

Christlig Chrönika

KALENDER

FÖR

1888.

AF

E. Aug. Skogsbergh.

SEAL OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LET THERE BE LIGHT
1868

Christlig Chrönika.

KALENDER

—FÖR—

1888.

UTGIFVEN

—AF—

E. Aug. Skogsbergh

CHICAGO:
Tryckt hos W. Williamson, 1 & 3 N. Clark St.,
1887.

A'rtonhundraåttisju
Är tilländalupet nu
Med dess nöd och fröjder alla
Eller vexlingar att kalla,
Och hvad vi fått lära är,
Att ej hem vi hafva här.

Hvad *det nya året* vill
För oss blotta, står ej till
Att för någon af oss säga;
Dock — är vigtigt att vi ega
Tro till Gud som leder allt.
Ske oss såsom han befallt!

1888

JANUARY.

S	M	T	W	T	F	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

FEBRUARY.

S	M	T	W	T	F	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29			

MARCH.

S	M	T	W	T	F	S
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

APRIL.

S	M	T	W	T	F	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

MAY.

S	M	T	W	T	F	S
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

JUNE.

S	M	T	W	T	F	S
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

JULY.

S	M	T	W	T	F	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

AUGUST.

S	M	T	W	T	F	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

SEPTEMBER.

S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

OCTOBER.

S	M	T	W	T	F	S
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

NOVEMBER.

S	M	T	W	T	F	S
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

DECEMBER.

S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Såsom en fader förbarmar sig öfver sina barn, så förbarmar sig Herren öfver dem som frukta honom.
Ps. 103: 13.

VINTERBILDER.

Af David Nyvall.

I.

Sommarns dagar redan
Flytt sin kos.
Och för vindar kalla
Sina kronblad alla
Fälde längesedan
Hvarje ros.

Vinterkungen reder
In sitt hus
För att ensam bo der.
Öfver sjöar, floder
Drar han golf och breder
Mattan ljus.

Uppå fjellen har han
Sitt gemak
Ibland snö och isar
Dit ej fotsteg visar.
På nordvinden far han
Fram med brak.

Kalla molnen hänga
Öfver oss.
Luften sönderspricker
Och som skärfvor sticker,
Medan stjernor svänga
Sina bloss.

Ingen fogel qvittrar
Fri i skog
Utan blott i buren
Skönt i rutan skuren,
Rimfrostblomman glittrar
Ofta nog.

Intet står mig qvar af
Vårens lif
Eller sommarns fägring
Utom minnets hägring
Och ett exemplar af
Torr gullvif.

* * *

II.

Krupna tillsammans i vrån och helt nära
den värmande härden
Sitta i kojan de små med sin moder en
isig December.
Sparsam glad ifrån härden är ljuset, det
enda, i stugan,
Fast redan skuggor af qvällen gjort mörkret
beständigt derinne.
Fladdrande brinner den sotande veden;
den fattiga modren
Girigt dess ljussken fångar att leda
den flitiga handen,

Hvilken, vid nålen och sömnaden bunden
se'n morgonens arla,
Annu på länge och ej före midnatt
slipper sitt dagsverk.
Mörkret oss hindrar att se, hvad som finnes
i stugan, och kastar
Vänligt en flik af sin slöja att dölja
dess torftiga tomhet.
Borta vid dörr'n äro skuggorna svartast,
men närmare härden
Drages en rundel af ljus från den fladdrande brasan i spiseln.
Stundom den flitiga modren med sparsam
omsorg ett vedträ
Offrar på nytt åt den giriga elden på härden,
som lönar
Strax hennes gifmildhet med ett sken af
uppfladdrande lågor.
Några minuter de sprida ett ljus som
ett gulblekt skimmer
Öfver den lefvande gruppen vid härden
och främst öfver modrens
Böjda gestalt, såsom sittande närmast den
flämtande elden.
Pannan är fårad och kinderna bleka
och blicken är nedsänkt,
Vakande ifrigt och matt på den
lifliga, lydiga nålen,
Vakande ömmare dock på de båda,
om leka på golfvet
Nära intill hennes fötter med ved,
som de stapplat tillhopa,
Byggande något palats eller timrande
färdig en kyrka,
Lemnande stundom ett torn eller spira
åt modern och brasan
Vinterlåsten är häftig derute
och tjuter kring kojan,

Ristar dess tak och dess väggar och rycker och
sliter i dörren,
Sändande in genom springan ett
luftdrag äfven ett snöyr.

Vid Årsskiftet.

"Dina tiders trofasthet är en skatt af salligheter. Vishet, förstånd och Herrens fruktan äro dess förvaringsrum." (Es. 33: 6).

TT blicka tillbaka till de förra tiderna för att se in uti Guds handlingssätt med menniskors barn är i sanning intressant. Dess mera man ransakar derutinnan, dess vissare blir man på Guds barmhertiga sinnelag till menniskan och på hans trofasthet i att utföra sin frälsningsplan. Man fylles med samma känslor som profeten Esaias, då han i sitt 25te kapitel och första vers uttrycker sig såhär: "Herre! Min Gud är du, jag vill prisa dig, jag vill lofsjunga ditt namn, ty du har gjort under; *dina rådslag ifrån fordom äro sannfärdiga och trofasta.*" Detta att Herrens rådslag voro *sannfärdiga* och *trofasta* fylde hans själ med lof och pris.

"Dina tiders trofasthet" säger profeten; d. v. s. de olika tidskiften, under hvilka Herren varit trofast uti hvad han lofvat. Och vi fråga, om det finnes någon tidsperiod, under hvilken Herren icke varit trofast. De snart sextusen förlupna åren, om hvilka vi veta att Herren haft att göra med menniskorna, utgöra en enda kedja af Guds trofasthet, der hvarje år är en länk i denna kedja. Se huru Herren handlade under tiden mellan menniskans skapelse och syndafloden. Han sade till Adam och Eva, att den dag de åto af det förbudna trädet skulle de dö. (1 Mos. 3: 3.) (Att han menade den andliga döden, död i synder, är uppenbart). Vi veta allt för väl, att det gick som Gud sade. Han fälde sedan domen öfver ormen, och i denna dom öfver ormen gaf han det fallna slägtet ett löfte. (1 Mos. 3: 14, 27). Var icke Herren trofast? Kom icke ormtramparen? Be-

segrades icke djefvulen? Fingo icke vi välsignelsen? Sant är att det dröjde omkring 4,000 år innan Guds klocka slog, men hon slog dock, och hon slog, att Gud är trofast, så att ljudet deraf ännu höres alla Gud älskande till stor fröjd och vederqvickelse.

Kom ihåg Guds handlingssätt med Noah. Hvad sade Gud till honom? Sade han icke: Ett hundra och tjugo år och så kommer floden. (1 Mos. 6: 3). Kom icke floden? Eller, — kom Noah på skam? Han byggde ju en stor ark enligt Guds befallning, offrade mycken tid, materialier och krafter på densamma; dertill led han stor förföljelse. Han var i den då varande verldens ögon den störste dåre. Alla spådde, att den rättfärdige mannen skulle komma på skam. Men huru gick det? Gud försof sig icke. När tiden var inne, kom han. Äfven den gången bevisade han sig vara trofast, hvarföre Noah ingalunda kom på skam. Då en hel vis och mägtig (?) — dock förtviflande verld simmar i förbannelsens flod, seglar gamle Noah trygg på Guds trofasthet öfver de djupa vattnen. Är det icke saligt att tänka derpå? Ja, det är "en skatt af saligheter."

Och tänk sedan på tiden efter floden, på löftena till Abraham om det förlofvade landet, om Isak, om säden såsom sanden på hafsstranden, såsom stjernorna på himlen (se 1 Mos. k. 12, 15, 17 och 18). Abraham trodde Herren i allt. Han tviflade icke, utan tog Gud på ordet troende att så skulle ske. Kom han på skam? Ingalunda. Han kom till det honom lofvade landet, han fick sonen Isak, hans säd är otalig. Herren bevisade sig äfven den gången trofast. Sammalunda var hans handlingssätt med Isak och Jakob samt slutligen med hela Israel — trofast i allt.

Icke minst talande bevis för Guds trofasthet är hans förhållande till israel under Mose tid, under den 40-åriga vandringen till Kanaan. Hans rådslut var att föra sitt folk ut ur Egypten och till sitt land. Han ville utföra någonting stort, på samma gång som han ömmade för deras nöd i träldomens land. Han ville bevisa under, ja, stor-under. Och se, hvilken trofasthet och uthållighet ådagalägger han icke vid blotta förberedelsen af detta stora aktstycke som skulle spelas. Tre millioner män, qvinnor och barn varande under en mägtig ko-

nungs hand, skola uttagas och på en tid — då ingen ens drömde om någon jernväg, och då ej heller sädesmagasiner funnos här och der för ändamålet upprättade och genom vilda öknar, skog och moras samt genom fiende-länder—föras till sin bestämmelse-ort. Men Jehova med väldig arm tog ut dem och sade — gå! jag vill vara med er. Det var allt. När Herren säger — gå, då är det nog. Då är det bäst att lyda, ty han ämnar stå till hvad han sagt. Huru gick det? I fyratio långa år bar han sitt Israel, såsom en fader bär sin son. I fyratio långa år hade han tålamod med dem, gaf dem vatten ur klippan, bröd från himlen, kött i mängd, stridde för dem, vann seger på seger tills de stodo i landet. I fyratio år stod han trofast vid deras sida välsignade dem så, att deras kläder icke blefvo slitna och deras fötter ej såra. Ja, till den grad var han dem trofast, att Kaleb och Josua, två af de förnämste i Israel, frimodligen vittna, att *icke ett* af alla de orden Herren talat, hade blifvit tillbaka. Allt var skedt. (Josua 23 k.) D. v. s. mycket det, men så var det. Trofasthet var stämpelen på allt han gjorde, och samma stämpel ser man under hela gamla testamentets nådeshushållning på allt Guds verk.

Liknande är förhållandet under den närvarande nådes-hushållningen, hvilken benämnes med hedningarnes tider, under hvilken han i nåd söker särskildt dem. Huru trofast var icke Kristus, vårt ideal och verkliga föredöme uti den mission han å Fadrens vägnar var kommen att utföra. Han var trofast och lydig intill döden. Och sedan har han trofast handlat i nåd och barmhertighet i öfverensstämmelse med sin frälsningsplan hela tiden, århundradena igenom.

Se här hvilken skatt — icke en skatt af salighet — utan af "*saligheter*," säger profeten. Hvarje särskild nådeshandling enligt hans rådslut, vare sig den gäller individen eller ett folk under en viss tid, är för sig en salighet. När då de olika räknas tillsammans, blir det saligheter. Nu skola de förvaras och tillvaratagas. Men hvar få magasiner eller förvaringsrum? Jo, säger profeten: *Vishet —förstånd* — och *Herrens fruktan* äro förvaringsrummen. Detta vill med andra ord säga, att den som är vis och förståndig samt lefver i Herrans fruktan, han skådar Guds trofasta och nådiga handlingssätt tidsåldrarne igenom och

gömmer hvad han funnit, såsom Maria, som gömde ordet uti ett godt hjerta. (Luk. 2: 19). Man fördjupar sig i skatten, Guds trofasthet, så att man tänker: En sådan Gud behöfver jag. Se det är vishet det. Herren hjelpe oss, att vi måtte vara af de visa, som ransaka i Guds ledning och verk och således lära känna honom för hvad han är, "den trofaste och nådlige Herren." Se det är en grufva af saligheter. Det lifvar modet, fröjdar själen och gifver uthållighet under vandringen.

Om vi nu kasta en blick tillbaka och försöka att samla ihop alla forna uppfyllelser af hans anslag jemte dem som angått oss under det flydda året, hvad lärdom hämta vi väl deraf? Bröder och systrar i Herren, inger det icke nytt mod? Höjer det icke blicken, så att vi kunna börja ett nytt år med förhoppning *och det på ingen annan grund, än att Herren är trofast.* Se här skatten, kassan, borgen och tryggheten. Här finner den svagaste och räddaste utsigt. Känner du dig svag i frestelsen och oförmögen att sjelf bevara dig, hör: "Herren *är trofast*, den eder *styrka* skall och *bevara*, för det onda." Måhända det predikar för dig att du icke kan komma igenom. Gif dig dock icke utöfver: "Herren är trofast den dig kallat hafver han skall ock görat," säger Paulus. Bröder, må vi ransaka i Herrens förhållande till sitt folk fordom men på samma gång icke blunda för huru han handlar med sitt folk nu, och vi skola få *all* anledning att gå sjungande framåt och *ingen* anledning att gå der tviflande och rädda.

Till sist må Herren vara med oss, sina barn, under det nya året att vi må stärkas i tron, förökas i kärleken, och växa till i likhet med Kristus allt mer och mer, tills han kommer för att underbarvarda i alla som trott." (2 Tess. 1).

E. A. SKOGSBERGH.

Söndagsskolan i vårt land, särskildt med hänsyn till förhållandena i de större städerna.

Af David Nyvall.

I.

Söndagsskolans Namn och Kall.

DET kan väl vara möjligt, att det kunde gifvas mer än *ett* svar på den frågan, hvad söndagsskolan egentligen är, emedan kanhända icke alla hafva samma mening derom. För att börja i början måste jag således säga, hvad jag menar med söndagsskolan, på det att läsaren i fortsättningen må veta, hvad det är jag talar om.

Sjelfva ordet söndagsskola säger oss endast till en del, hvad söndagsskolan är. Men fastän det icke säger oss *allt*, så säger det oss likväl ganska mycket. Låtom oss då först se till, hvilken betydelse af söndagsskolan vi kunna läsa oss till från sjelfva namnet. Sedan skola vi försöka att annorstädes leta upp och lägga till det, som namnet ej omedelbart ger oss att förstå.

Det första vi fästa oss vid i namnet söndagsskola är, *att det är en skola.* Och det säger oss mycket, så vida vi nämligen veta, hvad en skola är. Det är *två stora ändamål* med hvarje skola, som förtjenar detta namn. Dessa ändamål äro *undervisning* och *uppfostran.* Ingen skola är god, om hon icke har båda dessa ändamål inskrifna med lika stor och tydlig skrift i sina regler. Ingen skolgång har lyckats, om ej båda dessa ändamål vunnits. Det skulle icke skada oss för fortsättningen af vårt ämne att här ett ögonblick stanna för båda dessa ändamål, som äro så oskiljaktigt förenade med hvarje god skolas lif och helsa.

Då någon skall lära sig att spela piano, har han två uppgifter framför sig: den ena att lära sig *känna* och *förstå* noterna,

den andra att lära sig *spela* efter dem. Och om man icke på ett jemnt sätt går framåt i dessa båda riktningar, så misslyckas ens skolgång i det ämnet. Detta att lära sig *förstå* noter motsvarar skolans första ändamål, som vi kallade undervisning. Och det att lära sig *spela* efter dem motsvarar skolans andra ändamål, som vi kallade uppfostran.

I det första ändamålet ligger således att lära *förstå* eller med andra ord bibringa *kunskaper*, det må nu vara i det ena eller andra ämnet eller i många ämnen. I det andra ändamålet ligger *öfning* eller med andra ord att lära använda kunskaperna. Ingen skolgång är fruktbärande, om skolan endast gifver kunspaper utan att på samma gång meddela öfning i dem. Tänk bara, huru det skulle taga sig ut att lära sig ett handtverk endast genom beskrifning! Det skulle alls icke lyckas. Men lika litet lyckas någon skolgång, der öfningen, skolans praktiska ändamål, förgätes eller underordnas.

Skolans första ändamål är således undervisning. Men nu kommer en ny fråga: *hvad är undervisning?* Vi skola snart märka, att den frågan icke är gjord för ro skull. Det är lättast att leta oss till det rätta svaret genom att, då vi söka derefter, se, hvad undervisningen *icke* får vara, om den skall göra skäl för sitt namn och hafva med en skola att skaffa.

Då undervisningens ändamål är att bibringa kunskaper, så måste den först och främst omfatta *sådana ämnen*, i hvilka vi *kunna* hafva och vinna kunskaper. Undervisningen har således ej något att skaffa med sådant, som är till endast i fantasien och drömmen, utan endast med sådant, som är en verklighet och sanning. Äfven om sedan denna kunskap kan gifva ämne och eggelse åt fantasien såsom på t. ex. geografiens kännedom kan gifva uppslag till underbara dikter, reseäfventyr o. s. v., så är dock sådant icke skolans ändamål. Fantasien är en gåfva, med hvilken undervisningen ej direkt har något att göra. Undervisningen afser att gifva kännedom och insigt. Detta första kraf på undervisningen ville vi uttrycka så, att den måste meddela *en ren och verklig kunskap.*

Men då undervisningens ändamål är icke blott att gifva kännedom utan ock att gifva insigt, så fordras, att den gifver en *sammanhängande och hel kännedom* i hvarje ämne det gäller.

Detta ligger också alltid i det rätta begreppet om ordet kunskap. Om jag skall undervisas i historia, så måste jag börja i dess början och ej sluta, förr än jag nått dess slut, och under tiden taga med mig dess innehåll åtminstone så pass fullständigt, att jag i min historiska kännedom eger en sammanhängande kedja från början till slut, der åtminstone *en* länk på hvarje punkt bevarar sammanhanget och utvecklingen. Om jag deremot kastar mig öfver några blad ur historien, så kan jag lära mig dem t. o. m. utförligare, ja ord för ord utantill utan att derför ega kunskap i historia. Den ene kan hafva kunskap i historia men icke kan erinra sig ett årtal eller en händelse, som en annan kan, hvilken dock ingen kunskap har i historia, om nämligen den förre har denna sammanhängande kedja af kännedom, hvilken förenar historiens första blad med dess sista. Det är endast en sådan kännedom, som ger insigt. Jag har ingen insigt i historien dermed, att jag känner några få af dess blad. Och på samma sätt är det i hvarje annat ämne. Undervisning i geografi består icke i att lära oss känna allenast vårt eget land, utan i att lära oss känna hela jorden. Det är möjligt att lära sig ett enda konungarike så väl, att der knapt är en by eller en å, som man ej känner till, utan att dermed hafva insigt i geografi. Med bara den kännedomen vet man ej, huru jorden i det stora hela ser ut. Det måste man lära från globkartan. Utan kännedom om globkartan kan ingen hafva kunskap i geografi.

Om vi skola sammanfatta, hvad vi velat säga med dessa båda exempel, så är det följande. Undervisningen får icke meddela lösryckta bitar utan måste meddela ett sammanhängande och hel kunskap. Och då mena vi med hel just det, att den icke får vara söndrig och trasig, utan så pass fullständig, att sammanhanget och öfverblicken äro bevarade. Vi kunna äfven uttrycka det så, att kunskapen måste gifva oss så att säga en *hel bild* af ämnet, en bild, som måste hafva sina konturer friska och igenkänliga, äfven om någonstädes färgläggningen skulle vara borta. Detta var det andra krafvet på undervisningen, näml. att meddela *en hel kunskap*.

Hvarje god skola har också, såsom vi sagt, ett andra ändamål: *uppfostran*. Hvad är då uppfostran i denna mening? Uppfostran i denna mening kalla vi all den öfning, som skolan

gifver i ändamål att göra oss *mogna i kunskapen* och *dugliga* till att *bruka den.* Skolans uppfostran går i sjelfva verket ut på att göra lärjungarne oberoende af skolan, af hennes lärare, regler o. s. v. Och detta ligger i den *mogenhet*, till hvilken skolan afser att uppfostra hvarje lärjunge. Då en lärjunge nått den mogenheten, att han kan på egen hand studera och inhemta kunskaper, då har han vuxit ut ur skolan. Och dertill har skolan uppfostrat honom. Att således så småningom göra sig sjelf onödig för sina lärjungar, det är den ena sidan af skolans uppgift af uppfostran. Skolan liknar en moder, som håller på att lära sitt lilla barn gå. Hon håller det med sina armar blott för att så småningom lära det att gå utan detta stöd. Och hon uppmuntrar barnet att lemna modersarmarne. Skolans handledning är ingenting annat. Och det uttrycka vi bäst så, att hon uppfostrar till *mogenhet.*

Men på samma gång skolan så småningom gör sig sjelf onödig för lärjungen, så har hon att bereda honom för den verld, i hvilken han skall gå ut för att kämpa på egen hand. Och den beredelse, som *skolan* kan gifva honom dertill, innebär att göra honom *duglig till att använda*, hvad hon lärt honom. Mogenhet i kunskaper, i tänkande och studerande; duglighet i användandet af kunskaperna, se der meningen med den uppfostran, som utgör skolans andra ändamål.

Är det nu sant, att söndagsskolan först och främst är en *skola*, så har hon alltså dessa ändamål gemensamma med hvarje annan skola. Hon har att *undervisa* och att *uppfostra.* Hon har att i den undervisning hon meddelar gifva en *verklig* kunskap och en *hel* kunskap. Hon har att i sin uppfostran bereda sina lärjungar till mogenhet i *den* kunskap, som *hon* meddelar, och till duglighet för *den* verld, till hvilken hon vill leda dem. Hvad som skiljer söndagsskolan från andra skolor är icke *sättet* och *formen* för hennes undervisning och uppfostran, utan det är *innehållet* af hennes undervisning och uppfostran. Det är ett *särskildt undervisningsämne* i söndagsskolan. Det är ett *särskildt mål* för hennes uppfostran.

Detta ligger på sätt och vis uttaladt i det, att hon kallas *söndags*-skola. Det är icke just *dagen* vi tänka på, utan dagens *inre*, *heliga betydelse.* Söndagsskola står icke i motsats till

måndags- eller torsdagsskola, utan i motsats till *hvardags*-skola. I namnet hvardagsskola ligger icke blott det, att denna skola hålles på hvardagarna, utan också det, att hon undervisar i hvardagliga ämnen och uppfostrar för ett hvardagligt lif. I söndagsskolan deremot är det ett högre undervisningsämne: Guds ord, söndagsämnet, och der afses en uppfostran icke för detta hvardagliga lifvet utan för det lif, som skriften kallar "en evig sabbatsro".

Sammanfatta vi nu, hvad vi hittills funnit om söndagsskolans betydelse, så är det följande: Söndagsskolan är en skola, och har såsom hvarje skola två ändamål att vinna: det första är att meddela en verklig och hel kunskap, det andra är att uppfostra till mogenhet och duglighet. Men från hvarje annan skola skiljer hon sig genom ämnet för hennes kunskap och målet för hennes uppfostran, ty hennes kunskapsämne är Guds ord, den högsta visheten, och målet för hennes uppfostran är att göra lärjungen mogen ("hemma") uti Guds ords kunskap och duglig för himmelen och icke blott för jorden. Och denna betydelse af söndagsskolan hafva vi hemtat från hennes eget namn.

Men dermed har jag dock, som min läsare väl känner, icke heller det största, som ligger i söndagsskolans kall. Det, som ännu återstår, tror jag mig bäst uttrycka i det enda ordet: *mission.* Men då få vi icke taga detta ord i meningen af en kallelse i allmänhet, såsom det ibland brukas, ty då kan man ju säga, att äfven hvardagsskolan har sin "mission", d. v. s. en kallelse. Vi måste tvärtom taga ordet mission i dess allra trängsta betydelse, såsom en Jesu Kristi mission, frälsningens mission. Och vi borde alltid låta det ordet mission stå endast och uteslutande för att uttrycka *detta:* Jesu Kristi mission. Söndagskolan är alltså en Jesu mission. Hon utgör en afdelning uti Hans frälsningshär. Hon har en stor och vigtig plats i Hans frälsningsverk i verlden. Ack, ja, hon är så mycket mer än en vanlig skola, att då man tänker derpå det att vara en skola knapt blir hälften af hennes kall.

En skola har sina dörrar öppna för dem som vilja undervisas och uppfostras. Det har också söndagsskolan, men ännu mer, hon går ut på gator och gränder för att locka och inbjuda dem, som alls icke vilja undervisas och uppfostras. En skola

har sina dörrar öppna för dem, som kunna komma. Det har också söndagsskolan, men än mer; hon uppsöker och hemtar dem, som icke kunna komma. En skola har att göra med dem, som hafva gåfvor, hon gifver litet åt dem, som hafva små gåfvor, och mycket åt dem, som hafva stora gåfvor. Söndagsskolans allra *käraste skyddslingar* äro de, som *intet* hafva att komma med, och hvilka måste från fattigdomens och syndens vinter lockas och trugas fram till den varma härden af kärlek och upptagande i hennes "söndagshem". Hvardagsskolan är det skönaste uttrycket af ett samhälles omsorger om dess små. Men söndagsskolan är *Jesu Kristi och Guds Fadrens* omsorg om de små. Och så mycket större Jesu kärlek är än hvarje annans kärlek, så mycket för mer är söndagsskolan, än hvarje annan skola. Denna sidan af söndagsskolans kall att vara en Jesu mission, måste först och sist stå för våra ögon och för våra hjertan.

Denna söndagsskolans mission är såväl en *inre* som en *yttre*. Om den inre hafva vi redan talat, näml. om söndagsskolans uppgift att vara en skola. Ty i sjelfva verket är också den uppgiften egentligast en *mission*, ett verk för Jesus Kristus. Söndagsskolans yttre mission gäller barnen på gatan och de dåliga hemmen, stackars olyckliga små vildar, hvilka det gäller att draga under den allra första inflytelsen af evangelium.

Det är tydligt, att barn, som just hemtats från gatorna eller barackerna, icke äro i det skick, att de genast kunna *undervisas*. De kunna derför icke höra till den egentliga skolan, utan måste utgöra en afdelning för sig. Och vi kalla denna afdelning hädanefter för söndagsskolans *mission*, nu då vi förstå, hvad vi mena dermed. Andra barn i söndagsskolan både kunna undervisas och längta derefter. Jag menar särskildt barnen från de kristliga, goda hemmen. Huru illa att blanda dessa tillsammans med de förra! Nej, de måste utgöra en afdelning för sig, och denna afdelning är just hvad vi mena med *skolan*. Vi veta således nu om *två afdelningar i söndagsskolan*, nämligen *skolan* och *missionen*, hvarvid vi ju dock förstå det så, att båda afdelningarne äro en mission, den förra en inre och den senare en yttre. Och att dessa båda afdelningar finnas eller *böra finnas* i söndagsskolan, det beror på, att två olika skaror barn fylla hen-

nes bänkar, näml. barn från de kristliga hemmen och barn från gatan och barackerna.

Då vi inträda i söndagsskolan, vilja vi gerna, att dess undervisning skulle vara den bästa och fullkomligaste. Vi skulle gerna finna öfver det hela denna lugnande och sköna prägel af en *god skola*, der de små göra framsteg i kunskaper och blifva allt mer uppfostrade till mognad i Guds ord och till stadga i det andliga lifvet. Men om allt vore så stilla, skönt och lugnt, så skulle våra ögon speja efter de förvildade, de nyss från gatan hemtade, de ostyriga, de trasiga — och funnos *de* icke der, så skulle vi känna ett vemod deröfver, och den sköna söndagsskolan skulle vara oss för trång. Är det icke så, bröder? Vi skulle fråga föreståndaren: "Men hvar äro de *elaka* barnen, hafva *de* icke rum i Eder skola; hvar äro de trasiga, okunniga och vilda små gossarne och flickorna från gatan och barackerna, äro *de* icke *lockade*, *trugade* hit?" Ack, en sådan fin, skön och stilla söndagsskola af endast snälla, välklädda och flitiga barn är icke mer än hälften af en söndagsskola.

Af det föregående hafva vi lärt, att det icke är en så alldeles lätt sak att på ett lyckligt sätt förena söndagsskolans båda uppgifter: att vara en skola och att vara en mission. Ibland kan det vara litet störande för *skolan* att hafva en *missions*-afdelning af ostyriga barn. Men i svårigheten att förena dessa båda uppgifter ligger intet skäl att tillbakasätta någondera. Sådana svårigheter möta allestädes. Låt mig taga ett exempel från mekaniken. Der ligga *hastighet* och *styrka*, liksom ballanserande mot hvarandra. Vid hvarje mekaniskt problem, t. ex. vid byggandet af en maskin, måste man kämpa mot svårigheten att förena dessa båda storheter. Vill man hafva en mycket stor hastighet, så är svårigheten att få styrkan med och tvärtom. En maskin med den största möjliga *hastighet* skulle icke vara en god maskin, emedan den ej vore *stark*. Och en maskin, der allt vore anlagdt på att gynna *styrkan*, skulle icke heller vara en god maskin, emedan den icke besutte hastighet. En god maskin är således en sådan, der man lyckats förena hastighet och styrka på bästa sätt, d. v. s. med minsta möjliga förlust af hastighet och minsta möjliga förlust af styrka. Så är det ock med söndagsskolan. Man kan inrätta den så, att man endast gynnar

dess uppgift att vara *en skola.* Då får man en lugn och intressant undervisning i gång och samlar endast snälla, flitiga och förståndiga barn. Men då får söndagsskolans mission lida derigenom. Man kan också å andra sidan bedrifva dess mission *på ett sådant sätt*, att man onödigtvis står och förstör *skolans* uppgift. Detta gör man icke *derigenom*, att man samlar *många* vilda små dit, utan derigenom, att man i söndagsskolan icke *ordnar* det på ett rätt sätt, utan låter olika skaror af barn blanda sig med hvarandra utan någon hänsyn till deras olika behof. Detta tror jag, att hvarje vän af söndagsskolan skall medgifva vara en vigtig sak att tänka på. Låtom oss blott hafva söndagsskolans båda uppgifter för vår blick. Då skola vi i någon mån lyckas att bevara både *skolan* och *missionen. Det ena skall man göra och det andra icke låta.*

Om vi nu slutligen sammanfatta, hvad vi sagt, så är det följande: Söndagsskolan har *två stora uppgifter*, som tillsammans utgöra dess kall. Det första, som vi i det föregående talade om senast, är den att uppsöka och församla de förvildade små från gatan och de dåliga hemmen för att locka dem under inflytelsen af Jesus Kristus. Denna söndagsskolans uppgift hafva vi kallat dess *mission.* Den andra uppgiften är att vara en *skola* för de barn, hvilka kunna mottaga *undervisning* i ordet, och hvilka behöfva och längta efter att uppfostras till mogenhet i ordets kännedom och till duglighet för det himmelska.

II.

Söndagsskolan och Hemmen.

I det föregående har jag talat om söndagsskolans förhållande till hvardagsskolan, och vi funno då, att dessa båda skolor icke hafva något annat gemensamt än sjelfva den yttre formen, just så mycket som ligger i det allmännaste begreppet af skola. Med afseende på syftemål och kallelse funno vi dem så skilda, att ingen kollision dem emellan kan förekomma, och den *täflan*, som skulle kunna förekomma, skulle endast och allenast gälla den formella färdigheten och skickligheten hos deras respektive lärare. Då talar jag om förhållandena, sådana de äro i detta

land, der hvardagsskolorna ingenting hafva att skaffa med undervisning i kristendom o. s. v.

Dernäst har jag att tala om söndagsskolans *förhållande till hemmen* och se, om der kunna uppletas flera och djupare gemensamma intressen än de, som förena söndagsskolan med hvardagsskolan. Och ehuru detta är ett ämne, som så ofta och så vidlyftigt funnit sin utredning, så vill jag dock och *måste* för sakens och fullständighetens skull lägga äfven mitt ord till det öfriga i detta sammanhang.

Det finnes två slag af hem: *goda* och *dåliga.* Och det finnes två slag af dåliga hem: *rika* dåliga hem och *fattiga* dåliga hem. Hvilket är nu söndagsskolans förhållande till dessa hem och först och främst *till de goda hemmen?*

Hvad menar jag då med *goda* hem? Jag menar *icke* ett hem fullt af jordiska gåfvor men tomt på himmelska gåfvor, ty ett sådant hem är i sjelfva verket idel elände och nöd. Jag menar *icke* ett hem, som gifver barnen rika utsigter i denna verlden men afstänger dem från utsigten till himmelen, ty ett sådant hem är egentligen ett hopplöshetens kyffe, huru stort och skönt och rikt det än må vara. Jag menar *icke* ett hem, der barnen finna den ömmaste vård för sina kroppar, medan de lemnas att hungra och törsta och tvina bort till sina själar, ty ett sådant hem är ett barbariskt näste, ett Molochs-altar, huru rikt och ömt barnen än omhuldas der. Nej, det är icke sådana hem, som jag kallar goda hem, der barnen ega mjuka mattor för sina fötter, rik föda, varma kläder, en moders ömhet och allt i öfverflöd endast af det, som förgår, medan det är idel torftighet och elände då det gäller deras *andliga*, deras själars *eviga* nödtorft. Med goda hem menar jag sådana, der Jesus Kristus är känd och trodd och älskad, utan afseende på, om de eljest äro rika eller fattiga.

Att ett hem är ett godt hem, hindrar således ej, att der kan råda både lekamlig brist och andliga brister. Men låtom oss för ett ögonblick antaga, att vi kände ett hem, som på allt sätt vore *fullkomligt* godt och utan brister. Det lekamliga öfverflödets tunga frestelser äro der icke, men icke heller fattigdomens frestelser. En rik och tacksam nödtorft värmer och ler i hvarje vinkel och vrå. Och dertill rår Jesus Kristus om det hela.

Husmodren är Hans, husfadren är Hans, hela barnaskaran, hela hemmet med smått och stort, allt är det offradt åt Honom! Hvarje dag brinner elden klar på det altar, der dessa föräldrar offra sig och de sina åt Herren. Till följd af deras sorglösa nödtorft har husfadren god tid att vara hemma och modren god tid att vara med och med de sina. De hafva dagliga bönemöten tillsammans för sina små och med dem, dagliga rådplägningar om dem. De hafva tid och lust att ständigt stå vid hvarandras sida, då det gäller att undervisa, förmana och straffa. Modren är sjelf lärarinna för sina allra minsta. Hvarje dag mottaga de på hennes knän, från hennes läppar den ljufligaste undervisning om den store, käre Gudens magt, rikedom och godhet, om Jesu kärlek och härliga gerningar. Och de äldre barnen mottaga dagligen vid sin faders knän fortsättningen af modrens undervisning. Dessa föräldrar kunna i alla afseenden lefva med sina barn och för dem. De icke blott *vilja* det utan de också *kunna* det. Deras ekonomiska vilkor, deras jordiska kallelse tillåta dem det. Deras förhållande inbördes af godt förstånd, af kärlek, af evig samverkan och aktning och hängifvenhet, gör det lätt och skönt för dem att gemensamt hafva denna omsorgen om sina barn. De kunna icke förderfva för hvarandra, emedan de äro då *ett*. Hvad barnen lära af fadren är blott fortsättningen af det, som de lärt af modren. Modrens förmaningar tillämpas af fadren. Fadrens förmaningar inplantas i barnahjertat af modren. O, hvilket skönt hem! *Der har söndagsskolan intet att göra*, om hon icke tillåtes att der sjelf gå i skola. Det hemmet behöfver visserligen icke alls söndagsskolan, men söndagsskolan behöfver det hemmet.

Det finnes ett annat hem, som jag gerna kallar ett godt hem, ändock det icke är så fullkomligt som det förra. Jesus Kristus är känd och trodd och älskad af båda föräldrarna. De vilja främst af allt tillhöra Honom och gifva de sina åt Honom. De bedja också dagligen derom men de äro fattiga och måste arbeta hårdt för sin utkomst. Fadren går tidigt bort och kommer sent hem. Alla mödorna i hemmet måste modren ensam bära under hela dagen. Hon är trött då hon går till hvila, och trött ännu, då hon stiger upp. Hennes fingrar måste vara så flitiga för att hålla barnen rena och hela. Hennes sinne är så

upptaget med beräkningar, huru det *lilla* de *hafva* skall räcka till för det *myckna* de *behöfva*. Hon är dock en troende. Hennes beräkningar äro icke otro, men de taga dock hennes tid och krafter. O, huru väl hon ser, att hon borde undervisa sina små i Guds ord. O, huru gerna hon *ville* det. Hon kan också säga ett ord eller annat någon gång om Jesus till sina barn. Men hon har icke kunskaper, icke gåfvor, icke krafter, icke tid, icke mod att *undervisa* dem i det heliga ordet, som dock är *hennes* och hennes *mans* enda ljus och ankare och tröst dag för dag. Och som det är för henne, så är det för hennes man. De samspråka ofta om qvällarne sedan de små somnat, om huru det skall blifva med dem. De uppmuntra och trösta hvarandra så godt de kunna. Och de äro icke hopplösa eller olyckliga, men ändå kännes det som en tung, tung börda öfver dem, att icke deras små kunna få undervisning i Guds ord.

En dag kommer fadren hem från arbetet, trött som vanligt men med ett ovanligt gladt uttryck i sitt anlete. Hans hustru märker det och frågar, hvarför han ser så glad ut. Och då lägger mannen från sig sina verktyg och svarar: "Jo, det skall jag genast säga dig. Nu vet jag, hvar vi skola få undervisning i ordet för våra barn. Vår vän den och den har begynt med en *söndagsskola*, och du vet, huru väl han förstår sig på att undervisa små barn och huru mycket våra barn och alla andra små tycka om honom. Dit skola vi sända dem." Men under det han talar komma tårarne i modrens ögon och allt hvad hon säger är detta: "Ar det icke hvad vi bedit till Gud om? Gud hör bön!" Se der hvad söndagsskolan kan vara för ett godt hem.

Men det finnes återigen ett annat hem, som jag åtminstone icke gerna vill kalla ett *dåligt* hem, ty äfven der är Jesus känd och trodd af båda föräldrarna. Om deras ekonomi talar jag alls icke. Den kan vara bättre än de förras, den kan också vara sämre. Det är icke sådant som vållar nöden och mörkret i den familjen. Man och hustru förstå hvarandra icke. Det är två verldar i det lilla hemmet. De vilja båda lefva för Herren, men för hvarandra vilja de icke lefva. Och derför blir det icke heller något friskt och lyckligt lif med Herren. De bedja hvar för sig, de läsa Guds ord hvar för sig. De hafva hvar för sig sina

bekymmer och planer, äfven angående barnen. När den ena undervisar, ändrar den andra, när den ena förmanar, berömmer den andra, när den ena straffar, försvarar den andra. Och i ett sådant åskväder, i en luft, mättad med två motsatta elektrisiteter uppväxa barnen. Äfven om dessa föräldrar aldrig så väl *kunna* för gåfvornas och kunskapernas skull, för tids och krafters skull undervisa sina barn i Guds ord, så tjenar det till alls intet att de göra det. De hafva gjort sig sjelfva odugliga att vara sina barns lärare i heliga ting. De hafva sjelfva visat ur sitt hem den ande, som kunde göra deras undervisning till någon välsignelse. Hvad det är synd om dessa föräldrar! Och hvad det är synd om deras barn! Om dessa föräldrar hafva en gnista omsorg om sina barns väl, och det hafva de midt under allt detta och kunna ofta af hjertats nåd bedja för dem — hvad skall icke söndagsskolan vara för dem! Aldrig kunna de sända sina barn hit utan en känsla af *nöd* emedan de sjelfva förverkat sin rätt att göra intryck på barnens hjertan med det heliga ordet, men aldrig kunna de heller sända dem dit utan en tacksägelse till Gud, att andra kunna gifva deras barn, hvad de ej sjelfva kunna. Och då barnen komma från söndagsskolan med sitt tänkespråk och med hjertat varmt af den sköna undervisningen, så skola kanske deras föräldrar också genom Guds nåd få en välsignelse genom dem från söndagsskolan. Och hvad vore då icke söndagsskolan för *detta* hemmet!

Men tänk vidare på andra hem, der en troende moder är ensam i en ogudaktig omgifning, en ogudaktig man och ett ogudaktigt grannskap. Ack, hvad det skall kännas godt i hennes hjerta, då en vänlig och förståndig söndagsskollärare kommer och lockar af fadren tillåtelse för barnen att gå till söndagsskolan. Hvad modershjertat skall glädjas öfver att hafva de sina en stund borta från den dåliga inflytelsen i hemmet! Hvad den modren skall *bedja* för söndagsskolan, der hennes älskade små få den enda undervisning som kan draga dem med *henne* till himmelen.

Och sedan komma de tusende hem, för hvilka jag intet annat namn har än detta: *dåliga hem.* Det finnes *rika* dåliga hem, der det lekamliga öfverflödet får tjena till att nära och uppföda allt lättsinne och förakt för det rena och heliga; der inbillningen

om oberoende af Gud pöser öfver i samma mon som välmågan. Ack, i dessa rika hem uppfostras många unga för ett kort lif i vällust och derefter evig död. Dessa dyrbara hem äro fulla af små hedningar, som få lära sig synda men icke att vara rena, få lära sig att lefva för verlden och glömma Gud, få lära sig att frukta skandalen men icke frukta Herren i himmelen. I dessa hem är spegeln, som utvisar ansigtets och hållningens skönhet eller brister, den enda sjelfpröfning de unga anvisas till. I dessa hem läras barnen konvenansens regler men icke bibelns. De lära sig att lefva för sig sjelfva. De uppfostras för att blifva kalla hjeltar i sjelfviskhet, hvilka skola regera andra. Eller de uppsostras för att blifva slafvar under sin egen liderlighet, lättingar, vällustingar, svindlare, förförare. Skulle icke söndagsskolan hafva en mission der? Hvarför icke? Hvem vet, om icke många hjertan der törsta efter undsättning i deras lysande förderf! Hvem vet, om icke många mödrar skulle med glädje se, att deras unga komme i söndagsskolans enkla och rena umgängelse! "Det är svårt, det är omöjligt att nå dem med söndagsskolan!" Kanhända det är så; derom vet jag ingenting. Men det vet jag, att *om Jesus gifvit söndagsskolan en mission också der*, så skall t. o. m. det omöjliga blifva möjligt.

Från detta vällustens gyllene elände stiga vi ned till en annan klass af dåliga hem. Nu hafva vi framför oss en oräknelig mängd af hem, tillhörande den burgna eller rika, borgerliga samhällsklassen, hem, tillhörande affärsmän, tjenstemän och alla de arbetande, välmående klasserna. I tiotusen och åter tiotusen af dem är Jesus lika främmande som verldsomsorgen är bekant. I den klass af hem, som jag åsyftar, sörjes och arbetas, arbetas och sörjes. Der uppfostras barnen utan hänsyn till något annat än det, huru de skola taga sig fram i denna verlden. De läras icke fåfänga och lättja. De läras goda seder. De läras att visa aktning för andra, en viss rättrådighet mot andra o. s. v. De gå i skola och undervisas i allt, hvari undervisning gifves. Somliga blifva konstnärer. Andra blifva affärsmän, advokater, domare o. s. v. Men under hela denna mångsidiga uppfostran ligger ingen tanke på himmelen, ingen hänsyn till Gud. Hela uppfostran är för denna verlden. Och hufvudmålet är *att blifva rik*. Från dessa hem komma dock icke så många svindlare, ty i deras

uppfostran ligger att bevisa aktning och en viss rättrådighet mot andra, dock icke för Guds skull, utan för trygghetens och den *säkra framgångens* skull. *Begäret efter rikedom* ligger under *hela* denna brokiga, rörliga yta, under arbete och spekulationer, under tankarna, lärdomen, under rättvisan och konsten. Och i denna verld af hem uppfostras tusende, tusende barn i Mammonsdyrkan, till att ingen annan verld känna än den, som skall förgås, till att att ingen annan Gud erkänna än penningen. I dessa hem är det icke *så* noga med konvenansen som i de förra. Här utgör konvenansens sak endast gamla testamentet af deras bibel, det nya testamentet är börslistan och konjunkturerna. Tänk, att tusende älskliga, varmhjertade barn, hvilka Jesus skulle gifva plats i sitt rike, om de blott finge lära sig vägen dit, tänk, att dessa små barn skola uppfostras i en sådan kall och låg atmosfer, der deras hjertan så småningom utarmas på alla andliga och eviga intressen och frysa bort i penningesyndens isiga, mördande näste! Skulle ej söndagsskolan hafva en mission der? Gud förbjude oss att säga och tro annat!

Och så träda vi in på nödens och fattigdomens trånga gränder, in i dessa kyffen till hem, öfver hvilka hvarken jordiska eller eviga intressen kasta en enda strimma af ljus. I dessa hem *lefver* man icke, utan man *dör* och förtvinar till kropp och själ. Atmosferen är mättad med orenhet och gift, både den lekamliga, som skall fylla barnens lungor, och den andliga, som deras hjertan och sinnen insupa. Synd, synd, synd inandas dessa små varelser i hvarje andedrag. Och de peka med sina små händer på dessa kyffen och säga: *det är vårt hem.* Och de krypa in der och hafva sin älsklingsvrå någonstädes der. De leka, skratta och hafva roligt, dessa bleka, *förgiftade*, till döden dömda små. O, huru ömt det är om dessa små! Jag kan icke se deras leende, deras käcka blick, deras bleka och sjukliga utseende utan att älska dem och lida med dem. De äro martyrer och verkligen små hjeltar. Från födelsen och de tidigaste åren bära många af dem med sig ett gift, som hastigt nog skall ödelägga dem. Det är ofta föräldrarnes synder, som hafva gifvit dem detta gift; eller ock är det hemmets eländiga atmosfer, som har inplanterat det. Men se dem, der de springa omkring på gatan, hurtiga och

glada! Är icke deras *glädje* nog att gripa ditt hjerta, om deras *nöd* icke kan det?

I somliga af dessa hem är fadren en drinkare och en lätting, i andra är modren en drinkerska och en lättjefull qvinna. Huru ser ett sådant hem ut? Smuts och fattigdom utgöra möbleringen. Svordomar, slagsmål och andra skamliga utbrott af ett rått och lastbart sinne utgöra den enda uppfostran, som meddelas de små i omvexlande skådespel, en åskådningsmetod som icke förfelar att göra intryck för hela lifvet på de stackars barnens hjertan och sinnen.

I andra af dessa hem är det tyrannen sjukdom som rifvit ner tapeterna, slagit sönder fönsterrutorna och tagit bort husgeråden. Far och mor äro fängslade, den ene af sjukdomen, den andra af den sjuke. Och i dessa bojor och block måste de se, huru nöden stjäl ifrån dem det ena efter det andra af det, som en gång hörde till deras kära bo. Bundna af dessa bojor måste de se, huru nöden drifver deras små barn ut på gatan. O, hvad det är synd om dessa fattiga föräldrar! *Sjelfva äro de utan hopp, och icke se de något hopp för sina barn, hvarken för tid eller evighet!* Skulle vi kunna säga, att icke söndagsskolan tillkommit först och främst för deras och för deras barns skull?

Men der är ett annat nödens hem. Der saknas husfadren. Ack, huru flitigt den ensamma enkan sträfvar för att hålla hungersnöden ute från sina små, syr, till dess hennes ögon äro mest blinda och hennes fingrar stela, släpar med tvätt, vinter och sommar, sommar och vinter! Huru många hela dagar hon måste vara *borta* från dem för att släpa sig till den fattiga slant, som skall rädda dem från att hungra. Ack, huru många ensamma mödrar det finnes, antingen enkor eller sådana som äro öfvergifna, förrådda, värnlösa mödrar, för hvilka skammen att vara moder utgör den allra tyngsta bördan och ett ständigt nytt hinder! Ack, huru många sådana ensamma mödrar det finnes, hvilka kämpa sin tysta strid såsom hjeltinnor och lefva utan att hoppas mer af lifvet än det att få slita ut sig för sina små! Jag mötte på gatan härom dagen en åldrig qvinna. Hon gick framåtlutad under en börda, såsom det syntes, af tvätt. Hela hennes torftiga utstyrsel talade om fattigdom, hela hennes utseende ropade om sorg och nöd. Hon gick gatan framåt, gråtande, så

att hennes kropp skälfde. O, huru det grep mig, att se denna skymt af ett för mig obekant elände, af en sorg, som var hemma någonstädes i en vrå af min stad. Hvad vet jag om henne? Intet. Men jag föreställer mig, att hon var en sådan der fattig, öfvergifven moder. Och var *hon* icke en sådan, så finnas de dock. Och deras barn springa ute på gatorna. Somliga af dem sälja tidningar. Och då den der lille gossen räcker dig ett blad och ser upp till dig med en bön att få sälja det, skulle du väl kunna undgå att i denna bekymrade, ifriga barnablick liksom känna igen den fattiga modrens ångestfulla oro?

O, jag nämner ett *stort* slägte, då jag nämner lidandets och eländets barn. Det är en hel armé af dessa små i hvarje stad. De äro qvicka, begåfvade, snabba, men de hafva fått öfva sina tankar endast i det onda och orena. Det är söndagsskolans allra första och egentliga mission! Der är söndagsskolans *botten-klass*, den mission, som utgör det understa lagret i dess byggnad.

Genom dessa bilder och illustrationer har jag velat belysa söndagsskolans förhållande till hemmen och angifva hennes vida missionsfält der. Jag har velat säga, att det kunde gifvas hem, för hvilka söndagsskolan är obehöflig. Men då kan i stället söndagsskolan behöfva detta hem. Och regeln blir i alla fall, att hemmen behöfva söndagsskolan, emedan föräldrarna sjelfva af många anledningar icke *kunna* gifva sina barn den undervisning, som de ville gifva dem och som söndagsskolan kan gifva dem. De dåliga, okristliga hemmen, ja de behöfva söndagsskolan, såsom ett missionsfält behöfver sin mission.

* * *

Troende föräldrar, innan jag afslutar detta ämne om söndagsskolans förhållande till hemmet, så har jag ett par ord att säga till eder! Det kan väl hända, att många bland eder tycka det vara nog med den *kristliga*, *omedelbara handledning* I gifven edra barn i hemmen. Det är sannt, att många mödrar kunna så att säga *personligen vara sina barns bibel.* De leda sina barn väl genom exempel, förmaningar och råd, som de gifva dem i den rätta stunden och i hvarje särskildt fall. Genom en sådan ledning skall barnet, om det lyder, undgå tusen synder och undgå att komma bort i sitt hjerta från sanningen. Ja, jag tror, att en moders omsorgsfulla och stundliga vård har kunnat bevara

hennes barn ganska länge från att komma bort från Herren, och det utan att barnet fått någon vidare undervisning och kunskap. I hvarje särskildt fall har modren varit barnets ledarinna. Åtskilliga troende mödrar äro sina barns bibel. Men detta kan ej vara beständigt. Den tid kommer, då barnen ryckas bort från sin moders inflytelse. Har *hon* då varit sitt barns enda bibel, så är också bibeln borta, borta och snart glömd, ty t. o. m. en moder kan glömmas. Då, troende mödrar, huru skönt att hafva lemnat åt barnet en ledning, som aldrig ryckes ifrån dem. Hafva de då *lärt att känna Guds eget ord*, då hafva de en röst, som kallar, varnar och uppmuntrar dem ännu länge, sedan deras föräldrars röst för längesedan tystnat. Vore det icke värdt någon möda att gifva edra barn ett sådant testamente? Och om I ej sjelfva förmån gifva edra barn detta, skolen I ej tacka Gud för söndagsskolan, som vill tjena eder och edra barn dermed? Jo, jag vet, att I kännen det så.

Och så kommer mitt slutord i denna del. Gören söndagsskolan till en medlem af edert hem. Det är tungt att vara informator i en familj, der man måste känna sig främmande och utom familjen. Det är lätt att vara informator i en familj, der man får känna sig hemma. Låten icke söndagsskolan vara en *främling* i edert hem. Det skall snart edra barn märka, och söndagsskolan har förlorat sin största inflytelse öfver dem. Följen edra barn till söndagsskolan! Och låten söndagsskolan få följa edra barn hem! Huru skall det tillgå? Jo, derigenom, att I uti edert hem talen aktningsfullt och varmt om söndagsskolan, alldeles som om en kär vän, och derigenom att I *bedjen* för henne tillsammans med edra barn. Det skall ingifva barnen aktning fär söndagsskolan, att hon behandlas med aktning af deras föräldrar. Hafven I ej märkt, att barnen bemöta med aktning dem, som I bemöten med aktning eller tvärtom? Och det, att I bedjen för söndagsskolan med edra barn, det skall öppna deras *hjertan* för hennes undervisning.

III.

Söndagsskolan och Församlingen.

Att söndagsskolan står i ett oslitligt nära *förhållande till församlingen*, det måste redan hafva framgått af det föregående, der jag talat om hennes *mission*, ty *hvarje* Jesu Kristi mission är lemnad åt Hans församling på jorden. Det kan hafva funnits tider, och de kunna till en del vara ännu, då detta icke har varit klart för församlingen sjelf och då derför mycket missionerande bedrifvits på alldeles enskild väg utan att vi deri kunnat se ett *gemensamt* verk af församlingen. Men vi tro, att denna gemenskap mellan Jesu egna allt mer skall göra sig gällande, så att de *alla som en man* äro med om att utföra *all* Jesu mission. Öfver allt, der på Jesu troende sluta sig tillsammans för att utan hänsyn till annat än Kristus lefva för Honom och tjena Honom, der se vi ett steg taget mot det målet, och der skola säkert i de troendes gemenskap växa upp krafter, genom hvilka en skön och mångsidig Jesu mission kan bedrifvas. O, hvilka härliga exempel vi i våra dagar hafva derpå!

Hvad söndagsskolan beträffar, så har den nog, så vidt vi hafva oss bekant, uppstått såsom ett enskildt och personligt verk, liksom så antagligt mycket annat godt uppstått den vägen. Men det är för visso i församlingen hon skall se sin allra skönaste uppväxt och blomstring. I sjelfva verket är hon allestädes ett armt och värnlöst hittebarn, ända tills hon upptages och kommer med i gemenskapen af församlingens stora familj. O, huru jag brinner af längtan att se denna sanning bevisa sig i en blomstrande söndagsskolverksamhet allestädes i de troendes församlingar. Och sådant skola vi snart få se.

Att predika evangelium för alla — det var det testamente, som Jesus gaf åt sina lärjungar att förvalta åt verlden och som apostlarna lemnat efter sig i församlingens vård. Och den tiden är, Gud vare lof, förbi, då det endast ansågs gälla gamla, förhärdade syndare. Nu har evangelium vändt sig till de små. Och någon annan historia har icke söndagsskolan, och något annat än denna historia behöfver hon ej till sitt försvar. Gud vare lof, att vi lefva i sådana tider, att nästan hvarje troende församlings-

medlem anser söndagsskolan hafva en fullt ut så vigtig plats i verksamheten som någonsin högmessogudstjensten! Och således skall det med Guds hjelp fortgå, ända till dess det skall låta *oegentligt* att säga i söndagsskolan *och* församlingen, emedan alla säga i söndagsskolan *i* församlingen.

Ja, der, midt i församlingen, allra främst hafva de små sina säten. Söndagsskolans möte har blifvit en *församlingens familjefest*. Då åtminstone vilja alla vara med. Hvad är ett hem utan barn? Hvad är en församling utan söndagsskola? Ack, ingen af oss kan räkna ut, hvilket verk att uppbygga och sammanhålla församlingen dessa enfaldiga små hafva, hvilka jollra i söndagsskolan. Då söndagsskolan fått sin rätta plats i församlingen och församlingen intagit sin rätta plats i söndagsskolan, då skall söndagsskolan i ordets fulla mening blifva ett *söndgashem* och då skall hon få en mission, hvars skönhet ni nu ej en gång kan ana. Men då måste söndagsskolan få sin plats *midt i församlingen* och det är icke det samma som midt i en tom kyrka. Träd då in i söndagsskolan, och du ser henne omgifven af en stor skara af troende mödrar, fäder, åldringar och ungdom, hvilka omgifva henne liksom en man och upplyfta henne på sina förböners starka armar!

Predikanten är der, han är der personligen och kroppsligen och icke blott andligen. Detta är hans hvilotimma. Han är nu i sitt hem, der församlingens stora familj är tillsammans. Ack, huru godt kännes det icke för honom bara att se dessa ljuslockiga, små. Han har under veckans lopp sett så mycken synd och hårdhet. Han har förgäfves fått bulta och knacka på många gamla, förhärdade samvetens dörrar. Han har sett så mycken *sen*, *för* sen ånger. Han har varit på sin rond till den gamle syndarens dödsbädd och hört hans ångestrop, "jag kan icke vända om, det är för sent för mig." Han har sett mycken fräck uselhet, skam och synd i ansigtet, och han har ofta känt sig till mods dervid, såsom om en iskall hand hade gripit om hans hjerta. Ack, huru många giftiga, qväfvande vindar hafva blåst mot honom och liksom velat beröfva honom andedrägten i de klyftor, genom hvilka pligten bjudit honom att gå under hvardagarna. Han har varit i trånga pass, inklämd mellan afund, bitterhet, strider och missförstånd, som han fått i uppdrag att bilägga

mellan församlingens egna medlemmar. Och han har dervid gjort upptäckter, som kommit honom att vissa ögonblick känna det ganska *ödsligt* att tänka på sig sjelf såsom medlem och predikant i församlingen.

Ack, hvad det är för en hvila att efter en sådan veckorond få *slå sig ned bland de små*. De jollra bort mycken otro ur hans hjerta. De ursäkta sina föräldrar utan ord. Han tänker, då han ser dem: "Gud ske lof, det är *hopp* för denna församling, ty ännu finnes det *små* här."

För predikanten är söndagsskolan oumbärlig. Der lär han sig att hoppas och der lär han sig att tro som ett barn. Der får han också, tror jag, många texter och predikningar. Det skulle icke förvåna mig, om barnen lärde honom också att predika. Der träder han in i församlingens allra heligaste, inom det fridlysta området af hans andliga *hem*. Der kommer han församlingen närmare än eljes. Och då församlingen och han slå en ring der omkring söndagsskolan, så knytas de till sammans med ett fastare band än beundran för stora gåfvor är.

Och hvad söndagsskolan är för predikanten, alldeles detsamma är hon för andra *församlingens tjenare*, *äldste*, *diakoner*, *diakonissor* o. s. v. Låt dem blott komma med i söndagsskolan! Den lifliga, hurtiga skaran af alla dessa små, deras barnsliga, rena sång, deras enfaldiga svar skola på en timme uppmuntra dem mer och binda dem fastare vid församlingen och verksamheten än lärarens alla böner och församlingens alla förtroendebevis. En verksamhet, *som samlar sig omkring de små*, kunna de icke öfvergifva. Och så hemta de i kretsen omkring de små nytt mod efter alla missräkningar, bitterheter och nederlag. De De hafva känt det ofta som om så *många* varit *emot*; men der i det gemensamma intresset, som slutit en tät ring omkring de små, der känna de, att *alla* äro *med*. Gud vare lof för söndagsskolan i församlingen! Den har varit och skall vara för många tjenande bröder och systrar en varm vrå under de kalla vintertider, som ibland hemsöka församlingen.

Det finnes en stor grupp af församlingsmedlemmar, som man mer *känner* än *ser* i församlingen. Jag menar *familjerna*. Männen äro ofta bundna vid sina sysslor, deras hustrur äro för det mesta bundna vid hemmen. Det är icke alltid de förra kunna

vara med, och det är blott sällan de senare kunna vara med. Och dock *äro de med.* De tillhöra församlingen och de tjena. De härbergera, de bära ekonomiska omsorger. Och hvad skola de nu få i ersättning för dessa mödor och omsorger, särskildt mödrarna, som så sällan kunna vara med och dela andliga gåfvor med de andra? På hvad sätt skall församlingen återgälda dem? Det är söndagsskolan, som genom Guds nåd får göra denna tjenst. Vi hafva redan talat om söndagsskolans tjenande i hemmen. Nu återstår blott att säga några ord, som särskildt afse *familjer, som tillhöra församlingen.*

Må den tid snart vara inne, då alla församlingens familjer med alla sina små samlas i söndagsskolan. Jag medger, att en söndagsskola, som skall kunna mottaga dem måste vara särskildt väl inrättad och hafva en särskild afdelning för dem: "skolan," som vi i första afdelningen af vårt ämne talade om. Men intet skall bidraga så kraftigt att föra det dit som just intresset från församlingens familjer.

Första vilkoret för, att familjerna allmänt skola komma med i söndagsskolan, är det, att de få känna, att skolan *är deras skola.* Att sända barnen till söndagsskolan måste blifva för dem ingenting annat än att sända dem in *i ett annat rum af hemmet.*

Andra vilkoret är, att de få känna, att *deras små barn tillhöra församlingen* likasåväl som de sjelfva. Det kan aldrig blifva det rätta förhållandet mellan församlingen och de troende mödrarna, förr än det blir *rum i församlingen* för deras små barn. Och blir det rum i församlingen för dem, så är det icke troligt, att deras plats i söndagsskolan skall stå tom men det är troligt, att deras mödrar komma med dem dit.

Tredje vilkoret ligger i söndagsskolan sjelf och är redan nämdt, näml. inrättandet af en afdelning i söndagsskolan, der en stilla och rik undervisning och uppfostran i andliga ting meddelas de små. Kan jag undra på, att mödrar icke vilja släppa sina barn från ett stilla hem in i en bullrande klass af gatbarn? Visst icke. Kan jag undra på att en troende moder, som redan lärt sina barn lika mycket eller mer än hvad vissa lärare i söndagsskolan söndagligen återupprepa för dem, kan jag undra på, att hon tröttnar på att sända barnen till denna klass utan i

stället skulle önska mer *undervisning* för sina små i Guds ord? Visst icke, ingen kan undra derpå. Om söndagsskolan vill fylla sin plats i församlingen och få familjerna med, så måste hon uppfostra sig sjelf ända derhän, att hon har en afdelning, som utgör *en egentlig skola.*

Så hafva vi församlingens *åldringar.* Och då menar jag dem, som gå der ensamma eller hvilkas enda familjeband är det, som gör dem till farfar eller mormor o. s. v. Jag tror, att då det kommer till stycket kanske söndagsskolan inga bättre vänner har än just dessa gamla. Jag skulle af allt hjerta önska att en och annan af dessa gamla *vore lärare med i söndagsskolan* och det företrädesvis i småbarnsklassen. Och blefve det så, skulle ni kanske få se icke allenast en skön syn, ty det vore det, utan dertill välsignelse. Gåfvan af några "verkliga enkor" skulle kanske komma församlingen till godo på den vägen. Och tänk, hvad ljus och intresse det skulle sprida öfver de sista stegen här för många åldringar, hvilka i söndagsskolan skulle liksom lefva upp på nytt *i ett hem* på jorden, tills det himmelska hemmets dörrar öppnades för dem. Och *vara med* vid söndagsskolans möten, det skulle *alla* församlingens åldringar, om icke för annat så derför, att *familjen måtte vara fulltalig.* En enda tom plats är dock alltid en tomhet. Och för de gamla sjelfva skulle det ju kännas ljufligt att intaga *sina hedersplatser* icke blott i sonens eller dotterns hem utan ock *i församlingens hem.*

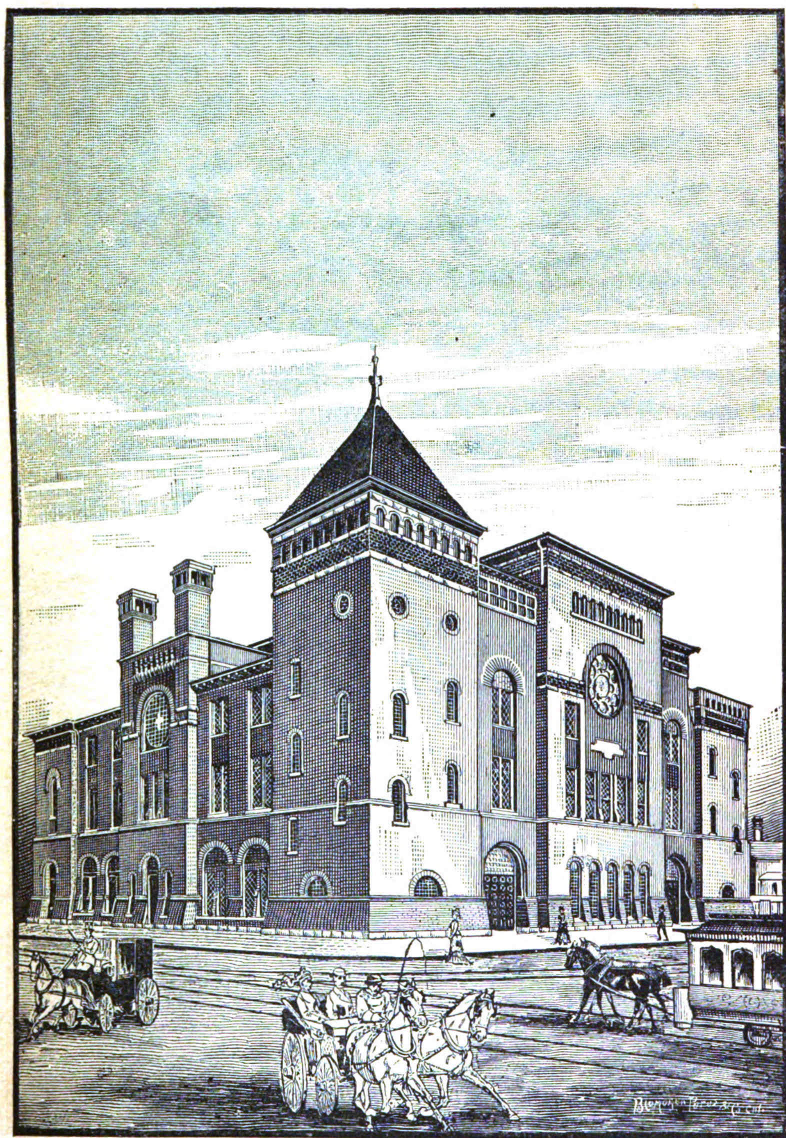
Till församlingen hör slutligen också *ungdom* af åtskilliga åldrar och olika mogenhet. En del af dem *tillhör* ännu söndagsskolan. De utgöra dess ungdomsklass, der de åtnjuta en grundligare undervisning i den heliga skrift. Snart skola de lemna söndagsskolans bänkar för att blanda sig med den mognare ungdomen. Många ibland dem äro då kallade att fortsätta i söndagsskolan såsom lärare eller lärarinnor. Men det gifves i alla fall i församlingen en skara ungdom, som icke tillhör söndagsskolan hvarken såsom lärare eller lärjungar. Hafva de då intet med söndagsskolan att skaffa? Ja, fråga först och främst dem, som förr gått i söndagsskolan. De kunna icke glömma henne, de kunna icke skiljas ifrån henne. De sluta sig till den ring, som de äldre bildat omkring henne och de utgöra den inre ringen der. De äro med och de tjena söndagsskolan på hundrade

vis. De ordna med deras prydnad och tillbehör. Vid julfesterna göra de transparangerna, hemta och kläda julgranarna o. s. v. Om de kunna, så öfverraska de småbarnsklassen emellanåt med bibliska bilderböcker och annan åskådningsmateriel, som der äro så oumbärliga. Föreståndaren vet bäst, han, hvad ungdomen är honom och söndagsskolan till för en stor hjelp. Allt emellanåt göra de förfrågningar hos honom, om det är något särskildt han behöfver för söndagsskolan. Ungdomen har ett sådant intresse för söndagsskolan, ungefär såsom äldre syskon i ett hem hafva intresse för småsyskonen. O, hvad detta är för en skön och kostlig tafla!

IV.

SÖNDAGSSKOLAN I ARBETE.

Skola vi taga ett ögonblicksfotografi af söndagsskolan i arbete? Låtom oss då passa på, just medan klassläsningen pågår. Det är en brokig tafla. Se der är åldringarnas klass. Gamla hvithåriga hufvuden äro lutade framåt för att höra lärarens ord och frågor. Det är så fromt och stilla i den klassen. Ofta är det åldringarna sjelfva som tala, och då lyssnar läraren. Somliga gamla hafva så mycket att säga. Och om det, som säges, just icke är texten för dagen, så kan det i stället vara någon gammal text, lika god som en ny. Der omkring äro åtskilliga grupper af andra äldre, män och qvinnor, alla upptagna af dagens söndagsskoltext. När man gjort en rond från den ena gruppen till den andra, så har man kanske lärt sig några sidor af ett ämne. Men innanför denna "skans" möter oss den egentliga söndagsskolan. Och der blir taflan lifligare. Se der är en klass af nykomlingar från gatan. Deras lärare kan så väl med dem. Se, huru de liksom hänga vid hans läppar, då han nu i lifliga drag berättar för dem en historia, som, om den just ej är dagens text, dock är den klassens rätta text för dagen. Det är dock som en undertryckt storm i den klassen, eller det är som en innestängd ångkraft. Och läraren förekommer dig nästan som en machinist med handen på regulatorn — om han ett enda ögonblick förlorade öfvertaget, så brusade allt öfver ända. Huru stilla och

SVENSKA MISSIONS-TABERNAKLET,

Hörnet af 7:de gatan och 8:de Avenue Söder, Minneapolis, Minn.

fridfullt är det ej deremot i den der andra klassen. Den hör till "skolan". Och se der är ungdomsklassen. Der brukar man icke längre textböcker utan helbiblar, och man är sysselsatt icke blott med att höra utan med att se efter, huru det står skrifvet. Men slutligen hafva vi der längst fram småbarnsklassen eller småbarnsklasserna ty jag tror verkligen de äro flere. Der går det icke till som i de andra klasserna. Se, huru alla småttingarna trängas omkring sin lärare för att med öppna ifriga ögon betrakta den bibliska tafla, som i den klassen utgör både dagens text och textläsning.

Men nu är taflan försvunnen. Det var blott en ögonblicksbild. Och sådana lyckas sällan riktigt väl.

Vi vilja nu försöka att göra en undersökning om detta, som vi nyss fotograferat. Det är, såsom vi sågo, åtskilliga lefvande krafter i rörelse för att utgöra en söndagsskola i arbete.

Den första lefvande kraften i söndagsskolans arbete är föreståndaren. Om honom sjelf vill jag just intet säga utom det, att en god söndagsskolföreståndare är en så besynnerlig och särskild gåfva, att han är en riktigt äkta perla för den församling, som hittår honom. Hans kallelse är en tvåfaldig, ty han har en inom söndagsskolan och en utom söndagsskolan. Inom söndagsskolan ser du hans gåfvor bäst, men du vet icke, hvad han får slita utom söndagsskolan för att kunna visa sig sådan, som du ser honom, inom söndagsskolan. Såsom en lång termin förhåller sig till afslutningsdagen för en lärare i en vanlig skola, så förhåller sig det arbete, som söndagsskolföreståndaren har i söndagsskolans intresse under veckans sex dagar, till det arbete, som han har i sjelfva söndagsskolan.

Detta hans arbete utom söndagsskolans väggar gäller för det första barnen. Och det gäller först och främst familjebarnen, om jag så får kalla dem, som tillhöra "skolans" afdelning. Föreståndaren känner sig i ett innerligt ansvar för dem. Det kan hända, att han för somliga af dem gör många besök i deras hem, har samtal och rådplägningar om dem med deras föräldrar o. s. v. Och detta vore ju ganska lätt och skönt, om det icke stundom hände, att han gjorde mycket ledsamma erfarenheter vid dessa besök, då han kommer för att "lägga sig uti" föräldrarnes sätt att uppfostra eller då han kommer för att gifva dem

ett obehagligt förtroende angående deras barns förhållande. O, huru ofta han får gå ifrån ett sådant besök liksom söndermalen och tröttare än efter en hel veckas arbete. Endast bönekuren kan hjelpa honom från att uppgifvas dervid. Men om det icke är sådana ledsamheter och förödmjukelser, så har han dock alltid mycket arbete för dessa familjebarnens skull. Att utarbeta kurser och undervisningsplaner för dem ända från första klassen och upp till ungdomsklassen, der predikanten mottager dem — det är ett arbete, som nog kommer att tillhöra söndagsskolföreståndarens kall i hvarje större församling, då det i någon mon har blifvit hvad det bör vara i den delen.

Men äfven med de andra barnen, som tillhöra missionsafdelningen, barnen från gatan och barackerna, har föreståndaren mycket att göra under veckan. Äfven om han får hjelp af någon af skolans lärare, så kommer det dock hufvudsakligen att åligga honom att uppsöka dessa barn i deras hem och kyffen, att öfvertala dem att komma till söndagsskolan, att öfvertala deras föräldrar att låta dem gå o. s. v. Söndagsskolföreståndaren i en större stad måste göra sig mödan och obehaget att blifva väl bekant med de sämre qvarteren der. Han måste studera dess gator, gränder och alla vinklar, ungefär såsom en lots måste studera ett farvatten, fullt af blindskär. Och söndagsskolföreståndaren är i sjelfva verket en lots ombord på en räddningsbåt och han söker bland dessa syndens och eländets blindskär efter förolyckade fartyg. Och de äro icke sällsynta i dessa farvatten. Det gäller att rädda så många som möjligt ur skeppsbrotten. Och då är det isynnerhet de små han spejar efter. Lyckas han nu att till nästa söndag hafva vunnit åt söndagsskolan några af de små från dessa platser, då är det icke många, som ens tänka på, hvad det kan hafva kostat honom funderingar, planer och besvär och huru många förolämpningar och motgångar han kanske måst utstå för att eröfra en enda af dessa små, smutsiga främligarna.

Men för det andra gäller södagsskolföreståndarens arbete utom söndagsskolans väggar lärarne. Ofta kan äfven detta arbete vara icke blott mödosamt utan också ledsamt och nedslående. Det måste nämligen nödvändigt ligga i söndagsskolföreståndarens kall att pröfva lärarnes duglighet och anvisa dem

klasser och arbete efter deras gåfvor. Men att göra detta kan stundom blifva allt annat än en lätt och glad uppgift. Stundom kan det komma till förvecklingar och missförstånd mellan honom och lärarne, mellan lärarne inbördes, mellan lärarne och föräldrarna, mellan lärarne och barnen o. s. v. Och i hvarje sådant fall skall han känna ansvaret öfver sig, att detta biläggs. Och det kan kosta honom rätt djupa förödmjukelser, under hvilka han ändå måste se glad ut för att uppmuntra andra. Stundom kan han hafva att göra med en lärare, som öppet sätter sig öfver hans råd eller på annat sätt vållar honom bekymmer. I samma mån lärarne äro fogliga och kristliga karakterer, som för Herrens skull gerna vilja taga råd och tjena på den plats, der de anses bäst dugliga, i samma mån blir denna uppgift lätt och skön för föreståndaren.

Utan dessa ledsamheter, som ibland kunna stöta till från lärarnes sida, har föreståndaren ett ganska drygt arbete med dem för att handleda dem i textbehandling och undervisningskonst. De flesta af lärarne äro arbetare, som ej få mycken tid att studera på egen hand. Föreståndaren är van vid undervisning och väl hemma i textbehandling och måste vara det för att med visshet och med enkelhet på en kort stund kunna införa sådana ovane lärare i en text. Och huru hemmastadd föreståndaren än är i dessa stycken, så tager det dock mycken tid och möda i anspråk, emedan han har så många olika lärare och lärare för så många slag af klasser att handleda. Det är väl möjligt att han för att utföra sin uppgift, väl icke kan hafva dem alla på en gång utan måste hafva två eller tre läraremöten i veckan.

Söndagsskolföreståndarens arbete *inom* söndagsskolan synes i jemförelse med det ofvannämda vara lätt och ringa, och det är så. Han har att börja och sluta söndagsskolan, kanske tala litet extra till barnen o. s. v. Men säkert är, att han icke kan undvarås. Och då ordningen aldrig så litet rubbas, då lärare äro frånvarande och klasser stå öfvergifna o. s. v., så kunna ofta goda råd vara dyra för honom. Oupphörligt måste hans goda omdöme vara färdigt att fort och väl afgöra små och stora frågor, att hjelpa i många tillstötande förlägenheter o. s. v. Der blir en klass öfvertalig, så att deras lärare ej med framgång kan handleda dem. Hvad är att göra så der i hast? Der kommer en

lärare litet i olag med sin klass. Det måste rättas qvickt och tyst, så att det icke stör det hela. Der kommer en främling in skolan, han måste tagas om hand. Kanske är han en person, som bör uppmanas att tala ett par ord till barnen, det bör föreståndaren veta och hafva omdöme uti. Kanske ibland söndagsskolans föreståndare är jemt upptagen med sådant under hela klassläsningen. Och är han det icke, så hör det också till hans uppgift att flitigt åhöra undervisningarne i de särskilda klasserna, så att han utan tvifvel har fullt upp att göra. Den stora gåfva, som han måste hafva för att väl fylla sin plats och uträtta sitt arbete inom söndagsskolan, är det goda och snabba omdömet, såsom det alltid är för den, som skall leda.

Innan jag lemnar söndagsskolföreståndaren anser jag mig skyldig att bemöta ett par invändningar, som jag väntar från mina läsare. Den första är den, att jag lagt alltför mycket på föreståndaren, att jag gjort alltför mycket af honom. Derpå kunde jag vilja svara blott det, att det torde bero på, att jag gjort så mycket af söndagsskolan. Och jag är öfvertygad om, att då söndagsskolan blir hvad jag hoppas om henne, föreståndaren måste blifva sådan jag beskrifvit honom. Det ena följer af det andra. Man kunde ju tala om, hvad man kan hjelpa sig fram med. Men det hör icke till mitt ämne, som är söndagsskolan sådan hon *bör* vara och sådan hon för visso skall blifva, då hon vuxit upp till att fylla sin plats i församlingen. Men, lyder den nästa invändningen, huru skall en föreståndare få tid att utföra en sådan uppgift? Mitt svar är, att han visserligen icke kan få tid dertill, utan att blott och uteslutande egna sig deråt. Men låt mig då tala till punkt. Den tid är för visso snart inne, då det skall ligga i de större församlingarnas eget intresse att underhålla en föreståndare ("rektor") för sina skolor. Jag säger "skolor", ty han kunde och borde vara föreståndare för församlingens såväl hvardagsskola som söndagsskola. Det är icke min uppgift att här tala om den förra. Endast det vill jag säga, att en sådan skola inom församlingen står hennes mission mycket nära, för så vidt församlingen vill behålla ungdomen, den uppväxande ungdomen. Och hvilken framtid skulle missionen i våra församlingar eljest hafva?

Slutligen ber jag att få påminna, att jag talat med hänsyn till behofven i de större städerna. Dock vill jag säga, att jag tror behofven vara alldeles likadana äfven på de mindre platserna, fastän icke så stora. Allt, som vi talat om, gäller derför äfven de mindre platserna, ehuru allt i förminskad skala. Med afseende på t. ex. söndagsskolföreståndare, kan och bör ju predikanten i de flesta fall tjena såsom sådan der. Och på sina platser torde han t. o. m. kunna vara lärare i hvardagsskolan. Detta är endast ett förslag.

Den andra lefvande kraften i söndagsskolans arbete är lärarne.

Att det fordras särskilda gåfvor för att vara lärare, det vet hvar en. Icke hvem som helst är duglig till att vara lärare. Men fordras det måhända mer än gåfvor? Fordras det kanske någon undervisning och uppfostran för en sådan, innan han sjelf kan undervisa i söndagsskolan? Jag vill för min del svara ett obetingadt ja härpå. Det är sant, att man i nödfall måste hjelpa sig fram utan både det ena och det andra. Och jag förnekar icke heller, att en lärarare, som har gåfvor och öppna ögon och öron kan, just genom att praktisera, uppfostra sig sjelf till en märkvärdigt duglig lärare. Men visst är, att just dessa lärare skola vara de ifrigaste att förorda undervisning, emedan de veta hvad det kostat dem för en möda och tid att på egen hand leta sig fram. Det finnes nog andra, som skola ropa emot undervisning, och med många af dem förhåller det sig så, att deras största gåfva just är att ropa och ingenting säga. Och sådana rop mot undervisning bevisa bäst, huru skriande behofvet är af undervisning.

Om jag vågade sträcka mig så långt framåt i mina förhoppningar, så skulle jag vilja säga, att den tid kan komma, då vi för detta ändamål och för ändamålet att uppfostra lärare i våra egna svenska hvardagsskolor skola kunna tänka på ett seminarium, antingen ensamt eller tillsammans med en allmän skola och en predikantskola.

Men nu tillbaka till lärarne i söndagsskolan. Om gåfvor finnas och en god undervisning också har odlat dessa gåfvor, är då månne allt med, som behöfs för att göra en person duglig till lärare i söndagsskolan? Nej, visst icke, det allra vigtigaste

fattas, näml. kallelsen. Hvad menas då med kallelse? Är icke det redan en kallelse, att en person har gåfvorna? Det är ju så med t. ex. en bildhuggare och andra konstnärer, att deras gåfvor äro deras kallelse? Nej visst icke, det är icke så, hvarken med bildhuggaren eller med söndagsskolläraren. Utan tvifvel ligger det en vink om, hvad en menniska bör blifva just uti de gåfvor, som Gud har gifvit henne. Men en besynnerlig erfarenhet är det, att inga gåfvor komma till frihet och ett rätt bruk utan en särskild kallelse. Det är med menniskans gåfvor såsom med rotstocken i jorden. Gud har nog gifvit åt rotstocken ett gömdt lif, men detta lif skjuter icke fram, förr än solen kallar på det. Och det sker icke förr, än tiden är inne, vårens rätta tid. Äfven för menniskans gåfvor gifves det en sådan kallelse i en rätt tid, ehuru ofta Gud ensam känner den tiden på förhand. Och Gud har förbehållit åt sig sjelf icke blott att gifva gåfvorna åt menniskan utan också att kalla fram dem och låta dem komma i att låta dem bära frukt. Att derför akta på denna kallelse är det allra vigtigaste för söndagsskolläraren. Denna kallelse kan komma och kommer ofta genom andra menniskor, men ytterst kommer den från Gud. Och det fordras att i allmänhet i sitt hjerta hafva med Gud att göra för att förstå och följa denna kallelse, då den kommer, och för att vänta, till dess att den kommer. Det är godt att slippa gå till söndagsskollärarens arbete sjelfmant. Det är godt att kunna säga i sitt hjerta: "Gud, du vet, annat än att det ytterst var du, som stälde mig hit; nu måste du vara med mig, så att jag icke skämmer ut ditt verk och dig sjelf." — Det skulle vara besynnerligt, om ej en sådan lärare blefve till välsignelse.

Men det är icke nog med, att den rätte läraren, som jag i det föregående beskrifvit, kommer in i söndagskolan. Skall han utgöra en god lefvande kraft i dess arbete, så måste han der komma på sin rätta plats. Att han är en duglig lärare, betyder visst icke, att han duger öfverallt och hvar som helst. Den dugligaste lärare kan blifva oduglig, om han kommer på en orätt plats. Gåfvorna äro mångahanda. Derför måste de fördelas rätt. Tänk bara att sätta midt ibland de allra minsta småttingarne en lärare, som är en riktig professor till hela sin person. Det är ju i sanning dyrbart. att de allra minsta få åtnjuta för-

månen af en sådan djup och fullständig undervisning. Det fattas bara, att småbarnens rätte lärare under tiden sitter och jollrar på den lediga professorsstolen hos ungdomen, det fattas bara det för att gifva oss en tydlig bild af, huru en söndagsskola ser ut, då hon är vänd upp och ned. Båda dessa lärare äro dugliga och utmärkta, om de blott få komma på hvar och en sin rätta plats.

Och ungefär lika illa kommer det att taga sig ut, om en lärare, som har stora gåfvor att undervisa snälla och tysta barn, byter plats med en lärare, hvilkens gåfva det är att handskas med bråkiga. Den ene kan ro väl, men den andre kan ro i storm. Då den senare med sina häftiga åtbörder och hela sin hjeltehållning kommer framför en klass af blida och väluppfostrade barn, så skall det alls icke komma honom till pass, att han kan kommendera, ty det får han intet bruk för. Han känner sig förlägen inför denna klass, som svarar bättre än han frågar. Han känner, att han ror illa. Och under tiden går det ännu sämre för hans kamrat som med sin fina båt ror i hans stormiga farvatten der borta. Han kan icke alls ro i en storm och håller alldeles på att förlisa i vågorna af den klassens buller och upptåg, innan lektionens slut räddar honom. Båda dessa lärare äro mycket dugliga, men de äro det endast på den rätta platsen.

Det finnes klasser i söndagsskolan, hvilkas lärare mer behöfva mod och fyndighet och takt än djupa kunskaper. Se, huru det tager sig ut, då den rätte läraren är der. Låt dem storma och rasa. Det är just hans sak att sköta om en sådan affär. Han går rätt i striden. Innan de veta ordet af, så är han deras anförare och rycker dem med sig. Och då begynner hans klassläsning. Han är full af berättelser, som slå an på dem. Han är liksom laddad med infall, som skära af alla deras invändningar. Innan de veta ordet af sitta de som tända ljus bara för att se och höra. Och då de gå från söndagsskolan, säga de till hvarandra: "det var den värsta kapten vi sett, var det inte?" Och så komma de öfverens att se honom igen nästa söndag.

I det föregående har jag talat om, hvad som fordras för att vara en riktig lärare och huru vigtigt det är, att läraren i söndagsskolan kommer på sin rätta plats. Nu återstår att betrakta en sådan lärares arbete och uppgift såsom lärare. Läraren har

såsom föreståndaren sitt arbete både inom och utom söndagsskolans väggar. Men för läraren är det arbetet inom söndagsskolan som tager honom mest i anspråk; derför tala vi först derom.

Till lärarens uppgift inom söndagsskolan hör såsom det allra vigtigaste klassläsningen. Derför vill jag passa på att nämna något om denna hans uppgift. Jag talar då om klassläsningen i allmänhet, d. v. s. sådan den är och bör vara i alla klasserna. Jag talar icke om, hvad den måste vara för att särskildt lämpa sig för hvarje klass i och för sig. Det ligger icke inom området för en sådan här uppsats.

Två tänkespråk bör hvarje söndagsskollärare alltid bära med sig och särskildt, då han går till klassläsningen.

Det första af dessa tänkespråk skulle hafva ungefär följande lydelse: "Jag är endast en såningsman, jag sår, plantar, vattnar, men Gud ensam kan gifva växten." Det är en vigtig sak alltid för oss, då vi skola gå till ett arbete, att först öfvertänka, så väl hvad vi sjelfva äro som också hvad vinst arbete egentligen är. Att komma sjelf i det rätta ljuset och få vårt arbete under det rätta ljuset, det skall bevara oss från många misstag, förvillelser och nederlag i vårt arbete. Och söndagsskolläraren skall icke få skäl att ångra, om han tager ofvanstående tänkespråk för ögonen. Det skall utöfva en mycket välgörande inflytelse på hela hans klassläsning och derigenom blifva till välsignelse, för det första för barnen i hans klass och för det andra för honom sjelf.

Åt lärarens klassläsning skall detta tänkespråk förläna en sund och frisk anda, det skall leda den in på en god och välsignelserik väg och påtrycka dem den sköna och riktiga prägeln. Klassläsningen blir icke ett arbete för ögonblicket. Den oroliga och brådskande ande, som utmärker allt arbete för ögonblicket, är bortdrifven från denna klassläsning. I stället råder öfver den och genom den en helsosam ande af frid och ro. Emedan denna klassläsning icke är ett arbete för ögonblicket utan för framtiden, så kommer hvarje ögonblick till användning. Tiden användes så väl för ett flitigt utseende af den ädla säden, som är Guds ord. Ju mer ett arbete är för ögonblicket, desto sämre komma ögonblicken till användning. Arbetet för ögonblicket

är idel brådska och oro, men arbetet för framtiden är flit och ro. Brådska det är arbete för ögonblicket. Flit, det är att väl använda ögonblicket. Och en sådan god väg det är, på hvilken denna klassläsning förts in. Det är en väg, som förer framåt, ett steg i sänder. Den rätta och äkta framgångens prägel är också satt på hela denna klassläsning.

En sådan klassläsning blir med visshet till välsignelse för barnen. Från hvarje lektion medföra de ett utsäde i sina hjertan, tankar och sinnen från det heliga ordet. Det skall Gud sjelf vaka öfver, så att det i sinom tid spirar upp. Barnen blifva kanske icke så ofta upprörda på denna väg. Men då Guds ande en gång kommer och rör deras hjertan. så veta de, hvad det betyder. Hela deras andliga varelse är genomträngd af det heliga ordets magt och inflytelser. Det tålmodiga utsåendet af säden har fört ordet till hvarje vrå af deras hjertan och till hvarje område af deras tankar och sinnen. Och välsignelsen uteblifver icke, äfven om den dröjer, ja, den är der, långt innan den visar sig. Den klassen blir utan tvifvel en allt bättre och bättre klass.

För läraren sjelf skall en klassläsning, hvarpå det ofvannämda tänkespråket satt sin prägel, blifva till den största välsignelse. Hans arbete gifver honom glädje. Han ser glad ut, den läraren, äfven om han ej har några väckelser i sin klass. Detta fridfulla arbetet uppfostrar honom. Det uppfostrar honom till klarhet i de ämnen, som han umgås med. Det uppfostrar honom till skicklighet i konsten att undervisa och i konsten att känna sina lärjungars hjertan och behof. Det uppfostrar honom slutligen till en trofast vingårdsarbetare. Han blir utan tvifvel en allt bättre och bättre lärare.

Se återigen en lärare, som icke har detta tänkespråk för ögonen. Han arbetar endast för ögonblicket. Han är orolig och häftig, och detta meddelar sig åt hans klassläsning. Han vill ingenting annat än åstadkomma väckelse. Och dertill är det icke nog för honom att utså den ädla säden i all stillhet och under väntan på, att Herren skall gifva växten. Nej, för att göra intryck på barnens hjertan och samveten använder han hemska berättelser och annan skrämsel. Sådant blir till slut vanligare i hans klassläsning än Guds ord. Öfver honom sjelf, öfver hans klass, öfver hans arbete är en prägel af en tröttsam

ifver. Genom det hela sjuder liksom en feber. Och hvilka äro nu frukterna?

För sig sjelf är han till skada, emedan han arbetar på ett sätt, som beröfvar honom hjertats frid och hvila i Gud och välsignelsen tillika. Han hindras också från att sjelf göra framsteg såsom lärare. Han nedsättes till sina krafter, till sin tro och förtröstan, och uppgifver slutligen hela arbetet.

Och hvad godt har han då gjort barnen? Hade han någon framgång, så bestod den uti att uppröra barnens känslor och skrämma deras samveten. I allmänhet äro dessa känslor borta, redan innan föreståndarens klocka ringer till afslutning af klassläsningen. Och om de än kunna uppröras ett par eller tre gånger till, så är det dock snart utlärdt. Och då har hans ord förlorat allt gehör i dessa barnens hjertan och samveten. Och de lemna söndagsskolan utan alla intryck. Hos somliga barn kan han hafva lyckats åstadkomma intryck, som fortfara. Men de blifva icke barnen till nytta, emedan de äro utan all reda, såsom ej stående i samband med kunskap i Guds ord. De endast förvirra barnens sinnen och tankar, barnen förstå ej, hvad de betyda. I värsta fall kunna sådana intryck blifva till skada, näml. för svaga och nervösa barn. Skrämseln, som de fått i söndagsskolan, förföljer deras tankar. De blifva icke allenast förvirrade utan komma i mörker. De komma in i en labyrint af ångestfulla tankar, och veta icke någon utgång derur. Guds ord, som ensamt kunde lysa upp detta mörker och leda deras oro och fruktan den rätta vägen, är dem främmande. Stackars barn! Ingen må tro, att detta är luftbilder. Det är nog ledsamma, vanliga verkligheter. Det finnes åtskilliga små barn, som från söndagsskolan hafva motttagit den enda vinsten att blifva "mörkrädda," svaga och nervösa. En sådan lärare, som använder skrämsel för att jaga de små till himmelen med, skulle, om han finge råda, snarare föra dem till förståndets förlust än till himmelens vinnande.

Att denna lärare ville väl, det förnekar jag icke. Men han missförstod sin plats och sitt arbete och skördade frukterna deraf. Han glömde, att hans kallelse endast var såningsmannens. Han arbetade för ögonblicket, i stället för att arbeta för framtiden. Han arbetade med egen våldsam kraft i stället för att låta Guds eget ord verka. Han liknade en trädgårdsmästare,

hvilken rycker upp plantan ur jorden, i stället för att låta solens värme så småningom locka fram dess skott och låta den växa upp.

Det andra tänkespråket lyder så: "Det är saligare att gifva än att taga." Inför somliga barn ligger det en frestelse nära till hands att komma in på en mycket farlig väg vid klassläsningen, näml. den att bara taga, fordra taga. Det är förstås barnens fel och oarter man vill åt. Och kunde de blott tagas, så vore det ju ändå icke så illa, äfven om barnen icke blefve stort rikare dermed, ifall de ingenting fingo i stället. Men dess värre leder denna metod dertill, att barnen intet ondt mista och intet godt få. Och icke läraren heller. Jag tror, att de flesta lärare hafva något ledsamt minne i denna delen.

Det går ty värr ganska fort att på det sättet förvandla läraren till en polis och söndagsskolan till en domstol. Läraren ligger liksom på lur efter barnens synder. Han smyger sig öfver dem med snärjande frågor för att öfverraska dem och få dem skyldiga och syndiga. Slutligen blir han misstänksam öfver alla deras rörelser. Sedan det gått så långt, kunna barnen knapt röra sin hand eller draga på munnen utan att läraren misstänker en elak mening i det. Men äfven om det icke går så långt, så har dock läraren gjort till sin uppgift att förödmjuka och utplundra barnen, förstås i den goda afsigten att leda dem till syndakännedom. Och antag, att detta verkligen lyckas med några. Hvad är då vunnet dermed? Eftersom dock syndakännedom icke är frälsning från synden! Från hvarje lektion gå barnen hem fattigare på mod och rikare på synd! Läraren skall finna ut, att hvad han på den vägen tager är icke alls barnens synd utan det är deras mod, kraft, barnslighet och lifsglädje. Och till hvilken stor, obotlig skada kan det ej blifva för barnen! Och läraren får något mycket bittert att ångra.

Om han deremot i stället för att Söndagligen hafva barnens synder till text hade gjort dem bekanta med den rätta bibeltexten, huru väl hade han ej handlat. Om han *gifvit*, *gifvit*, *gifvit* barnet något Guds ord för hvarje Söndag, huru väl skulle ej hans egen själ hafva mått. Det är saligt att gifva. Och när allt kommit omkring, så kanske flera synder och fel utpredikats den vägen. Han borde kanske hafva gjort med barnens synder,

hvad läkaren gör, då han vill taga en sjukdom från oss. Då gifver han oss ett läkemedel. Och sjelfva sjukdomen synes han icke bry sig mycket om. Det ligger en stor lärare-vishet uti att icke allt för mycket uppmärksamma barnens synder och fel. Också är det osalig sysselsättning att jemt och ständigt ligga på lur efter fel och uselheter. Det är saligare att få gifva ut af det stora, goda läkemedlet.

Lärarens nästa uppgift i skolan är att blifva bekant med barnen. Och detta är redan en uppgift, som sträcker sig utom söndagsskolans väggar. Till detta att blifva bekant med barnen hör visserligen redan det att lära känna deras namn, ålder, föräldrar, hemmet o. s. v. Men detta är endast de första helsningarna, om jag så får säga. Dit hör vidare att blifva bekant med barnets förståndsgåfvor och med deras andliga lilla personlighet öfverhufvud. Till denna bekantskap skall läraren komma genom att i skolan egna särskild uppmärksamhet åt hvart och ett af barnen. Han får aldrig se sin klass så der i klunga. Dit hör att vid sina frågor vända sig särskildt till hvart och ett barn i stället för att vända sig till alla i hög. En ständigt vaken uppmärksamhet måste läraren hafva för hvart och ett barn. Han måste göra liksom en särskild historia i sitt minne och i sitt hjerta för hvart och ett, så att han märker dess framsteg o. s. v. Han får icke fråga på ett måfå och taga emot svaren på ett måfå. Noga måste han veta sina frågor och noga måste han uppmärksamma svaren. Han måste minnas den ena Söndagen, huru ett barn svarade förra Söndagen. Detta må blifva mödosamt och det är så. Men är det mödosamt så är det också fullt af intresse i detta arbete. Och skall han blifva bekant med barnens förståndsgåfvor och utveckling, så måste det ske på denna vägen.

Men till att blifva bekant med barnen hör icke blott det att känna dem, utan dit hör också att komma dem nära. Det ligger verkligen uti ordet bekant. Läraren måste således söka att komma nära hvart och ett barn. Och det kan endast gå på den väg, att han kan förmå barnen att närma sig honom. Han måste vinna deras hjertan. I detta afseende har icke hvarje söndagsskollärare samma gåfva, visst icke. Derför kan man icke heller begära, att de skola lyckas alla lika väl och lika fort. Sympatiens gåfva är en stor förmån för en lärare. Men, om ni

icke hafva den, är det då alldeles omöjligt att vinna den? Jag tror icke, att det är omöjligt att vinna den. Och låt mig, särskildt för söndagsskolläraren, anvisa en väg att nå dit. Han måste med ett sökande öga följa hvart och ett barn. Men märk nu, hvad jag säger. Hans öga måste vara godt och icke ondt. Det måste söka efter det goda och icke efter det onda hos barnet. Ack, att jag kunde göra detta tillräckligt stort och vigtigt för mig sjelf och för eder, söndagsskollärare! Vill läraren blifva bekant med barnen i högsta mening, blifva deras vän, deras förtrogne och detta för att gagna dem, så må han göra till sin uppgift att söka efter barnens goda sidor, deras gåfvor, deras bättre anlag o. s. v.

Men skall han då icke också lära känna deras dåliga sidor? Jo, ty värr, han skall nog rätt snart lära känna äfven dessa. Men han skall icke söka efter dem. Det vore kanhända hans uppgift, om han vore polis, men nu är han lärare. Vill jag få en anledning att förkasta och utdöma något så söker jag efter hans dåliga sidor. Men vill jag finna ett skäl att göra bruk af det och låta det komma till nytta, så söker jag efter dess goda sidor. Och det sista är just, hvad en god lärare gör, näml. söker efter skäl att låta barnen komma till nytta, att komma framåt. Derför söker han efter det goda och användbara hos dem, söker efter det, som han kan bygga något hopp uppå. Det är en älsklig uppgift och mycket lyckligare och högre än den att söka efter fel och anledning att förkasta och misströsta. Utan tvifvel är också lärarens kall ojemförligt högt och skönt!

Det är sant, att söndagsskolläraren har en alltför kort stund med sin klass för att på den tiden hinna att så snart uppbygga en verklig bekantskap. Derför ligger det också som en pligt öfver hvarje söndagsskollärare, som tager det på allvar, att äfven utom söndagsskolan följa de små i hans klass så mycket han kan. Att göra besök i hemmen o. s. v. är således en uppgift, som är gemensam för läraren och föreståndaren. Men nu är det i allmänhet så och kommer nog att blifva så att de flesta söndagsskollärare ej kunna egna så mycken tid i veckan åt detta. Så mycket större blir då behofvet af, att åtminstone föreståndaren måtte kunna egna hela sin tid deråt. Och så hör det till lärarnes uppgift att flitigt samråda med föreståndaren om hvart

och ett barn, att hvarje Söndag lemna honom bestämda uppgifter om barnens förhållande, frånvaro, sjukdom och annat, som kan föranleda besök i deras hem, o. s. v.

Sedan hör också till lärarnes uppgift att bevista sina resp. läromöten och äfven dessutom studera sin text och bereda sig sjelfva, allt de förmå, för sitt arbete och att i bön och samverkan med allvar lefva för denna kallelsen.

Den tredje lefvande kraften i söndagsskolan är barnen och den ungdom, som ännu tillhör den egentliga söndagsskolan.

Att få hvarje lärare på sin plats var en stor uppgift för att vinna ett godt resultat i söndagsskolans arbete. En icke mindre vigtig sak är det att få hvarje barn på sin plats. Ett försök att på detta sätt placera barnen ligger i klass-indelningen. Tanken med den är vunnen, då man lyckas att få barn af ungefär samma fattningsgåfva och ungefär samma ståndpunkt i andligt afseende i samma klass. Detta är naturligtvis ej en så lätt uppgift. Endast genom försök och iakttagelser kan man komma fram till ett någorlunda godt resultat. Men om det än icke är lätt att fullkomligt genomföra det, så är det å andra sidan icke svårt att undvika alltför stora oegentligheter i den delen. Att t. ex. blanda ihop småttingar, som ej kunna läsa, med andra, som hafva ganska stora kunskaper, det vore ju en påtaglig oegentlighet. Vi hafva redan påpekat det skadliga uti att blanda ihop i en klass barn från gatan, vilda och oemottagliga för all stilla undervisning, med barn från de kristliga hemmen. Vidare ger ju åldern merendels ingen ledning angående barnens utveckling, så att någorlunda lika gamla barn i allmänhet passa bäst för en klass. Undantagen från denna regeln, d. v. s. då ett ungt barn behöfver flyttas till en äldre klass och tvärt om, äro i allmänhet lätta att upptäcka. Och sedan gäller det visserligen att göra denna omflyttning med vishet och förstånd, så att det blir till gagn. Och det blir icke alltid så lätt. Det måste i hvarje fall bero på föreståndarens goda omdöme, hvad som är bäst göra då.

Till den goda fördelningen af barnen hör också, att klasserna icke äro för stora. Det är i allmänhet ingen skada vid, att en klass är liten, utom det, att en sådan klass af t. ex. 1 och 2 barn skulle förefalla läraren och barnen allt för oansenlig. Men att en klass är för stor, det blir till skada. Och jag behöfver

då endast hänvisa till det föregående angående lärarens uppgifter för att bevisa det. Mer än 10 borde icke få utgöra en klass. Och det är få lärare, som kunna på ett fullständigt sätt sköta mer än det halfva antalet. 5 borde i sjelfva verket utgöra det regelbundna antalet barn i hvarje klass. Ovanligt dugliga lärare kunde hafva en klass af ända till 10.

För ungdomsklassen får jag då göra ett undantag. Der måste antalet oftast blifva större och kan det utan skada, emedan för det första inga lärarekrafter der tagas i anspråk för disciplinen och emedan för det andra undervisningen der, till fröjd af lärjungarnes utveckling, kan meddelas mer i form af en föreläsning än i form af ett utfrågande.

De öfriga lefvande krafterna i söndagsskolan äro dels några tillfälliga tjenstemän såsom kassör, sekreterare o. s. v., dels församlingen med de extra lärare, som undervisa i deras "klasser." Der har merendels predikanten sitt öfverinseende. Och det är icke oegentligt, att församlingens predikande gåfvor tjena såsom lärare der.

Församlingen med predikanten och lärarne der utgöra så att säga ramen omkring taflan. Och man vet, huru nyttig och bevarande och rent af förskönande en god och präktig ram kan vara. Och är församlingen der med sina förböner, skall hon visserligen utgöra liksom en stark, oslitlig ram omkring söndagsskolans sköna tafla. Och så är hon till välsignelse, på samma gång hon mottager välsignelse.

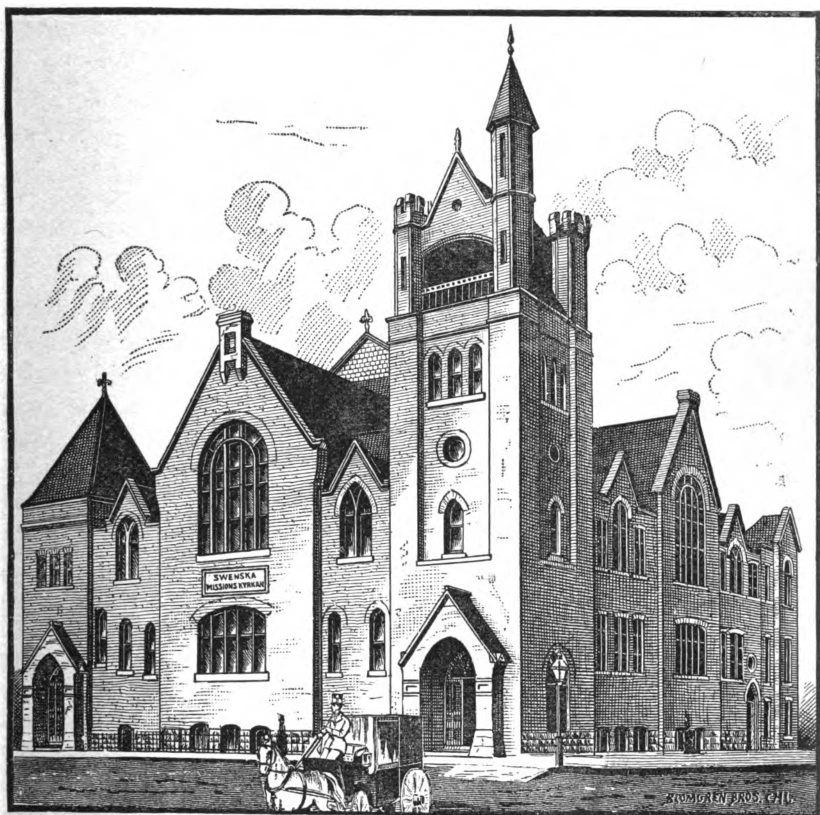
Historik af Svenska Missionsförsamlingen å norr i Chicago, vid dess kyrkas invigningsfest den 4 December 1887.

Af dess sekreterare, Sven Youngquist.

SAMLADE som vi nu äro för en s. k. *invigningsfest*, torde det vara på sin plats att med några ord återgifva församlingens historia. Den är ju jemförelsevis kort och är af de äldste af dess medlemmar ännu i friskt minne. Det är blott cirka 19 år sedan dess uppkomst. Dock torde orsakerna till dess bildande föra oss något längre bort i tiden, ja till första hälften af vårt århundrade. Det började då i vårt gamla fädernesland af troende prester såväl som lekmän ropen emot den död som rådde ibland folket, hvilket hade den vanliga följden att rörelse och frågan efter lifvets väg hördes på många håll. Då utrustade Gud vår dyre lärare, magister C. O. Rosenius som, ehuru icke prest i statskyrkan, började offentligen predika rättfärdigheten af tron utan lagens gerningar, och omkring honom såsom dess ledare och lärare samlades och fostrades en skara kristna till mera fri utveckling än förut, då allt måste gå efter kyrkans föreskrifter, ja, då det ansågs orätt att en lekman öppnade sin mun för att förkunna fridens evangelium. Kort efter början af Rosenii verksamhet började missionsföreningar uppstå här och der i landet, hvilka började utsända lekmän i bygderna att predika Guds ord, och stora väckelser uppstodo i många delar af vårt gamla fädernesland.

Under tiden förde stora emigranströmmar många af dessa missionsföreningars medlemmar hit till Amerika och Chicago.

DEN NYA SVENSKA MISSIONS-KYRKAN I CHICAGO.

Dessa funno ej förhållandena här med afseende på den andliga verksamheten såsom de önskade, barn som de voro af den fria kristliga missionsverksamheten i Sverige. Hvarför en längtan uppstod att få något till stånd som närmare liknade det de lemnat. Samtal och förslager man och man emellan tog omsider en sådan karakter, att ett möte bestämdes för att samråda om huru att få sin önskan uppfyld. Det första mötet hölls den 26 dec. 1868, då det bestämdes att bilda en missionsförening.

Så var då första steget taget på denna församlings bildande. Detta steg väckte ju ej så liten ovilja, helst som många af dess medlemmar redan förut tillhörde den lutherska församlingen härstädes. Vi vilja ej här ingå på något försvar, utan låta efterverlden döma; den brukar vanligen fälla den rättvisaste dom.

Emellertid, församlingen började straxt sin verksamhet, ty redan på det första mötet beslutades att hyra en lokal för prediko- och bönemötens hållande, och funno en sådan i ett gammalt skolhus på Wesson gatan.

Församlingens förste ordförande var broder M. Sundin, nu bosatt i Iowa, och sekreterare O. Anderson, nu bosatt i Kansas. Den första tanken var att bedrifva en missionsverksamhet liknande den i Jönköping m. fl. platser i Sverige, med utsändande af kolportörer för att predika Guds ord och för öfrigt lemna sakramentens förvaltning åt de förut befintliga församlingarne. Dock fann den snart, att på grund af de olika förhållanden som äro rådande i detta land mot i Sverige, detta hvarken borde eller kunde låta sig göra, hvarför den snart sökte och erhöll alla de rättigheter som detta lands fria konstitution tillerkänner hvarje församling som det begär.

Församlingens förste predikant var broder C. J. Lindahl. Han började sin verksamhet i församlingen den 8 februari 1869. Han verkade i församlingen blott några månader. Redan från början af församlingens verksamhet kallades till dess predikant en broder J. M. Sanngren men afslog då. Kallelsen förnyades och omsider antogs på våren 1869.

Redan den 25 januari 1869 beslöts att köpa tomter för att bygga missionshus. Efter åtskilligt sökande beslöts att köpa 2½ tomter på North Franklin gatan, 278—282, för en summa af $5,300. Jag minnes lifligt då detta beslut fattades, en broder

kom fram med en 10-dollar och under bön till Gud om hans välsignelse erlade den som det första offret till detta stora företag, ja i sanning stort, ty vi voro ju blott några få och dertill fattiga, nyss öfverkomna från Sverige. Och det var ju mycket vågadt; hade det varit mera af hvad man kallar beräkning uti oss, hade vi troligtvis ej vågat oss åstad.

Emellertid, början var gjord, och fortsättningen gick raskt framåt, ty redan den 3 oktober samma år stod ett missionshus på de inköpta tomterna, så pass färdigt att vi då för första gången samlades der. Det var icke så liten glädje bland den lilla skaran, då vi för första gången samlades i vårt eget hus, fastän vi sutto på bräder för tillfället upplagda som säten. Att vi hade stora skulder tror jag knappast vi hade förstånd nog att vara bekymrade öfver. Vi voro alla ett hjerta och en själ och sågo framtiden an med glädje och förtröstan.

Broder J. M. Sanngren var fortfarande församlingens lärare. Af naturen en liflig och framåtsträfvande man, var han ock mera så genom hjertats innerliga tro och förtröstan till Gud och en brinnande längtan efter själars frälsning, en mycket verksam man. Hans verksamhet inskränktes ej blott inom Chicago, utan han gjorde ock vidsträckta missionsresor, och han kan ju i många afseenden sägas vara banbrytaren för den fria missionsverksamheten i Amerika.

Många utaf oss minnas ännu med rörelse den varmhjertade, glade och kristligt undergifne Sanngren; ju mera man kände honom, ju mera måste man älska honom. Hans predikan, på samma gång den var liflig, var den uppfyld af det mest kristliga allvar och lärdom. Denne vår broder hvilar nu sedan några år från sitt arbete. Frid vare öfver hans minne!

Allt gick nu under ett par år sin jemna gång; församlingen växte märkbart till såväl inåt som utåt och vi voro en ej så liten skara då den ödesdigra måndagen den 9 oktober 1871 kom och det härjande elementet, elden, lade en stor del af Chicago i ruiner. Den hade icke heller försyn för några kyrkor eller bönehus, och följden var, att vårt hus den 10 oktober var blott en liten askhög. Vi blefvo slagna med häpnad och visste knapt hvad att göra, ty alla medlemmarne hade jemte sin gemensamma egendom genom branden förlorat äfven allt hvad de egde. Vi

blefvo nu förskingrade än hit och än dit i den stora staden. Många af oss minnas nog med hvilka känslor vi ett par söndagar efter branden samlades i ett skolhus på vestsidan. Det var som vi varit borttappade och återfunnit hvarandra. Under denna vinter höllos våra möten i en sal på Archer Av., på sydsidan. Det var dock ingen glädjande tid, ty slöhet och sömnaktighet tycktes vilja intaga mångas hjertan. Intet blef heller gjordt för att åter uppbygga vårt bönehus, och som det assuransbolag, der vårt hus var försäkradt i blott betalade några få procent, var ej heller något att bygga för, och således gjordes ganska litet.

På våren 1872 besökte oss en broder, som förr varit en medlem bland oss, och han började att fråga hvar vi voro och hvad vi gjorde, och nytt lif syntes åter börja ingjutas i de förlamade lemmarne. Vi började åter göra ansträngningar för att få ett nytt hus och de kröntes med den framgång, att på årsdagen efter den stora branden, eller den 9 Oktober 1872, vi voro åter samlade för första gången i vårt nya missionshus.

Vi voro nu åter, som man säger, hemma igen, men som vi nu hade byggt tvenne hus på så kort tid, voro församlingens skulder ganska stora. Vi gjorde nog stora uppoffringar, dock ville de ej förminskas särdeles mycket. Väl räknade vi på dem understundom, men som skulder äro af den beskaffenhet, att man ej kan komma ifrån dem utan genom eftergift eller betalning, och som det förra ej i detta fall kunde ske, så måste det sednare alternativet tagas. Och beslöto vi i Herrens namn taga upp en allvarlig strid emot dem, ty de kunde, det insågo vi. lätt blifva herre öfver oss. Detta hade ock det goda resultatet, tack vare de stridandes ihärdighet, att kassören på årsmötet 1884 kunde rapportera, att församlingen var skuldfri. Efter att hafva varit tryckt af stora och ihängande skulder med fara till och med att blifva en bedragare, kännes det ganska godt att varda qvitt dem, och månget tack till Gud uppsändes, jag vet det, för att han så nådigt hjelpt oss.

Församlingens missionsverksamhet började ock efter den något hemtat sig efter den stora branden bedrifvas med mera nit. Broder J. M. Sanngren verkade oafbrutet såväl hemma som på andra platser. Äfven verkade broder J. Leaf i egenskap af stadskolportör. Längtan och bön till Gud om hans Andes rika

utgjutelser öfver oss förspordes mer och mer. På det att genom oss salighetens kunskap må nå flere och flere af våra landsmän i denna stad, derför beslutade vi ock att kalla ännu en predikant och kallade vi på kända bröders i Sverige rekommendation broder Erik August Skogsbergh från Jönköping att verka bland oss. Han antog denna vår kallelse och ankom hit i oktober 1876. Minnas vi icke ännu då han första gången en onsdagsqväll var ibland oss och med sin vackra röst uppstämde: "Till det härliga land ofvan skyn Vi i tron skåda upp redan här," etc. Det var som vi väntat efter något; vi göra ju det efter att hafva plöjt och sått? Ja, vi vänta skörd. Och det kom en härlig skörd. Många böjde sina knän vid dens fötter som ej bortstöter syndare, och vintern '76 och '77 var en tid i vår historia, som vi ej kunna glömma. Och hoppas vi, att många från den tiden räkna den lyckligaste tid, då de funno honom, som så länge sökt dem.

Broder J. M. Sanngrens helsa började blifva mycket vacklande, hvarför arbetet på denna stora plats började blifva för mycket. Derför antog han kallelse till Red Wing, Minn., och afflyttade dit våren 1877.

Församlingen kallade då i hans plats broder C. A. Björk, som ock antog den och ankom hit på hösten 1877, och är ännu vår lärare. Predikoverksamhet bedrefs både på syd- och nordsidan, hvilka ännu icke voro skilda. Dock, som tillväxten äfven på söder var ganska stor, organiserade de sig till egen församling och broder E. A. Skogsbergh blef mera uteslutande dess lärare och C. A. Björk nordsidans. Hans verksamhet ligger ju rätt framför oss, och att den varit krönt med stor välsignelse hafva vi sett och erfarit, ity att den troende hopen blifvit närd af Guds lifgifvande ord och mången föraktare blifvit förd till Jesus, syndares vän. Äfven har broder H. Palmblad sedan 1883 varit uteslutande i församlingens tjenst i egenskap af stadskolportör, besökande hospitaler, sjuka och fattiga, hvilket ock varit till stor välsignelse, och jag tror att Gud för denna verksamhets skull i rik grad välsignat församlingen.

"Ty detta är för Gud och Fadren en ren och obesmittad Gudstjenst, söka faderlösa och moderlösa barn och enkor i deras bedröfvelse och hålla sig obesmittad af verlden."

Vårt missionshus började varda alltför litet, hvarför tankar och funderingar huru att få ett större mer och mer började att göra sig gällande. Man undersökte, om vi ej kunde bygga ett större hus på den platsen vi hade, men det visade sig ej vara praktiskt, hvarför, då denna plats der vi nu äro var till salu, församlingen beslutade på sitt möte den 25 januari 1886, att inköpa den för det bestämda priset af $10,000, hvilket ock skedde. Vi började genast upptaga en subskription för dess betalning, hvilket utföll så väl, att den summa som betalts för lotterna samlades under sommaren. Lifvade af detta lyckade resultat, beslutade vi redan på vårt årsmöte i november samma år att bygga detta hus, i hvilket vi i dag äro, hvad detta rum beträffar, samlade för första gången.

Borde icke allt detta bringa oss att i ödmjukhet nedfalla till dina fötter, o du vår store, mägtige och barmhertige Gud och Fader och tacka dig för alla de välgerningar du mot oss gjort hafver. Vi äro alltför ringa till all din barmhertighet. Och på samma gång bedje vi dig, o Gud Fader, Son och Helige Ande, bevara oss för synd och orättfärdighet, att vi må lysa icke med stora kyrkor och prål, utan i hjertats renhet och enfald med goda gerningar prisa dig, vår Fader!

Må vi nu på samma gång vi med vördnad och tacksamhet tänka på de bröder som fordom bidragit till dena församlings förkofran icke bortkasta de perlor som nu finnas, utan i kärlek, inbördes aktning och förtroende vandra inför Honom, som skådar hjertan och pröfvar njurar. Så att Herren icke nödgas straffa oss och bortstöta ljusastakan från sitt rum.

Tvenne öppna bref till Robert G. Ingersoll. *)

Af Henry M. Field, D. D.

I.

ÄRADE HERRE: Det förnöjer mig att hafva gjort bekantskap med eder, fastän några bland mina medbröder betrakta er för ett vidunder på grund af eder otro. Jag skall aldrig förgäta den långa afton jag tillbragte i edert hem i Washington; och hvad jag här har att säga, ehuruväl det måhända icke öfvertygar eder, hoppas jag likväl att jag härmed ingalunda skall hafva visat mig ovärdig eder artighet och edert förtroende.

Edert samtal intresserade mig storligen såväl då som vid andra tillfällen. Jag erkänner med ens egenskapen i eder hän-

*) Alldenstund dessa båda bref — isynnerhet det första — äro så gedigna och till rättskänslan talande, hvilket äfven är af stort behof just i en tid sådan som denna, då otron griper omkring sig icke minst hos ungdomen, har jag ansett dem gagnande och infört dem derföre i Chrönikan. Detta förra brefvet har stått förut i tidningen "Minneapolis Veckoblad," för hvilken det varit öfversatt; det andra är öfversatt särskildt för Chrönikan. — Dr. Henry M. Field är en åldrig presbyteriansk theologie doktor och är redaktör för den framstående och vidt spridda tidningen "New York Evangelist." Robert G. Ingersoll är en af landets mest framstående lagadvokater och troligen bland de engelskt talande störste vältalare. Men han är äfven en af de förnämste Gudsförsmädare för att icke säga Gudsförnekare och skadar icke så litet genom sitt otrosgift. Denne bjesse är det Dr. Field har på ett tilltalande och sansadt sätt genom skrifvelse tilltalat, på hvilket bref Idgersoll äfven svarat. Dock består hans svar mera af fraser och utgjutelser än sak och fakta. På detta utgör Fields andra bref ett slutord. (Utgifvaren).

förningskraft öfver stora åhörare-skaror genom edert vitt och edra dramatiska gåfvor — personifierande olika karaktärer och efterhärmande röstens art och anletsdragens utseende — och edert förträffliga språkbruk, som äfven i vanligt tal steg till stor vältalighet. Detta var alltsamman en skarp förståndssporre. Jag var till största delen en åhörare, men som vi fritt talade om religiösa ämnen, protesterade jag mot eder otro såsom varande alldeles oresonlig. Likväl blef ingen anstöt gifven eller tagen, och jag hoppas, att vi skiljdes med ömsesidig aktning.

Vidare funno vi många punkter som vi sympatiserade med hvarandra uti. Jag tvekar icke att säga att i många saker stämma vi öfverens med er; det är mycket jag älskar det ni älskar och afskyr det ni afskyr. En menniskas hat är icke hennes minst betydelsefulla del; det är ett bland de bästa bevisen för hennes karakter. Ni älskar sanning och har afsky för lögn och skrymteri — verldens list och förklädningar, om hon kläder sig ut för att visa sig annorledes, än hvad hon är — så väl som högmod och förmätenhet genom hvilken många tillegna sig öfvervälde öfver sina medmenniskor. Öfverallt afskyr ni all slags orättvisa och förtryck. Intet uppväcker er vrede så som "menniskors omensklighet mot menniskor," och ni "uttalar tysta men djupa förbannelser öfver hela slägtets tyranner och förtryckare, hvilka ni vill bortsopa från jorden. Och likväl afskyr ni icke förtrycket mer än jag eller älskar frihet. Icke heller medger jag, att ni har någon större trängtan efter förståndsfrihet, till hvilkets uppnående ni skådar för menniskoslägtets sista och största frigifning. Icke heller har ni en större fasa för fördom än jag. Ja visst, jag kan säga, att ni icke kan hafva så stor, just för den enkla orsakens skull, att ni icke sett så mycken. Ni har icke stått på Ganges stränder, och sett Hinduerna, som i tio tusental rusa vildt fram och kasta sig i den heliga floden, äfven medförande deras döde anförvandters aska, för att utströ på vattnet. Det synes mig blott som gårdagen då jag satt på en elefants rygg, beskådande denna förskräckliga menniskors förnedring. Sådan vidskepelse förstör sjelfva den moraliska grunden. I stället för en erkänsla om rätt och orätt, som är stämplad på menniskans samvete och hjerta, framställer detta en uppfunnen måttstock, genom hvilken allt förvändes totalt:

rätt göres till orätt och orätt göres till rätt. Det göres till dygd som icke är dygd, och det till förbrytelse, som icke är förbrytelse. Religionen består i en omgång iakttagelser, som icke har något att göra med naturlig välgörenhet alls, utan i stället utränges den genom att vara inkommen i dess ställe. För bot och pilgrimsfärder gifves rum men icke för rättvisa, barmhertighet, välgörenhet och kärlek. Sådan religion är så långt ifrån att vara ett reningsmedel, att hon fastmera är den största moralförderfvare; så att det ingalunda är för mycket sagdt om Hinduerna, hvilka af naturen äro ett godmodigt folk, att de möjligen kunde vara dygdiga och snälla, om de icke vore så religiösa. Men denna ofantliga vidskepelse förvärrar deras existens och qväfver naturlig dygd. Sådan religion är en omätlig förbannelse.

Jag hoppas att detta språk är skarpt nog att tillfredsställa äfven er egen stora afsky för vidskepelse. Ni kan icke vämjas vid henne mer än jag. Så långt stämma vi fullkomligt öfverens. Men olyckligtvis begränsar ni icke ert korståg till Asiens religioner, utan använder samma argumenter mot Europas och Amerikas religion, såväl som alla länders religiösa tro- och gudsdyrkare. I denna sak gör ni ingen åtskilnad: ni bortsopar alla, kyrkor och katedrar måste medfölja templen och pagoderna, såsom likartade uttryck af menniskans lättrogenhet och som bevis för hennes svaga och dåraktiga förstånd.

Medan jag var i ert hem den minnesvärda aftonen betraktade jag några af edra offentliga föredrag och erfor deraf ett besynnerligt, bortstötande intryck. Jag kunde knappast tro mina egna ögon, då jag läste, så obeskrifligt förvånades jag. Det som jag aktade heligt icke allenast förkastade ni med otro, utan bespottade det med förakt. Orden voro fulla med bitterhet, olikt allt jag hört från edra läppar, så att jag icke kunde förlika dem dermed, förr än jag betraktade i Robert Ingersoll (såsom med många bland oss) att det fans i honom två män, som icke allenast voro olika hvarandra utan äfven motsatta till hvarandra — den ena mild och ömhjertad, den andra förnöjande sig uti krig såsom helt naturligt. Mellan de båda fördrager jag den förre framför den senare. Jag har ingenting emot denna stilla, fredliga herre, hvars milde ande sprider solsken i hemmet; men

det är den andre mannen der borta, som framträder som en fäktare på slagfältet, trotsande och krigande, som väcker mitt motstånd. Och likväl menar jag icke att *resa mig upp* mot honom. Men om han endast vill *sätta sig ned* och tåligt lyssna och svara med den milda röst, som han så väl vet huru att begagna, kunna vi hafva ett godt samtal, som visserligen icke kan göra honom någon skada, under det att det mycket lättar mitt sinne.

Hvad är då grunden till den religion som ni så föraktar? Ideen om Gud ligger i grunden för hvarje religionsform och gudsdyrkan. Men ni har intagit er grundsats just deruti att ni icke tror på Gud. Visserligen förnekar ni icke alldeles tron på en skapande kraft; ty det vore att föregifva sig hafva en kunskap som ingen menniska kan ega. Huru kort är det afstånd vi kunna beskåda? Förståndets ljus kastar sitt sken blott ett litet stycke, bakom hvilket råder totalt mörker. Ingen påstår detta mer än just ni. Jag har hört er föreläsa om menniskans obetydlighet på ett sätt som skulle komma många predikanter att skämmas. Jag kommer ihåg eder bild från de myriader insekter som lefva af växter, hvarigenom ni framsatte menniskans obetydlighet, en insekt som icke syntes med nakna ögat, hvilkens verld var ett löf, och hvilkens lif varar blott en dag. Visserligen en insekt, som måste ses genom ett mikroskop, kan icke *veta* om en skapare finnes till.

För att göra rättvisa åt eder, måste jag säga, att Ni icke heller med bestämdhet påstår detta: Allt hvad Ni kan säga är, att om det icke finnes någon kunskap derom på ena sidan, så finnes den icke heller på den andra, och att det är endast sannolikhets skäl, hvilka tala, samt att, för att sluta af sådana bevis, som vädja till edra känslor och edert förstånd, Ni *icke tror*, att det finnes någon Gud. Vare sig nu att denna slutsats är förnuftsenlig eller icke, så är den dock begriplig.

Jag vill nu anföra några skäl mot hvad katholikerna kalla "oöfvervinnerlig okunnighet" — en oförmåga på grund af temperamentet, ty jag håller före, att tron på Gud likasom tron på alla andliga ting, meddelas somliga genom ett slags omedelbart inblickande. Det finnes naturer så fint bildade att de äro känsliga för intryck som icke alls röra andra.

Ni kan säga, att det är endast dålig poesi hos Shelley, då han skrifver:

"Den vördnadsvärda skuggan af någon osynlig magt, sväfvar, ehuru osynlig bland oss."

Men det finnes naturer, som icke alls äro poetiska eller drömmande, utan endast enkla och naturliga, hvilka i ögonblick af andling lyftning äro medvetna om en närvaro, som icke är af denna verlden. Detta, som är ett erfarenhetsrön, har dock icke någon betydelse för dem, hvilka ej haft den erfarenheten. Jag vill derför nu icke låta mig beherskas utaf ett blott känslosvall, utan betrakta frågan med endast det kalla förnuftets hjelp.

Föreställningen om Gud är i verkligheten den högsta och mest vördnadsbjudande, som kan intränga uti menniskans själ. Densammas storhet öfverväldigar oss till den grad, att det synes vara omöjligt, att ett sådant väsende kan existera. Men om det är svårt att fatta oändligheten, så är det ännu svårare att erhålla någon begriplig förklaring beträffande tingens nuvarande ordning, så vida man icke medgifver tillvaron af en förnuftig alltings skapare och uppehållare. Då Copernicus öfverfor skyarna med sitt teleskop, spårade han Guds finger i hvarje himlakropparnes rörelse. Då under Napoleons tåg till Egypten de honom följaktige franske vetenskapsmännen påstodo, att det ej fanns någon Gud, försmådde han att gifva annat svar än att peka upp mot stjernorna samt fråga: "hvem skapade alla dessa?" Detta är den första samt sista frågan. Ju längre vi gå, desto mera nödgas vi komma till en slutsats. Ingen, som någonsin studerade naturen, hyste en mera enkel och ren åstundan att lära känna sanningen, är Agassis, och likväl, ju mer han forskade, desto mer häpnade han öfver att ständigt befinna sig ansigte mot ansigte med själens uppenbarelser.

Ni säger, att detta "är en stor gåta," dermed, menande, att det är en sak, angående hvilken vi ej veta något. Visserligen, det är en gåta. Men tror Ni eder kunna undvika denna genom att förneka Guds tillvaro? Ni endast utbyter den ena gåtan mot den andra. Den största af alla gåtor är icke den, att Gud finnes till, utan att vi finnas till. Här äro vi, men huruledes hafva vi kommit hit? Vi blicka tillbaka till våra förfäder men detta minskar ingalunda svårigheten, det endast skjuter densam-

ma längre bort. Börja blott att gå uppför förgångna generationers trappa, och Ni skall snart erfara, att den är en Jacobsstege, på hvilken Ni klyfver högre och högre, tilldess Ni kommer i åsynen af den allsmäktige.

"Men äfven om vi veta, att det finnes en Gud, hvad veta vi om hans karakter?" Ni säger: "Gud är hvad helst vi föreställa oss honom att vara." Från våra egna medvetanden skapa vi en bild af gudomen, men denna är endast ett svagt återsken af vår egen personlighet, och derefter falla vi ned samt tillbedja det, som vi sjelfva framkallat icke med våra händer utan med våra sinnen. Detta må i viss mån vara sant beträffande hedningarnas gudar, men slår icke in på naturens Gud, hvilken är lika oföränderlig som naturen sjelf. Ni kan lika så väl säga, att naturens lagar äro hvad helst vi föreställa oss dem att vara. Vi behöfva dock ej gå långt för att finna, att dessa senare, i stället för att gifva efter för vår vilja, äro stränga och obevekliga, och vi stöta oss emot dem till vårt eget förderf. Gud böjer sig ej för den menskliga tanken eller den menskliga viljan. Ju mera vi studera honom, desto mera finna vi, att han *icke* är hvad vi föreställa oss, att han är, utan att han är vida större än någon bild af honom, som vi förmått skapa.

Efter all sannolikhet genmäler Ni nu, att föreställningen om det Högsta väsendet är allenast ett abstrakt begrepp, som icke är af någon praktisk vigt eller betydelse för menniskans lif. Derpå svarar jag, att den är af omätlig vigt. Tag bort föreställningen om Gud, och Ni har tagit bort den högsta moraliska tygel på menniskan. Det finnes då ingen herskare öfver menniskan, och hon blifver sin egen lag — en lag lika oförmögen att framkalla ordning samt hålla samhället tillsammans, som en menniska är att med sina små händer hejda stjernorna uti deras lopp.

Jag vet, huruledes Ni, med anledning af den moraliska oordningen i verlden resonerar mot Guds tillvaro. Edra skäl inverka starkt på inbillningen samt kunna begagnas med fruktansvärd verkan. Uti färger, de der alls icke äro för starka, framställer Ni den orättvisa, som gör sig gällande i förbindelserna mellan menniskorna, missförhållandena uti samhället, den rikes förmätenhet och den fattiges elände: uti mörka färger

framställer Ni lasterna och brotten uti de stora städer, hvilka äro civilisationens medelpunkter, och sedan Ni till det yttersta uppskakat edra åhörare, utbrister Ni: "Huru är det möjligt, att det kan finnas en rättvis Gud i himmelen, som blickar ned på jorden och ser all denna förskräckliga oreda och det oaktadt icke upplyfter sin hand för att hämnas den oskyldige eller straffa den brottslige?" Till detta svarar jag endast "kan det öfvertyga eder sjelf?" Jag ämnar icke låta påskina, att Ni gör eder skyldig till hyckleri. Men en talare hänföres ofta af sin egen vältalighet och begagnar vid sådana tillfällen starkare uttryck, än han skulle gjort vid lugnare besinning. Jag dristar mig för den skull att fråga: "tror Ni med all eder böjelse för tvifvel verkligen, att det ej finnes någon moralisk styrelse af verlden, någon makt bakom naturen, som öfvar rättvisa?" Talar icke historien om vedergällningar? Då Lincoln stod å slagfältet vid Gettysburg, som nyligen blifvit dränkt i blod, och, tänkande på det förfärliga blodbadet, betraktade det såsom ett straff för nationens synder, var det endast ett teatraliskt blomsterspråk, då han lyfte sin hand mot himmelen och sade: "rättfärdiga och sanna äro dina vägar, Herre Gud Allsmäktig."

SJALENS ODÖDLIGHET.

Sedan Ni på detta sätt till eder egen tillfredsställelse kommit till den slutsats, att det icke finnes någon Gud, skrider Ni på samma lättvindiga sätt till att rödja ur vägen en annan tro, hvilken likaledes ligger till grund för all religion, nemligen tron på själens odödlighet. Med en ton af hofsamhet och blygsamhet, som skulle med storm taga en åhörareskara, bekänner Ni eder okunnighet om det, som andra måhända känna bättre än Ni, i det Ni säger: "Denna verld är allt hvad jag känner någonting om, *så vidt som jag erinrar mig*." Detta är ganska fiffigt yttradt, och någon kan antaga, att det innebär ett skäl, men menar Ni verkligen något med det påståendet, att Ni ej *vet* någonting om annat, än det *Ni erinrar eder*, eller hvad Ni sett med edra egna ögon? Tilläfventyrs hade Ni aldrig tillfälle att se edra far- eller morföräldrar, men tviflar Ni mera på deras existens, än derpå, att edra föräldrar, dem Ni ser, finnas till?

I detta fall, liksom när Ni talar om Guds tillvaro, undviker Ni omsorgsfullt något bestämdt bekräftande. Ni hvarken jakar eller nekar. Om Ni hädanefter skulle befinna eder sjelf uti någon ny och oväntad belägenhet, kommer Ni, med edert flyktiga sätt, att lätt sätta eder in uti densamma och deraf göra det bästa Ni kan samt vara lika färdig som hvilken annan att antaga en lönande sysselsättning.

Under det att Ni hyser sådana angenäma föreställningar, betraktar Ni uppenbarligen hoppet om ett annat lif såsom blott en tiggares dröm, den ögonblickliga, bedrägliga inbillningen hos en, som stapplande fram på lifvets väg, sätter sig ned vid kanten af vägen, trött och med svullna fötter, hungrig och frysande samt faller i sömn och drömmer om den tid, då han skall blifva rik och hafva fullt upp af denna verldens goda. Stackars varelse, låt honom drömma! Det hjelper honom att förgäta sitt elände och ingifver honom kanske litet mod vid hans uppvaknande till lifvets hårda verklighet. Men det är alltsammans blott en dröm, som upplöser sig i luften samt försvinner. Denna illustration tager jag icke från eder, utan endast framställer det, (att sluta från de uttryck af eder jag ofvan anfört samt många andra sådana) som på ett rätt sätt lägger i dagen edert sinnestillstånd. Eder behandling af ämnet är lumpen. Ni behandlar icke detsamma på ett allvarsamt sätt, utan lättsinnigt, såsom om det vore ett ämne för griller och gissningar och ovärdigt ett nyktert betraktande.

Har det aldrig fallit eder in, att det ligger någonting särdeles grymt uti att på detta sätt behandla tron hos edra medmenniskor, å hvilkas hopp om ett annat lif hänger allt det, som skingrar mörkret uti deras närvarande existens? För många af dem är lifvet en börda, och de behöfva all den hjelp att bära densamma, som de kunna finna uti förnuftet, filosofien och religionen. Men hvilken hjelp lemnar eder ihåliga tro? Lärarne af densamma framställa den såsom den fattiges vän. I Frakrike och Tyskland har den ingått förbund med socialismen. Den prålar såsom en orsak för de lägre klassernas höjande i jemnbredd med de högst uppsatte. Och likväl är otron den den fattiges värsta fiende, alldenstund den gör hans fattigdom full af galla och bitterhet, och detta så mycket mera, som han

är utan hopp. Här är hos eder en motsägelse, som smärtsamt berör mig. Ni är en varmhjertad man med det ömmaste medlidande. De, hvilka äro bäst bekanta med eder och älska eder mest, hafva sagt mig, att Ni ej kan uthärda åsynen af lidanden ens hos djuren, att Ni af naturen är så finkänslig, att Ni icke finner något nöje uti kapplöppningar, jagt eller fiske, och att om Ni sköte en sångfågel, Ni skulle känna er lik en mördare. Om Ni träffar en fattig man, stadd i bekymmer, är Ni genast redo att hjelpa honom. Ni kan ej se ett litet barn i tårar, utan att taga detsamma i edra armar och komma det att skratta igen. Och oaktadt all eder finkänslighet hyser Ni likväl den mest samvetslösa och obarmhertiga tro i verlden — en tro, uti hvilken icke finnes en stråle af förbarmande eller af hopp. En moder har förlorat sin enda son. Hon går till hans graf samt kastar sig ned på densamma, en verklig bild af sorg och förtviflan. En enda tanke afhåller henne från förtviflan och den är, att bortom detta lifvet finnes en verld, hvarest hon ännu en gång får sluta sitt barn uti sina armar. Hvad vill Ni säga till denna moder? Ni tiger, och eder tystnad är en dödsdom för hennes hopp. Vid grafven kan Ni ej tala till henne, ty om Ni skulle derstädes öppna edra läppar och förtälja denna moder hvad Ni verkligen tror på, skulle Ni säga henne, att hennes son upphört att finnas till, och att hon aldrig mera får skåda hans anlete. Med eder jernhäl nedtrampar och krossar Ni på detta sätt ett brustet hjertas sista hopp.

Då en sorg af detta slag träffar eder, känner Ni den lika djupt som någon annan, och enär Ni hyser en sådan varm kärlek för familjelifvet, kan icke någon medlem af eder lilla familj bortgå ur densamma, utan att uti edert hjerta efterlemna ett stort tomrum. Eder sorg är då lika vältalig som hopplös. Aldrig föllo sorgligare ord från menskliga läppar, än dessa, yttrade vid dens likbår vid hvilken Ni var ömt fästad: "lifvet är endast en trång klyfta mellan två evigheters kalla och ödsliga klippor." Detta påstående om förintelse kommer äfven det modigaste hjerta att rysa. Till och med Ni måste afundas den tro, som, i det den blickar uppåt, ser dessa "två evigheters klippor" icke kalla samt ödsliga, utan uppvärmda af den nedgående solens glöd, som gifver löfte om en lyckligare morgondag.

Jag tycker mig höra eder säga: "Måhända är det så, jag önskar, jag kunde tro det," ty ingen erkänner i högre grad tomheten uti lifvet, sådant det är. Jag kan aldrig förgäta den ton, med hvilken Ni yttrade: "Mitt lif är särdeles sorgligt och ömkansfullt." Sant! Och med eder tro eller snarare brist på tro är frågan endast den, huruvida lifvet är värdt att lefvas. I mensklighetens namn, låtom oss fasthålla vid allt det, som kan föra en stråle af hopp till lifvets mörker och sålunda upplysa dess eljest ogenomträngliga dunkel.

Förlöjligande af Kristna Lärosatser.

Jag märker, att Ni icke sällan underhåller eder sjelf och edra åhörare med att förlöjliga och på ett förvrängdt sätt framställa somliga lärosatser uti den kristna religionen. Försoningen, sådan Ni betraktar densamma, är endast ett bestraffande af orätt person — den brottsliges undanflykt och den oskyldiges förande till döden. Det är ett försvarande af rättvisan med att låta orättvisan hafva sin gång. Men finnes det icke äfven en annan sida af saken? Månne icke föreställningen om uppoffring genomgår hela det menskliga lifvet samt förädlar menniskans karakter? Der ser Ni en moder, förnekande sig sjelf för sina barns skull, försakande hvarje beqvämlighet, uthärdande hvarje möda, tilldess hon slutligen, uttröttad af arbete och försakelse, lägger armarne i kors öfver bröstet. Kan man icke sannfärdigt säga, att hon *gifver sitt lif* för sina barns lif? Historien är full af berättelser om uppoffringar, och detta är den bästa delen af historien. Jag vill icke tala om den nobla armén af martyrer, men om hjeltar, hvilka stupat för sitt fosterland och för friheten. Hvad annat är det än uppoffringar för andras välfärd, som gifver en sådan ära åt deras odödliga namn? Hvarföre skulle det då anses för oförnuftigt, att menniskoslägtets förlossare skulle gifva sitt lif för verldens lif?

Likaledes finner Ni att läran om nya födelsen är ett ämne för gyckel. Men hvad är då pånyttfödelse annat än en sinnets förändring, som har sin yttring uti ett förändradt lif? Är detta så grufligt dåraktigt? Har Ni aldrig sett en omvänd drinkare? Har Ni aldrig sett en osedlig man, hvilken efter att hafva fört ett syndigt lif, i likhet med den förlorade sonen kommit till be-

sinning, det vill säga kommit till medvetande om sin skam och, vändande ryggen åt densamma, åter beträdt dygdens stig samt slutligen återvunnit en sann och ädel manlighet? Måhända medgifver Ni detta, men påstår, att förändringen förorsakades af mannens eftertanke och egen viljekraft. Läran om nya födelsen endast stärker menniskans vilja med Guds kraft. Vi tro, att menniskan är svag, men att Gud är stark, samt att då menniskan bjuder till att resa sig sjelf, en arm sträckes ut för att hjelpa henne upp till en höjd, den hon af egna krafter icke kunde uppnå. Understundom inträffar det, att en man, efter att hafva left det mest syndfulla lif, störtas uti sådana samvetsqval och sådan förtviflan, att han erfar helvetets alla qval. Han vänder då om och styr en annan kurs samt blir "en ny menniska", hvilken hans vänner svårligen igenkänna, der han sitter "klädd och vid sina sinnen". Förändringen är från mörker till ljus, från död till lif, och den, hvilken har kännedom om blott ett enda sådant fall, skall aldrig påstå, att det språk är för kraftigt, hvilket säger, att menniskan är "född på nytt".

Skulle Ni händelsevis tycka, att jag behandlar detta ämne för knapphändigt, så medgifver jag det. Jag har icke för afsigt att skrifva någon teologisk uppsats, utan vill endast i förbigående och begagnande mig af ert eget sätt att belysa förhållandena visa, att de nu omhandlade grundsatser äro desamma, med hvilka Ni är förtrogen i det hvardagliga lifvet.

LÄRAN OM TILLKOMMANDE VEDERGÄLLNING.

Den lära, som framkallar eder bittraste ovilja, är den om tillkommande belöning. Förhoppningen om ett annat lif, sträckande sig in uti det okända tillkommande, skulle Ni betrakta med sinneslugn, vore det icke för den mörka skugga, som hänger öfver densamma. Men att lefva endast för att lida, att lefva, då man önskar dö, att längta efter döden och ej vara i stånd att finna den, upprör i hög grad den, hvilken betraktar döden såsom en evig sömn åtföljd af lugn och frid. I det läran går genom edra händer, förlorar den icke något af sina fasor, ty Ni begagnar den såsom ett medel att bearbeta edra åhörares känslor. Ni förklarar det att Gud skulle skapa varelser för att sedan tillintetgöra dem vara den mest fasansfulla tro, som någonsin

kunde bemäktiga sig menniskans sinnen. Detta skulle göra Honom till den fruktansvärdaste tyrann i hela universum — en Molock, uppslukande sina egna barn. Jag ryser, då jag erinrar mig den trotsiga stolthet, med hvilken Ni yttrade: "en sådan Gud hatar jag af hela min själ."

Men lugna eder. Vi vilja låta detta utbrott af raseri lägga sig, innan vi åter upptaga samtalet. Då Ni lugnat eder litet mera, vill jag helt blygsamt antyda, att Ni måhända kämpar mot edra egna inbillningsfoster. Jag har aldrig hört någon kristen lärare säga: "att Skaparen bragt varelser till verlden för att tillintetgöra dem." Vore det då icke bättre att inskränka eder sjelf till tillförlitliga uppgifter, helst ämnet är af beskaffenhet att uppväcka de mest högtidliga och djupa känslor?

Jag ämnar nu icke inlåta mig uti någon granskning af läran härom. Ej heller vill jag åberopa en enda text. Jag endast inskränker mig till att fråga eder, huruvida det icke är en vetenskaplig sanning, att verkan af allting, som härleder sig från en naturlig orsak, är evig. Vetenskapen har öppnat våra ögon för åtskilliga särdeles märkliga förhållanden uti naturen. Läran om luftdallringen har af vetenskapsmännen utvecklats i en oroväckande grad. De förtälja oss, att det är bokstafligen och mathematiskt sannt, att man icke kan kasta en boll upp i luften utan att skaka hela systemet. Sålunda verkar allting uppå hvartannat. Hvad som gäller om rummet, gäller sannolikt äfven om tiden, och fysikens lagar torde hålla stånd äfven på det andliga området. Då menniskans själ och kropp skiljas åt, börjar den förre ett lif, tusen gånger kraftigare än det närvarande, och uti hvilket de slöa känslorna icke äro af nöden såsom medel för erhållande af kunskap, alldenstund anden sjelf blir helt och hållet öga, öra och förstånd, under det minnet skall, likt en elektrisk gnista, låta hela det förflutna inom ett ögonblick åter framstå för själen, och den moraliska känslan blifver lifligare än någonsin förut. Här hafva vi då alla vilkoren för belöning — en verld, hvilken, huru dunkel den än må synas, likväl är likaså verklig som hemmen, boningarna samt verksamheten uti vårt nuvarande tillstånd, med minnet, följande våra gerningar i spåren och samvetet mera obevekligt än en domare afkunnande sin allvarliga samt slutliga dom.

Låt oss under sådana förutsättningar antaga ett fall, hvilket skall uppväcka eder rättvisa harm — det af en sjelfvisk, hårdhjertad och grym man, hvilken uppoffrar alla andras intressen för sina egna, kommer den fattiges anlete att blekna af sorg, beröfvar enkor och faderlösa allt det lilla, de ega, och, långt ifrån att återställa sina orättfärdigt förvärfvade egodelar, dör, hållande desamma uti sin knutna hand. Huru lång måste icke natten vara, för att han skall kunna sofva bort minnet af ett sådant afskyvärdt lif! Om han vaknar, skall ej minnet fortfarande klänga sig fast vid honom! Finnes det något glömskans vatten, som kan rentvå hans beklagansvärda själ? Om han icke kan *glömma*, kan han säkerligen icke *förlåta* sig sjelf för sin skändlighet, hvilken han numera icke är i tillfälle att godtgöra.

Tag ett annat fall, som sorgligt nog förekommer allför ofta. En sedeslös man förför med löfte om hans kärlek en ung, oskyldig och lätttrogen qvinna samt förskjuter sedan henne, lemnande henne att genomgå hvarje grad af elände och skam samt sjunka ned ttll dess hon slutligen försvinner uti en afgrund så djup, att intet sänklod kan dit nedtränga. Skall ej han lida för denna arma varelses ruin? Kan han befria sig derifrån genom att fly dit hvarifrån ingen någonsin återvänder? Omöjligt, så vida han icke kan undfly sig sjelf, ty uti underjordens djupaste klyftor, der solen aldrig lyser, skall denna bild fortfarande förfölja honom. Då han vandrar der i den dunkla skuggan, glider förbi honom en blek skepnad, liknande ett hemskt spöke. Ansigtet är detsamma vackert äfven i dess sorg, men med ett uttryck i blicken, som om hon redan lidit en hel evighet af qval. Inom ett ögonblick kommer allt det förflutna åter. Han ser den unga olyckliga modern, vandrande på någon enslig plats, så att endast himmelen måtte bevittna hennes ångest och förtviflan. Der ser han henne, hållande uti sina armar det lilla oskyldiga barn, åt hvilket hon ej hade någon rätt att gifva lifvet, samt åkallande Gud att döma hennes förförare. Huru långt bort i det tillkommande måste han begifva sig, för att förgäta denna syn? Finnes det för honom någon annan undflykt, än att störta sig uti förintelsens strömfåra?

BEVISNINGEN ÄNDRAD FRÅN NEGATIV TILL POSITIV.

Ehuru jag i detta bref tills nu uppträdt såsom den kristna religionens försvarare, medgifver jag ingalunda, att densamma behöfver något försvar, den behöfver endast rätt förstås, för att fullkomligt försvara sig sjelf. Låt oss i stället för att betrakta yttringarna af densamma, hvilket endast är att gå omkring de yttre väggarna, inträda inom templets portar samt beskåda hvad som finnes derinne. Härstädes finna vi någonting bättre än "torn och bålverk" uti karaktären hos honom, som är grundläggaren af vår religion, och icke allenast densammas grundläggare utan äfven dess kärna och märg. Kristus är kristendomen. Han är icke blott den store läromästaren utan tillika sjelfva grundämnet för sin egen lära, hvadan det hela står eller faller med honom.

Under vårt första samtal lade jag märke till, att med alla edra skarpa anmärkningar mot heliga ting, Ni likväl hyste vördnad för kristna religionens sedolära och dess upphofsman. "Gören Kristi bergspredikan till eder religion," yttrade Ni, "och jag vill vara med eder." Så vida är allting godt och väl. Och derest Ni nu vill gå litet vidare, skall Ni måhända finna ytterligare ämne för eftertanke.

KRISTI KARAKTER.

Alla de, hvilka gjort Kristi karakter och lära till föremål för sina studier, äfven de, hvilka till ytterlighet förneka det öfvernaturliga, stå slagna af häpnad och beundran framför den gigantiska gestalt, som här uppenbarar sig för dem. Renan slutar sin bok "Jesu lif" med följande anmärkning såsom ett resultat af hans trägna studerande: "Jesus kommer aldrig att öfverträffas. Hans dyrkan skall fortgå utan uppehåll. Berättelsen om honom skall locka tårar från sköna ögon utan ända. Hans lidanden skola uppröra de mest finkänsliga naturer. *Alla tidsåldrar skola förkunna, att bland menniskors barn har ingen uppstått, som är större än Jesus.*" Och Rousseau slutar sitt odödliga loftal med att säga: "*Sokrates dog lik en filosof, men Kristus dog lik en Gud.*"

Här hafva vi ett bevis för kristendomen, å hvilket jag beder eder fästa uppmärksamhet. Alldenstund Ni icke tror på underverk och är villig att förklara allting medelst naturliga orsaker, beder jag eder berätta för oss huru det kommit att hända, att en judisk landtman, född i Galileen, besatt högre visdom än Sokrates eller Plato, Confucius eller Buddha. Det största underverket är, att en sådan varelse lefvat och dött på jorden.

Ju mer vi grubbla på detta alla tidsåldrars under, desto svårare blir det att förklara detsamma. Hvarifrån kom denna varelse? Var han en naturlig telning af den judiska folkstammen eller ens af den judiska religionen? Som Ni vet, har jag nyligen varit i österlandet, besökt Jerusalem och genomrest Palestina. Jag erfor mycket bland judarna och fann deras belägenhet så usel och beklagansvärd, att jag svårligen kunde tänka mig dem såsom afkomlingar och representanter af ett stort folk. De icke allenast voro ömkligt fattiga, utan saknade jemväl all högre lyftning i sinne och karakter. Ehuru de i likhet med fariséen tackade Gud, att de icke voro såsom andra menniskor, kunde jag dock icke märka, att de i något afseende voro bättre än araberna eller turkarna. Ibland ett sådant folk föddes Kristus. Emellertid hade judarne på hans tid icke sjunkit så djupt, som deras nutida ättlingar. Landet var vida mera folkrikt, och derstädes rådde ett starkt nationelt lif. Men någon spirituel inspiration, som kom deras hjertan att klappa högt, rådde icke vid den tid, då siare och profeter med sina stämmor försätta folkets blod i dallring, lik en häftig vind, blåsande på oceanen. Nationen låg i stoftet vid Roms fötter, hvars herravälde utbredde sig öfver hela österlandet. Denna regering med jerngissel nådde sin höjdpunkt under kejsar Tiberius. Detta förhållande nedbröt icke folkets sinnen, utan gjorde dem bittra och trotsiga. Det finnes ingen stolthet lik den hos ett underkufvadt folk, som föraktar sin herskare, hvilken de äro nödsakade att lyda. Sådant var judarnes sinnelag mot romarne. De betalte skatt till kejsaren, under det de uti sina hjertan föraktade honom. Hatet mot deras främmande herskare stärkte deras religiösa fanatism.

De fordrade en verldslig befriare, men brydde sig icke om en andlig lärare och ledare — ett sinnelag, ytterligt främmande för det nya konungarike, som Kristus kom för att upprätta.

Derföre långt ifrån att vara en telning af sin tid och sitt folk, var han en fullkomlig motsats till dem båda. Judarna voro det mest trångbröstade och skrymtaktiga folk på jorden. Han lärde och utöfvade den största barmhertighet. De voro uppblåsta af andlig högfärd. Han förkunnade ödmjukhetens dygd: sålunda uppspirade från stolthet, sjelfviskhet och skrymteri dygdens fulländade blomma. Det är detta omstörtande af naturens ordning, som utgör undret uti hans historia, och ju mera vi tänka derpå, desto underbarare blir det. Allt detta föll mig i minnet denna minnesvärda dag, då lag färdades öfver höjder och genom dalar i Judeen och Galileen, och jag kunde icke underlåta att säga till mig sjelf: "Att antaga, att Jesu Kristi karakter vore det naturliga fostret af ett sådant folk och en sådan tid, är att tro på något, som är mera osannolikt och omöjligt än vår religions gudomliga ursprung."

Jag vet, att åtskilliga fritänkare uti sina skrifter försökt att förringa styrkan hos detta argument. De förtälja, under det de ådagalägga stor historisk lärdom, att i judendomen funnos spirituella inflytanden, som banade väg för kristendomen. Så påstår Renan, hvilken, ehuru han förklarar Jesus för den störste af menniskor, ett menniskoslägtets föredöme, likväl försöker förklara denna storhet med att till en del härleda densamma från åtskilliga andra den tidens omständigheter. Tillhörande österländska skolan och särdeles förtrogen med den tidens litteratur och historia, gör han af desamma det bästa bruk, han kan. Hans afsigt är att komma oss att tro, att Jesus var en lärjunge af Hillel eller någon annan vördnadsvärd rabbin, och att, änskönt han förädlade sina lärare, han likväl från dem erhöll sjelfva kärnan till sin bergspredikan. Sannt är, att han var en ovanlig natur, fint bildad och känslig för allt det goda, som fanns på hans tid, samt tillegnade sig detsamma. Men, oaktadt allt detta, var han endast ett barn af sin tid, det fullkomligaste, som kunde skapas, säger ni, men likväl blott en naturlig och icke en öfvernaturlig varelse.

Sådan är Renans lära, hvilken han framställer med den största tvärsäkerhet. Likväl framlägger han icke ens det ringaste bevis för densamma. De forntida inflytanden, om hvilka han ordar så mycket, åskådliggör han endast på de mest obe-

stämda sätt. Historieskrifvare i mängd hafva visat, att sådana inflytanden *icke funnos till.* Och då Renan är djerf nog att säga, att det fanns en kristendom före Kristus — att den nya religionen fanns till uti luften — svarar jag: "Ja, den fanns med säkerhet uti luften, ty på jorden fanns den visserligen ej." Det finnes blott en Kristus på jorden. Han står allena under alla tidsåldrar, en karakter olik alla andra, ett väsende utan like, som uti sig sjelf lemnar det mest fullständiga bevis för det gudomliga uti hans religion.

När nu Kristi karakter är det hufvudsakliga beviset för den kristna religionen, höfves det då icke den, hvilken tager sig före att undergräfva samma religion, att intaga en central ställning, i stället för att bortöda sin tid bland förposterna? Skulle det vara opassande att anhålla, att Ni, nästa gång Ni tilltalar en af dessa stora åhörareskaror, då ville, i stället för att sysselsätta eder med sådana alldagliga ämnen som "underverk" och "andesyner" eller "ett svar till Talmage" låta oss veta hvad Ni tänker om *Jesus Kristus*, huruvida Ni betraktar honom såsom en bedragare eller endast en drömmare, — en mild och oskadlig enthusiast, eller huruvida Ni vill medgifva, att han är berättigad att räknas ibland menniskoslägtets stora lärare?

Ifall Ni nu blifvit tvingad att medgifva Kristi storhet, hämnas Ni i stället på hans apostlar, om hvilka Ni icke tvekar att säga, att Ni "icke hyser särdeles hög tanke om dem." I verkligheten förklarar Ni dem på det bestämdaste för "fattiga stackare." Att till evangelii förkunnare och budbärare utvälja några fattiga fiskare, syntes icke heller hoppingifvande, men måhända uppenbarade sig deruti en högre visdom än vår. Det skulle tilläfventyrs försätta äfven eder uti bryderi att gifva en bättre definition på religionen, än följande af aposteln Jakob afgifna: "Detta är en ren och obesmittad gudstjenst inför Gud och Fadren, att besöka fader- och moderlösa barn och enkor i deras bedröfvelse och bevara sig obesmittad af verlden", eller att finna hos forntidens vise, med hvilkas skrifter Ni är förtrogen, en mera fullkomlig och betecknande framställning af det, hvilket är det väsendtliga uti allt det goda och dygdiga, än Pauli skildring af kärleken, hvilken "är tålig och mild" eller att finna hos Confucius eller Buddha någonting mera sublimt än detta yttrande af

Johannes: "Gud är kärleken, och den som blifver i kärleken, han blifver i Gud och Gud i honom."

ETT ÖFVERDRIFVET UTTRYCKSSÄTT.

Här måste Ni tillåta mig att göra en anmärkning, hvilken icke är afsedd såsom något personligt klander, utan framställd endast och allenast uti sanningens intresse, hvilken vi ju båda bekänna oss söka. Edert språk är alltför svassande, för att beteckna den varsamme tänkaren, hvilken mäter sina ord samt väger dem på en vågskål. Edra föredrag påminna mig om Gustaf Dorés taflor, hvilka alltid äro målade på stora dukar och med lika jättelika figurer, som dem Michael Angelo begagnar å sin tafla yttersta domen. Verkan är mäktig, men om han gjort färgerna litet mjukare och blandat ljus och skugga, på samma sätt, som när skymningen smyger sig öfver jorden, så hade landskapet blifvit mera naturtroget. På samma sätt, tro mig, skulle edra ord väga mera, derest de icke voro så häftiga. Men när helst Ni vidrör religionen, synes Ni förlora väldet öfver eder sjelf, och Ni bemäktigas af en hämdgirig känsla, hvilken kommer eder att se sakerna så vanställda, att Ni icke rår för, att de framställa sig för eder, såsom endast väckande det högsta löje. Ni svänger edra ord på samma sätt, som vedhuggaren svänger sin yxa. Edra svassande uttryck utöfva naturligtvis en synnerlig god inverkan på en mindre bildad åhörarekrets, som ej fäster afseende vid några bestämda distinktioner eller vid några bevis, som behöfva siktas och vägas, utan tycker om rättframma uttryck, som smeka deras fördomar och hat. Sådant gör intryck på den stora hopen, men öfvertygar icke den eftertänksamme. Sanningssökaren kan icke med den råa styrkans tillhjelp bana sig en väg genom skogen, han måste följa en dold stig samt gå långsamt och försigtigt i ändamål att upptäcka det, som för honom är vigtigare än guld.

Om det nu också vore möjligt för eder att utplåna "bevisen för kristendomen", kan Ni dock ej utplåna kristendomen sjelf; ty densamma finnes fortfarande till icke blott uti traditionen utan äfven uti menniskornas hjertan, och är så djupt införlifvad med familjelifvet, att den måste med våldsam hand uppryckas, innan den kan utrotas.

NI VÄNDER RYGGEN ÅT HISTORIEN.

Uti verlden finnes ej mera någon plats för hjeltar och martyrer. Den, hvilken uppoffrar sitt lif för sin tro eller för en idé, är en dåre. Allt hvad menniskor hafva gjort och lidit för religionens sak, var en dårskap. Pilgrimerna, hvilka seglade öfver oceanen, för att erhålla frihet att uti den nya verldens skogar dyrka Gud, voro eländiga svärmare. Om de haft endast litet förstånd, skulle de stannat i gamla England och derstädes gjort det angenämt för sig sjelfva samt varit färdiga att besvärja de trettionio artiklarne eller fyratio, om så erfordrats, samt sedermera fogat sig efter lagens fordringar. Nya Englands fäder voro dock icke så lättsinniga. Hade de varit det, så skulle måhända aldrig detta frihetens hemland uppstigit ur oceanen. Hvad det är i dag, derför har det att tacka deras starka tro samt okufliga vilja. I händelse Ni önskar förändra detta land och införa en "otrogen republik", (om något sådant är tänkbart) måste Ni jemväl förändra landets historia.

Det går icke an att låta "the Mayflower" synas i förgrunden, banande vägen till en ny verld eller att göra för mycket framstående sådana scener, som då Washington midt uti vintern vid Valley Forge drager sig tillbaka uti skogen och knäfaller å den frusna marken för att bedja för sitt land, eller Benjamin Franklin uti den församling, som uppgjorde grunderna till konstitutionen, påyrkande, att en prest måtte komma tillstädes, för att öppna öfverläggningarna med bön, så att sinnena måtte lugnas och förberedas för utförande af det allvarsamma värf hvarpå nationens lif berodde.

FÖRSTÖRANDE AF DET HUSLIGA LIFVETS BEHAG.

Det är icke så mycket derför, att den tillintetgör tjusningskraften uti sådana historiska legender, som jag hyser skräck för denna kalla skepticism, som icke mera för det onda, den åstadkommer för det närvarande. När den har fullbordat sitt verk, lemnar den oss intet öfrigt att tro och litet att älska — ingenting att dö för och ganska litet att lefva för. Alla våra idealer tillintetgöras. Icke ens vårt hemlif är heligt nog för att undgå det kalla hånet — hälften medlidande och hälften förakt — mot

familjebönen, den enda stund, då fönstren öppnas, samt kärlek och frid strömma in från himmelen samt förläna familjelifvet det ljufvaste och angenämaste behag. Tag bort familjebönen från våra amerikanska hem, och Ni har på samma gång beröfvat dem deras mest helgade stunder och angenämaste minnen.

Samma förderfliga anda, som intränger sig uti såväl det husliga som det religiösa lifvet, skall jemväl utplåna behaget uti våra städer samt det ljufva uti våra hem. Under den mödosamma veckan inträder ett ögonblick af hvila, då den trötte arbetaren lägger ned sin börda och under några få timmar inandas en friskare luft. Sabbatsmorgonen har kommit, kyrkklockorna ljuda öfver berg och dalar, och från alla håll strömmar folk till kyrkan. Härstädes samlas ung och gammal, fattig och rik, och då de alla deltaga uti en gemensam gudstjenst, känna de, att samme Gud skapat dem alla. Finnes uti vårt nationella lif någonting mera upplyftande än detta, och som tjenar till att föra en menighet tillsamman, att frambridga en vänlig sinnesstämning bland grannar, att förfina umgängessättet, att åstadkomma sann och verklig hjertlighet samt bereda allt sådant, hvilket skiljer ett kristet samhälle från en hop indianska "wigwams", ett civiliseradt samhälle från en stam af vildar?

Allt detta vill Ni förstöra. Ni vill afskaffa sabbaten eller förändra densamma till en dag för förlustelser. Ni vill nedrifva den gamla kyrkan, så full af ömma förbindelser mellan de lefvande och de döda, eller åtminstone borttaga den höga tornspiran, som pekar upp mot himmelen, samt förvandla densamma till ett sällskapsrum, hvarest ungdomen kunde förlusta sig, undantagandes måhända under den varma sommartiden, då de kunde dansa ute i det gröna. Skulle nu detta åvägabringa större ordning i samhället och göra menniskorna mera förfinade eller i verkligheten lyckligare?

DYGDENS BAND LÖSTA.

Måhända tror Ni, att detta är endast känslopjoller, och att vi fästa oss mera vid det måleriska än vid verkligheten. Men det finnes ett resultat, som är fruktansvärdt verkligt, nemligen den skadliga tro eller icke tro, som plundrar våra kyrkor och hem samt anfaller samhället uti dess grundprinciper, i det den

tager från detsamma sedlighetens bistånd. Jag tror icke för min del, att den allmänna sedligheten kan uppehållas utan att sanktioneras af religionen. Tilläfventyrs finnas personer, utrustade med stor naturlig karaktersstyrka, män med öfverlägset förstånd och stark vilja, som kunde hjelpa sig sjelfva. Men menniskonaturen i allmänhet är svag och dygden är icke ett frivilligt alster af barnslig oskuld. Menniskorna blifva icke till följd af naturlig instinkt rena samt goda. Karakteren liksom själen utvecklas genom uppfostran samt behöfver alla de elementer af styrka, som den kan erhålla såväl utifrån som inifrån, såväl från menniskor som från Gud. Att lösa dessa band är farligt för den allmänna sedligheten.

Ni känner eder stark uti styrkan af en kraftig mandom, med själ och kropp i god jemvigt och uti midten af ett lyckligt hem, hvarest älskande hjertan slingra sig omkring eder likt vinrankor omkring en ek. Men det förhåller sig på ett helt olika sätt med många till hvilka Ni talar. Ni håller tal till tusentals unga män, hvilka kommit från sina hem på landet, hvarest de blifvit uppfostrade i gudsfruktan samt hört morgon- och aftonböner läsas. De komma till en stad, full af frestelser, men afhållas från det onda af tanken på fader och moder och af vördnad för Honom, hvilken är allas vår Fader — en känsla, hvilken, om de också icke öppet bekänt densamma, likväl ligger på botten af deras hjertan samt afhåller dem från att taga månget orätt och syndigt steg. En ung man, hvilken sålunda "vaktas och förvaras" likasom af osynliga englar, blir en afton, då han känner sig ensam, inbjuden att "gå och höra Ingersoll" samt under ett par timmar lyssna till edra förlöjligande framställningar af religionen samt edra beskrifningar å bön och psalmsjungning, förtydligade af andäktiga förvridningar af ansigtet och nästoner, hvilka framkalla skrattsalvor samt larmande handklappningar. Då allt är öfver, och den unge mannen befinner sig under det fladdrande skenet från lyktorna å stadens gator, är han medveten om en förändring. Hans barndoms tro har på på ett barbariskt sätt blifvit honom frånryckt. Bibeln, som hans moder gaf honom samma dag, han lemnade hemmet, är endast en "massa af fabler", och de orden "du Gud ser mig", dem hon önskade, att han skulle hänga upp på väggen i hans rum,

ha förlorat sin magt, alldenstund det icke finnes någon Gud, som ser honom, ingen moralisk styrelse, ingen lag, ingen vedergällning. På sådant sätt resonerar han, då han långsamt vandrar mot hemmet och möter de talrika frestelser, som nattetid finnas vid dessa gator, frestelser, från hvilka han förut vändt sig bort med en rysning, men hvilka han nu träder till mötes med förminskad motståndskraft. Har Ni gjort denne unge man något godt, då Ni fråntog honom det, som han förut hållit heligt? Från hån mot religionen är blott ett steg till hån mot sedligheten och derifrån endast ett steg till ett lastfullt och utsväfvande lif. På hvad sätt ämnar Ni hämma denna hans böjelse att gå nedåt? Då Ni fråntagit honom de band, som fordom höllo honom tillbaka, hvad annat lemnade Ni honom i stället än hederskänsla, sjelfaktning och intresse för sig sjelf? Dessa bevekelsegrunder äro visserligen värdiga, men utan tvifvel allt för svaga att motstå de fruktansvärda frestelser, som bestorma honom.

Äro utsigterna för hans kraft att motstå frestelsen lika goda nu som förut? Gif akt på honom, då han vid midnattstiden går gatan framåt. Han går förbi syndens tillhåll, krogarne och spelhusen, dessa helvetets öppna munnar, han hör ljuden af musik och dans, och för första gången stannar han, för att lyssna till dem. Huru länge kommer det att dröja, innan han äfventyrar att stiga in?

Då sådana faror finnas på hans stråt, medför det ett drygt ansvar att lossa de band, hvilka fäste en sådan ung man vid dygden. Detta edert bittra och lättsinniga hån finner tilläfventyrs genljud uti en förlorad karakter och ett uselt, eländigt lif. Mången ung man har blifvit på sådant sätt hånad, intilldess han, under föreställning att sålunda vinna sin "frihet" stött ut farkosten från stranden och vågat sig ut i forsen, endast för att föras bort af strömmen samt omkomma i vattenhvirfveln nedanför.

Otrons Sociella och Politiska Faror.

Om nu faran för otron äro sådana för den enskilda, så äro de ännu större för samhället i allmänhet. De, hvilka hålla före, att menniskans natur är älskvärd och oskyldig, draga naturligt-

vis deraf den slutsatsen, att den endast behöfver lemnas åt sig sjelf, för att utveckla sig till lika många och vackra former som drufklasarna på vinrankan eller utslagna blommor. Socialistiska filosofer, hvilka drifva denna sats, mena, att samhället, lemnadt åt sig sjelf, skall så småningom slutligen stelna i former af skönhet och behag. Deras favoritpåstående är, att "den bästa styrelse är den, som styr minst", hvilket, om de gå litet längre, blir detsamma som att säga: "Den bästa styrelse är den, som icke styr alls." Öfver franska revolutionen håller Ni följande loftal: "trots allt blod och alla brott satte folket på nationens panna dessa ord: frihet, jemnlikhet, broderskap — mera högstämda ord, än som någonsin utgingo från Jehovahs läppar."

I sanning nobla ord, men hvilken skada, att de äro blotta ord. Stolta ord kunna dölja skändliga handlingar. Då madame Roland fördes till schavotten, utropade hon: "O frihet, hvilka brott hafva ej blifvit begångna uti ditt namn!" För några veckor sedan stod jag i den cell, uti hvilken Marie Antoinette hölls fängslad, innan hon lade sin kungliga nacke under bilan; men jag varseblef icke der "broderskap", icke ens vanlig mensklighet. Medlidande fans hvarken inom dessa kalla väggar eller uti det kapell, hvarest girondisterna tillbringade sin sista natt på jorden.

Intet menniskooffer, föröfvadt af kannibaler, var mera fasansfullt än då Frankrike, lik en vansinnig moder, offrade sina bästa och tappraste barn.

Måhända invänder Ni, "att allt detta tilldrog sig för närmare ett hundra år sedan, och att vi blifvit visare sedan dess." Jag önskar, att jag kunde tänka på samma sätt, och jag skulle kanske också gjort det, så vida jag icke sett åtskilligt med mina egna ögon. För tretionio år sedan var det min lott att bevittna 1848 års revolution. Jag stod midtför Tuillerierna en timme efter det Ludvig Filip hade begifvit sig på flykten och såg detsamma plundras af pöbeln. De närmast följande dagarna voro "frihetens karnaval." Vi trodde att det politiska och sociala tusenåriga riket hade kommit. Husväggarne i Paris voro fullsatta med plakat, å hvilka funnos tryckta högstämda ord: "frihet, jemlikhet, broderskap." Vi kommo dock snart underfund med, huru litet värde dessa ord inneburo, nämligen: att folks frihet

utan moraliska eller religiösa band ej var annat än otygladt sjelfsvåld; att jemlikhet var ett upp- och nedvändande af samhället, så att detsammas lägsta beståndsdelar kommo öfverst och de högsta lägst. Samt att med broderskap menades lössläppandet af allt det klasshat, hvilket bröt löst uti ett raseri att ömsesidigt utrota hvarandra. Fyra månader förgingo, Paris befann sig uti belägringstillstånd, och soldater och innevånare slogos på gatorna — ett ytterligare bevis för, att utan Guds faderskap icke finnes något broderskap emellan menniskorna.

Sedan den tiden har jag trott på en laglig styrelse, som är sanktionerad af Gud och menniskor. Den menskliga naturen är obändig samt egensinnig och måste tyglas samt disciplineras. Det förhåller sig på samma sätt med samhället som med naturen, nemligen, att det, som erhållit den mest fulländade organisation, anses vara det mest fullkomliga. Civilisation är endast en annan benämning på organisation, och det samhälle, som är mest fullkomligt organiseradt, besitter den mest fulländade civilisation. Uti denna organisation ingå jemväl många andra elementer. Samhället icke allenast styres af lagen, utan det är kringgärdadt af storartade institutioner, hvilka under århundraden så småningom uppvuxit, det är underkastadt en icke beskrifven lag, bildad af seder och bruk, hvilka bestämma menniskors förhållande till hvarandra, det lyftes högre genom inflytelsen af konster och vetenskaper, och framför allt, det är grundadt på den religiösa trons starka grundval. Sålunda är samhället den mest konstnärligt utförda byggnad som någonsin blifvit uppförd af menniskohand, i många fall ömtålig och omsväfvad af en luftig lätthet, lik åtskilliga byggnadskonstens verk, hvilka svinga sig upp i höjden behagligt, emedan de hvila på en säker grundval. Från denna sociella byggnadskonst tager Ni bort det förnämsta stödet, då Ni förintar religionen. Ni tar bort underlaget från den ömtåliga, men det oaktadt mäktiga byggnad, som är en skapelse af århundraden, och tror att den kan sväfva i luften. *Jag tror det icke.*

FÖRSÖKET ANSTÄLDT.

Filosoferna, hos hvilka fritänkeriet är endast ett invärtes tillstånd, taga naturligtvis icke i betraktande de praktiska följderna, och de betänka ej, att religionens undergång är samhäl-

lets undergång. I stället vidblifva de käckt, att resultatet *icke* skulle blifva sådant. Men har icke försöket blifvit gjordt. Franska revolutionen var riktad särskildt mot religionen. Den gick till de största ytterligheter, nedref kyrkor och altaren samt förnekade fräckt Guds tillvaro. Då till sist var menniskan fri, hennes fjettrar hade brustit, och alla hennes lemmar voro fria. Hon stod upprätt och hade icke öfver sig någon Gud, hvilken höll hennes fria ande i fruktan. Hvad blef följden? I stället för Honom, hvilken blifvit dyrkad vid kristna altaren, upphöjdes en qvinna till förnuftets gudinna — en gudinna, som hade lämpliga tillbedjare uti ett folk, hvilket störtade sig uti förut okända utsväfningar. Otygladt sjelfsvåld framkallade sin naturliga följd uti förderfvandet af den allmänna sedligheten. Då folket uttömt sitt raseri mot religionen, vände de sig mot hvarandra, och förnuftets tidehvarf ändades med skräck-regeringen. Och sålunda blefvo de franska filosofernas lysande läror dränkta i blod.

Detta är icke uppmuntrande för dem, hvilka blicka mot ett socielt tusenårigt rike. Desse vilja dock icke medgifva, att hvad som händt i Frankrike äfven kan hända uti Amerika." Vårt folk är icke så lättrördt som det franska." Huru länge är det väl sedan uti frihetens, jemnlikhetens och broderskapets namn dynamit-bomber slungades in bland en hop män, qvinnor och barn uti Chicago! Menskliga naturen är allestädes densamma, och under enahanda förutsättningar måste vi vänta oss enahanda följder. I händelse historien bevisat någonting, så är det detta, att förnekandet af Guds tillvaro icke kan hålla samhället tillsammans utan i stället upplöser detsamma. Om menniskan icke har någon Gud, gör hon en Gud af sig sjelf. Då menniskorna äro lemnade åt sig sjelfva, begynna de snart att hata hvarandra, och det ömsesidiga hatet exploderar snart uti krig och revolution, till dess samhället och civilisationen stå vid branten af sin undergång. Om denna nation skall blifva en nation af gudsförnekare, tror jag, att den kommer att bevittna tilldragelser, dem jag icke vill åse, utan önskar jag hellre, att mina ögon då måtte vara tillslutna i döden.

Sålunda är upphäfvandet af allmänheeens vördnad för religionen dödsstöten åt institutionerna inom samhället. Uti det-

samma likasom öfverallt annorstädes finnes en styrkans lag och en svaghetens lag, en framåtskridandets lag och en tillbakagåendets lag. Föreställningen om Gud såsom menniskoslägtets skapare och fader är i den moraliska verlden hvad tyngdkraften är i den naturliga verlden, den sammanhåller tingen och kommer dem att röra sig omkring en gemensam medelpunkt.

Tag bort denna föreställning, och menniskorna skola omedelbart söndra sig. Det finnes då icke mera någon samfäld menskiighet, utan endast smådelar, som icke hålla mera tillsammans än lika många sandkorn. Menniskan har ej några band, som fästa henne vid någonting vare sig i himmelen eller på jorden, ingen fader ofvanom henne och ingen broder här på jorden, med intet annat mål än att söka det oändligt lilla intresset för det solgrand, som hon kallar sig sjelf. Då samhället på detta sätt blifvit splittradt, skall det snart falla i stycken, och edert korståg mot religionen skall slutligen ändas i *nihilismen*, hvars syftemål är att samtidigt tillintetgöra religionen och samhället.

Måhända oroa dessa utsigter eder icke. Några reformatorer skulle tycka om att se jorden rensopad och öde, innan de å densamma införa sin nya civilisation Om deras filosofi vinner insteg, skall allting gå efter deras önskan. Jorden skall åter blifva utan form samt tom, och mörker skall råda på djupet, eller, för att begagna ett noggrannare uttryck, vi skola få någonting liknande återkomsten af den isperiod, om hvilken geologerna tala, då jorden var fängslad uti massor af en milstjock is, hvilken, då den begynt röra på sig, förvandlade de skrofliga bergstopparne till de jemna klippor, vi nu se, samt förstörde hela djur- och växtlifvet på jordklotet.

Är denna bild för öfverdrifven att tillämpa på det moraliska tillståndet i verlden vid den tidpunkt, då Ni utrotat religionen samt alla på densamma grundade institutioner, i hvilka vetenskaperna samt konsterna äro så vigtiga beståndsdelar. Dermed är dock icke eder uppgift slutad, alldenstunnd Ni jemväl måste tillintetgöra historien, ett arbete, till hvars fullgörande Ni går med gladt sinne, i det Ni påstår, "att hela historien är en lögn." Sedan Ni sålunda bortfört alla sopor, blir jorden tillräckligt öde och lämplig för det mäktiga Babels torn, som Ni ämnar uppföra samt bygga så högt, att dess spets skall nå him

melen. De, hvilka förut företagit sig detta försök, hafva kommit till korta, och sådan blifver törhända äfven eder lott. Då Ni omstörtat allt, som tillhör det förflutna samt ytterligt vanhedrat menniskoslägtets historia, kan det hända, att Ni finner, att Ni ej gjort något annat, än vridit tillbaka skuggan på verldens solvisare.

HVAD HAR KRISTENDOMEN GJORT FÖR SAMHÄLLET?

Måhända vänder Ni eder nu hastigt om samt frågar med skärpa: "Hvad har kristendomen gjort för att minska missförhållandena inom samhället samt borttaga den orättvisa, som herskar inom institutionerna derstädes. Litet nog, jag medgifver det, i förhållande till hvad den bort göra, ehuruväl till följd af densammas inflytande icke så litet blifvit uträttadt. Den var den första, som predikade läran om menniskans rättigheter, besvarade på den säkra grundval, att alla menniskor äro skapado af en och samma Gud samt barn af en gemensam fader. Menniskans värde består icke uti hög rang, hvilken tillkommer endast ett ringa fåtal, utan i själen, hvilken tillhör hvarje mensklig varelse, den fattigaste såväl som den rikaste. Detta gör menskligheten helig. Ingen herskare, huru mäktig han än må vara, har någon rättighet att vara en tyrann öfver densamma. Denna öfvertygelse, hvilken Wilberforce och Clarkson hyste uti sina hjertan, gjorde en ända på slafhandeln samt bannlyste slutligen slafveriet sjelft från de engelska besittningarna. I alla tidsåldrar och öfverallt i hela verlden har denna öfvertygelse varit orsaken till oräkneliga strider för frihetens sak.

Från samma inflytande härröra de inrättningar, hvilka egna sig åt lindrandet af menniskornas lidanden. Räkna upp dem, hvilka finnas uti blott en enda stad — fattighus, hospital och hundrade andra barmhertighetsanstalter, hvilka räcka ut osynliga händer till de fattiges boningar, lindrande fattigdom och sjukdom samt alla slag af elände. Huru många af dessa skulle öfverlefvat en enda vinter utan det verksamma understödet af kristna män och qvinnor?

En Illustration vid Eder egen Dörr.

Här är en illustration vid eder egen dörr. Ni har nyligen flyttat eder bostad till New York — den stora staden som drager till sig utmärkta förmågor af alla slag. Då Ni tager eder morgonpromenad nedåt staden och då går från 5te Avenuen till Union square, passerar Ni tilläfventyrs 15de gatan, hvarest Ni varseblifver en massiv byggnad, öfver hvars hvälfda port finnes uti röd sandsten inristadt *Young Women's Christian Association.* Denna byggnad är särskildt afsedd till förmån för unga qvinnor, hvilka komma till staden för att söka anställningar. Tusentals sådana komma till staden hvarje år för att förvärfva sig medel till sitt uppehälle. De fleste af dem äro allena och utan vänner, utan fader eller moder, broder eller syster, samt utsatta för alla frestelserna uti en stor stad. Eländiga varelser af båda könen vakta dem, för att föra dem på villovägar. Uti detta farans ögonblick stiger denna association fram, tager dem vid handen och inbjuder dem inom sina gästvänliga dörrar. Det är icke något fattighus, utan, hvad som är tusen gånger bättre, en plats, hvarest de ledas på rätta stråten att försörja sig sjelfva. Den främmande flickan, hvilken kände sig så öfvergifven, då hon vandrade på stadens gator för att söka arbete, finner här en plats, hvarest hon är *hemma*, och hvarest hon träffar andra, som föra samma bekymmersamma lif samt erhåller systerligt råd och hjelp af dem, som i verkligheten äro hennes systrar. Hon hänvisas först till ett tarfligt, men aktningsvärdt "boarding house," der hon kan lefva billigt, men under qvinlig uppsigt, och under tiden söker associationen finna anställning åt henne. Enär många af dessa unga qvinnor från landet ej äro kunniga uti annat än hushållsgöromål och enkel sömnad har associationen, likasom förhållandet är uti handelsskolor, en mängd klasser, uti hvilka lemnas undervisning i bokföring, stenografi, "type-writing," retouchering af fotografier, ritning, modellering i lera, musik med mera, sysselsättningar, medelst hvilka de kunna förtjena sitt uppehälle; under det att biblioteket, läsrummet, föreläsningssalen och det stora förmaket, hvilka hvarje afton stå öppna för dem, gifva dem tillfällen att föra ett intellektuelt och socielt lif. Sålunda uppfostras tusentals värnlösa unga flickor, så att de kunna försörja sig samt blifva lyckliga qvinnor.

Ni måste medgifva, att detta är ett storartadt barmhertighetsverk. Hvad kan vara orsaken till, att sådana kärleksverk utöfvas endast af kristna qvinnor? Associationen består uteslutande af dem, hvilka ledas af kristna bevekelsegrunder att utföra ett den kristna kärlekens värf. Har Ni några icke kristliga associationer för enahanda ändamål? Skulle det icke slå eder med häpnad, om Ni på Femtonde gatan finge se en byggnad, bärande inskriptionen: "Unga qvinnors icke kristliga association." Ni behöfver icke hysa någon fruktan för att förskräckas af en sådan företeelse, ty Ni kommer aldrig att få se den.

Jag menar icke, att individerna bland eder sakna all kärlek, men den uppenbarar sig aldrig uti några bemödanden, som fordra icke blott penningar utan äfven tid och sjelfuppoffring samt sjelfförsakelse, hvilka egenskaper i hög grad saknas hos dem, som, under det de nyttja braskande ord angående "mensklighet" i allmänhet, ej synes göra synnerligen godt åt någon. Jag är ledsen att säga det, men det är min uppriktiga öfvertygelse, att om alla otrogna i denna stad, eller till och med uti detta land sloge sig tillsammans, de icke hade tillräcklig praktisk välvilja att bilda en sådan association som den ofvannämda eller underhålla densamma under en vecka.

KRISTLIG VALGÖRENHET I ANDRA DELAR AF VERLDEN.

Denna kristliga välgörenhet är ej inskränkt endast till vår stad och vårt land. Det finnes ingen del af verlden, dit den icke kommit. I det fjerran Indien har jag funnit missionärer, (Ni skulle måhända kalla dem svärmare) tagande upp små föräldralösa barn, hvilka blifvit lemnade vid sidan af vägen för att dö, förande dem till barnhem och uppfostrande dem uti skolor. Då uti Kina hela provinser hemsöktes af hungersnöd och tusentals eländiga varelser lågo utefter vägarne, sträckande ut sina aftärda händer efter bröd, var det amerikanska missionärer, som kommo till deras hjelp, och mer än en af dem förgicks, gifvande sitt lif, på det att andra måtte lefva. Men hvarken uti Indien eller Kina eller annorstädes på andra sidan af jordklotet träffade jag en gudsförnekare, så uppfylld af kärlek till menskligheten, att han gjorde till sin uppgift att föda den hungrige och kläda den nakne eller hvilken med alla sina fina uttryckssätt uppoffrade

sig sjelf för att bispringa och hjelpa en enda mensklig varelse. När jag såg huru edra filosofer undveko hvarje tillfälle till hjeltemodiga uppoffringar, hvilken annan slutsats kunde jag väl då draga än att någon hemlig och dödande kraft inom dem undergräfde deras manlighet samt gjorde dem oförmögna till stora uppoffringar! Hvadan kommer det sig, att endast religionen framkallar dessa stränga dygder? "Man känner trädet af dess frukter." Den bästa tron är den, som åstadkommer den mest praktiska godhet, medlidande, kärlek och barmhertighet.

Kristna Religionen Menniskoslägtets Enda Hopp.

Sålunda har kristendomen, trots svagheten och trolösheten hos densammas bekännare, likväl haft en storartad historia. Densammas lopp genom tidsåldrarna är lika markerad som golfströmmen genom oceanen, hvilken gör vattnet och luften mildare, för ett nytt klimat till andra delar af jordklotet samt sprider sin värma öfver vidt skilda stränder. Och fortfarande lefver denna kristendom, den religion, som kom hit med Kristus och bär hans namn, samt är fortfarande verldens ljus och lif, källan och ursprunget till allt det bästa uti den moderna civilisationen, till det, som skiljer Europa och Amerika från Asien och Afrika. På densamma hänger menskligbetens framtid. Jag vill ej påstå i likhet med sådana författare som Lammenais eller den ryske grefven Tolstoi, att Kristus är den store kommunisten, men jag påstår, att om regering någonsin skall blifva någonting annat än organiserad orättvisa och att om samhället någonsin skall blifva någonting annat än drifvande tillhopa en mängd vargar, färdiga att uppsluka den ena den andre, så är det emedan ett nytt sinne kommit till verlden, emedan sjelfviskhetens demon har blifvit utdrifven, samt menniskornas hjertan uppfyllda af ömsesidig tillgifvenhet. Denna moraliska förändring kan åstadkommas endast på ett sätt, nämligen genom det högsta exempel af oegennytta, hvilket är gifvet uti Kristi uppoffring för verldens frälsning. På detta sätt är Kristus bokstafligen menskligbetens hjerta, genom hvilket strömmar det varma blod, som gifver lif åt menniskoslägtet.

Hvarföre sätter Ni eder sjelf emot en så gifmild religion? Är det derföre att Ni önskar blifva anförare uti ett korståg för

intellektuel emancipation? Detta är ett frestande företag, men det kan leda eder för långt. Uti eder ifver att rifva ned det gamla tillintetgör Ni måhända äfven det, hvilket är mest värdigt att bevaras — visdom, samlad under århundraden, tillika med fabler och dårskaper hvilka sednare böra lemnas, för att försvinna af sig sjelfva.

HURU SKALL MAN BLIFVA UTAF MED FRUKTAN?

Ni säger mig, att eder afsigt är att utdrifva fruktan ur verlden. Detta är en ädel ärelystnad, och, i händelse Ni lyckas, blifver Ni i sanning en menniskornas välgörare. Naturligtvis menar Ni oförnuftig fruktan. Ni vill icke, att menniskorna skola förjaga fruktan för att våldföra sig å naturens lagar, ty detta skulle leda till oberäkneligt elände, utan Ni åsyftar endast den fruktan, om alstras af okunnighet och vidskepelse. På hvad sätt ämnar Ni aflägsna denna! Ni litar på utvecklingen hos vetenskapen, hvilken skingrat så många farhågor, härledande sig från fysiska företeelser, i det den visar att olyckshändelser, de der tillskrifvits öfvernaturliga orsaker, förklaras af helt naturliga orsaker. Men vetenskapen kan gå endast en viss väg, bortom hvilken den kommer till det okändas verld hvarest allt är mörkt såsom tillförene. Huru kan Ni lindra fruktan hos andra — eller huru kan Ni befria eder sjelf från fruktan, då Ni tror att det icke finnes någon makt här ofvan, som förmår hjelpa eder ur ytterlig nöd, och att Ni är endast ett tillfällighetens lekverk, som en blind nyck af naturen kan slå i stycken! Om jag trodde sådant, skulle jag känna mig, såsom om jag vore nära deran att fattas af någon ohygglig maskin, hvilken krossade mig till stoftkorn, utan att det funnes någon möjlighet för mig att undkomma.

Förlåt mig, men jag kan ej sätta mig in uti det själstillstånd, hvilket betraktar förnekandet af ett Högsta Väsende icke allenast med lugn utan till och med med en viss tillfredsställelse, såsom om det vore fråga om att afsätta en konung och förkunna allmän frihet. Om det i verkligheten icke finnes något sådant Väsende, som styrer och herskar öfver våra obetydliga lif, då ligger det någonting fasansfullt uti blotta tillvaron. Lifvet är då ett fängelse, mot hvars murar vi förgäfves stöta oss —

ett fängelse, mörkare och hemskare än någon bastilj, som någonsin stängde sina portar för barmhertigheten eller snarare en "Suckarnes Bro," ledande från det lifvande dagsljuset till någonting okändt, som vi rysa att begrunda. Ju djupare kunskaper menniskan besitter, desto värre blir det för henne, alldenstund det, hvilket utvidgar ljusets lilla omkrets, endast uppenbarar mörkrets större omkrets, och desto mera skräckinjagande blir utsigten, då menniskan ser sig sjelf af en oundviklig lag ryckas framåt mot en evig natt. I händelse vårt öde är sådant, då vore det i sanning mycket bättre för oss, om vi aldrig blifvit födda.

Religionen lemnar icke på samma sätt menniskan hjelplös och hopplös eller uti ytterligt mörker angående det tillkommande, utan den öppnar himmelen ofvan henne och uppenbarar ett "Högre Förstånd," som omfattar allting, seende allting från begynnelsen till ändan och ordnande våra obetydliga lif sålunda, att sjelfva de frestelser, för hvilka vi utsättas, i det de frammana de ädlare krafterna inom oss, bidraga till vår tillkommande sällhet. Gud är vår Fader. Med barnsligt förtroende blicka vi upp till Hans anlete och finna, att "Hans tjenande är fullkomlig frihet." "Kärleken förderfvar fruktan." Detta, jag anhåller att få försäkra er derom, är sättet och enda sättet på hvilket menniskan kan befrias från den fruktan, i hvars bojor hon under hela sitt lif eljest är slagen.

FARAN AF ATT RUBBA DEN RELIGIÖSA TRON.

Tro nu icke, att jag ämnar predika *till er eller för er.* Detta är icke en personlig fråga, utan en som rör hvarje mensklig varelses sällhet.

Uti en så vidtomfattande fråga är icke individen af någon betydelse. Eder tillvaro och min är blott en bubbla på oceanen, en vindpust i luften. Men den man, som lefver i dag kan efterlemna ett inflytande, hvilket icke dör med honom. "Det onda menniskorna göra lefver efter dem." Med min beräkning af eder makt tror jag, att edert inflytande kommer att lefva länge. Ni gör mera än någon annan man uti detta land för att rubba den nu lefvande generationen uti deras fäders tro. Härvidlag tror Ni, att Ni gör dem en stor tjenst, men Ni skulle förskräckas, om man sade er, att Ni tillfogar dem en skada, som icke kan

uttryckas med ord. Med allt edert förutseende kan Ni dock ej se fulla vidden af edert inflytande. Simson var blind vid det tillfälle då han kullkastade pelarne i templet samt omkom bland ruinerna. De finnas, hvilka blicka upp till er såsom vår tids blinde Simson, och hvilka, ursinniga af raseri, förorsaka moralisk ruin till sådan grad, att Ni ej förmår godtgöra detsamma.

Under edra anfall på religionen våldför Ni äfven eder egen manlighet. Emedan jag känner er väl, är jag säker på, att Ni icke tager i betraktande hvarest edra slag falla, eller hvem de träffa, ty, om så vore, skulle Ni icke begagna edra vapen så ifrigt. Tron är lika helig som de ömmaste känslor af kärlek och heder. De äro lika dyrbara, som de älskade ansigten, hvilka gått bort ur vår åsyn. Jag skulle anse mig sjelf brista i vördnad mot min faders och moders minne, ifall jag skulle tala lättsinnigt om den tro, hvaruti de lefde och dogo. Säkerligen måste detta vara endast tanklöshet, ty jag kan ej tro, att Ni finner nöje i att förorsaka plåga. Jag har icke förgätit den milda hand, som lades på eder skuldra och den vänliga röst, som yttrade: "Onkel Robert skulle icke vilja skada en fluga." Och likväl sårar Ni de ömmaste känslor samt nedtrampar det, som hålles kärast af millioner systrar, döttrar och mödrar, litet bryende er om, att Ni leker med menskliga väsendens lif.

Säkerligen finnes det för en modig, trofast man annat än detta att uträtta i verlden. Alla de, hvilka söka sina medmenniskors goda, hafva ett gemensamt syftemål, som bör draga dem till hvarandra. Edra första ord till mig voro: "Om vi icke kunna komma öfverens med afseende på vår religiösa tro, så låtom oss åtminstone öfverensstämma i utöfvandet af kärlekens pligt." Låt oss mötas på denna grund. Om Ni ej kan antaga kristendomen, så egna er sjelf åt goda gerningar. Var den olyckliges vältalige försvarare, den oskyldiges advokat, den hjelplöses hjelpare, den fattiges välgörare. Ni är uppfylld af brinnande kärlek till friheten, Ni önskar, att alla menniskor skola blifva fria, samt att samhället måtte återuppbyggas i enlighet med den oafhängiga rättvisans grundsatser. Det är en ärelystnad, värdig en man, att söka bringa till välde renare seder och bättre lagar samt sålunda menniskoslägtets lycka och sällhet.

Ett Hopplöst Krig — Kristendomens Företräde.

För närvarande förer Ni ett hopplöst krig, uti hvilket Ni är säker endast om nederlag. Den kristna religionen började att finnas till nära två tusen år innan Ni och jag föddes, och den skall lefva två tusen år efter det vi äro döda. Hvad är orsaken att den fortlefver, under det att nationer och konungariken förgås? Är icke detta, emedan den är den bästa af alla religioner? Kämpa mot den med allt edert snille och vältalighet, och Ni skall misslyckas såsom alla gjort före eder. Ni kan ej kämpa mot menniskornas instinkter. Det är lika naturligt för menniskan att blicka upp till en högre makt, som det är att blicka upp till stjernorna. Säg menniskorna, att det icke finnes någon Gud, och Ni kan lika så väl säga dem, att det icke finnes någon sol på himmelen, af hvars ljus och värma allt lif på jorden beror.

Jag tror icke, att jag öfvertygat er eller kunnat ändra edra åsigter, men det är alltid rätt att vädja till en mans bättre omdöme, hvilket infinner sig såsom en följd af vidsträcktare kunskaper och tilltagande år, och Ni måste tillåta mig hoppas, att då våldsamheten uti edra passioner lagt sig samt vaggat sig sjelfva till ro, Ni kommer att se sakerna klarare samt erkänna den dödliga villfarelse, som vilseför edert omdöme, i det Ni icke gör någon skilnad mellan religion och vidskepelse, två begrepp hvilka äro lika vidt skilda som den plats på jorden, hvarest vi nu befinna oss, och den yttersta polen. Vidskepelse är religionens största fiende. Den är själens nattmara, fyllande densamma med alla upptänkliga fasor, ett svart moln, som hänger öfver halfva verlden. För att skingra detta mörker, behöfves det väl att påkalla vetenskapens ljus. Hvar och en, som bidrager till att skingra detsamma, är sitt slägtes välgörare. När detta skett, och den moraliska atmosferen blifvit ren och ljus, skall Ni, såväl som vi alla, blifva medveten om en ny Allestädes-närvaro, hvilken finnes uti den lugnande och stilla luften från hvilken religionen, skyarnes dotter, nedstiger till jorden, för att föra frid och god vilja till menniskorna.

II.

SLUT-ORD.*)

Jag tror tillika med eder, att förnuftet blifvit oss gifvet för att rätt brukas, och att när man letar efter sanning sinnet bör vara, som Ni säger Darwins hafva varit, "så fördomsfritt som en seglares kompass". Men om man till den grad kläder sig i passion, att man icke kan se saken i sitt rätta ljus, då hvilar ansvaret på er sjelf. Det är endast det moraliska elementet, som utgör ansvaret. Icke heller tror jag, att någon menniska dömes i denna eller den tillkommande verlden för hvad som icke inbegriper en moralisk synd. Derföre mister ert förskräckande uttryck: "Den Gud Ni tillbeder skall, enligt er troslära, genom de ändlösa åren, plåga den menniska, som hyser ett uppriktigt tvifvel", det åsyftade intrycket, helt enkelt derför att jag aldrig sagt eller tror något sådant. Jag tror, att i den tillkommande verlden blir hvarje menniska dömd efter sina gerningar, som hon här utöfvat och att denna dom, hurudan den än må blifva, skall blifva genomskådligt rättfärdig. Guds barmhertighet är större än menniskors. Han har ingen lust till den ogudaktiges död. Kristus förlät, när menniskor ville fördöma och hurudant menniskosjälens öde än blir, så skall det likväl aldrig kunna sägas om konungarnas Konung, att han brister hvarken i rättvisa eller i nåd. Detta betonar jag emedan Ni så mycket fäster er vid ämnet om det tillkommande straffet, så att Ni genom dess uppmärksamhet nästan visar er inskränkt. Hvad annat Ni vid-

*) Emedan förspelet i brefvet är ganska långt och utan den egentliga sak vi önska läsaren, så utesluta vi det. Dr. Field gör näml. sin motståndare uppmärksam på åtskilliga punkter i hans förhållande till religionen och det roffa sätt, på hvilket han behandlar dess frågor, såsom t. ex. hans raseri så snart han skall tala i religionen, hvilket gör det nästan omöjligt att utbyta tankar; vidare huru han, så snart han skall tala om Gud, får honom till idel vrede och straff. Efter att hafva allvarligt tilltalat honom i dessa punkter samt äfven påmint honom derom, att hans fader var en presbyteriansk prest, och att hans vagga hade stått i det presbyterianska samfundet, hvarföre det var honom ovärdigt att så hänsynslöst och utan fördomsfri ransakning tala emot och smäda hvad som var för dem heligt, går han in i direkt svaromål. (Utg.)

rör, så drages Ni strax tillbaka till detta såsom ett svart åskmoln som förmörkar hela horizonten, kastande dess väldiga skugga öfver så väl detta som det tillkommande lifvet. Ert fördömande af denna "omenskliga tro", som ni kallar den, är så öfverallt framträdande, att man skulle tro att hela religionen bestode blott deruti, att det är alltsamman vrede och förskräckelse. Men detta är att taga en liten del för det hela. Religionen är ett stort system, i hvilket omnämde punkt är ett enda drag: det är endast *en* läropunkt bland de många, som ingen betviflar, att de äro kristna, hålla det icke heller så före eller endast på förmildradt sätt, medan de med allt hjerta antaga och bekänna sig till den religionen, som Kristus infört i verlden. — — — — —

Men medan all frihet tillåtas andra kan jag dock icke sjelf så lättligen fria mig från denna allvarliga och skarpa sanning. Det moraliska onda i verldsalltet är för mig en förfärlig verklighet, och jag kan icke fatta huru att begränsa det till tidens område. Straffet synes för mig vara en nödvändighet af den himmelska lagen. En lag utan straff för dess öfverträdande är ingen lag. Beviset härför behöfver jag icke ens grunda på bibeln, utan *på principen, som ni sjelf erkänner.* Ni säger: "Det fins intet straff, ingen lön, följder finnas." Nåväl, tag nu "följderna" och se efter hvar de föra er. När en menniska följt sina liderligheter och reducerat sin kropp till det yttersta och sinnet till vanvett, så säger Ni, att det är en "följd" af hans liderliga lefverne. Är det då en stor förvändning i språk att säga det vara hans "straff", icke dess mindre, ett straff, fastän sjelfådraget? För den eländige uslingen, som rasar i dårhuset, är det af mindre betydelse, hvad namn det bär, så länge han våndas i helvetets smärtor. Och här skulle er teori om "följder", om den efterföljdes, sträcka sig mycket långt. Ty om en menniska lefver efter döden och bibehåller sin identitet, skulle då icke hennes förgångna lifs "följder" följa henne i det tillkommande? Och om hennes tillvaro är oändlig, äro då icke ock följderna oändliga? Och hvad vore detta annat än evigt straff?

Men Ni säger, att det moraliska straffets verkan upplöses genom det milda sätt, hvarpå man undslipper straffet. Hon behöfver endast ångra och bekänna sina synder och så återställes hon inför lagen till samma förhållande, som om hon icke

hade syndat. Så förstår jag det icke. "Jag tror på syndernas förlåtelse", men förlåtelse ombyter icke naturens riktning; den hindrar icke den naturliga lagens utfall. En drinkare kan omvända sig vid slutet af sin lifsbana, men detta återkallar icke hans onda beteende, ej heller afvänder följderna. Trots hans tårar, dör han i sin skams qval.

Och så är det med den tillkommande verlden. Äfven om en menniska erhållit förlåtelse, så undgår hon icke totalt känningarne af hennes tillryggalagda onda lefverne. Ett straff följer henne, ända in i himlens portar; ty om hon icke *lider*, så har dock hennes usla lif så förstört hennes moraliska natur, att hon ej förmår så fullkomligt njuta af sällheten. Det gifves olika sällhetsgrader, "såsom den ena stjernan öfvergår den andra i klarhet", och den som börjat illa får nog inse att det icke är så godt att synda och omvända sig derifrån, som att icke alls synda. —

Men icke behöfves det, att åter genomvandra den kristna lärans hvarje steg. Min tro är mycket enkel, den rörer sig omkring två ord: *Gud* och *Kristus*. Dessa äro de två medelpunkterna eller som astronomerna kunde säga: dubbelstjernan eller dubbelsolen omkring den religiösa sanningens stora axel.

Om det första säger Ni: "Det kan icke finnas någon förvissning för mitt sinne om en sådan varelse, och att mitt sinne är sådant, att det icke ens är dugligt till att tänka sig en oändlig personlighet" och Ni ställer allvarsamt denna frågan till mig: "Tror Ni att denna verlden styres af en oändligt vis och god Gud? Har Ni öfvertygat er sjelf derom?" Här äro två frågor — en om Guds tillvaro och en om hans godhet. Jag vill besvara båda med så tydliga ord som jag möjligen kan bruka.

Först, tror jag på Guds tillvaro? Jag svarar, att det är omöjligt för mig att icke tro på den. Jag kan icke tvifla derpå, om jag än ville. Ni påstår, att tro eller otro är icke ett vals afgörande eller viljans val, utan utflyter från öfvertygelse. Ni säger, "att hjernan tänker som hjertat slår, som ögat ser". Låt oss då åsidosätta alla våra fördomar och öppna våra ögon för det vi kunna se.

När Robinson Crusœ på sin ödsliga ö kommer en dag ner på stranden och ser der i sanden en menniskas fjät, kunde han förhindra den ögonblickliga öfvertygelsen, att en menniska hade

varit der och trampat? Ni kunde hafva försökt öfvertyga honom, att det var endast en tillfällighet, att sanden ditförts af vågorna eller af vinden och så tagit detta utseende, eller att något sjödjur hade format denna figur likt en menniskofot. Ni skulle icke hafva kunnat rubba honom det minsta. Spåret var der, och slutsatsen var oemotsäglig: han trodde icke — han *visste*, att någon mensklig varelse, vän eller ovän, civiliserad eller vild hade satt sin fot på denna ödsliga strand. Således äfven när jag i verlden uppdagar (som jag tror jag gör) mystiska fotspår, som visserligen icke äro menskliga, så är det icke fråga, huruvida jag skall tro eller icke: jag kan icke afhjelpa att icke tro att någon större kraft än menniskans har satt sin fot på jorden.

Det är plägseden bland gudsförnekande filosofer att lättsinnigt betrakta afsigtens bevis, men "mitt sinne är sådant, att det är odugligt" att emotstå den slutsats som sådant leder mig till. Och (eftersom personliga frågor äro på sin plats) jag ber att få fråga, om det är möjligt för *er* att hålla ett ur i er hand och tro, att det icke var någon afsigt med dess konstruktion, att det icke var förfärdigat att utvisa tiden, utan "händelsevis" tillkom så der, att det var framalstrat genom naturens nyckfullhet, som sammanförde dess olika delar och satte det i gång? *Vet* Ni icke med så mycken bestämdhet som tillhör någon öfvertygelse i ert sinne, att det *icke* var något tillfällighetsverk utan en afsigt, och om det fans afsigt, så måste det vara en som gjort utkastet? Och om uret var tillverkadt för att utvisa tiden, var då icke ögat gjort för att se med och örat för att höra med? Gudsförnekare kunna strida mot detta bevis så mycket de önska och försöka undvika den oundvikliga slutsatsen och likväl förblifver det för alltid nedlagt i menniskans inre såväl som i jordens fasta grundvalar. Derför upprepar jag åter, att det är icke längre någon fråga hos mig, huruvida jag *skall* tro eller ej — jag kan icke förhindra tron; och jag är icke allenast förlägen utan förskräckt, att Ni eller någon tänkande menniska kan komma till någon annan slutsats. Med förundran och bestörtning frågar jag: "Tror Ni verkligen," att i hela det vida verldsaltet ingen högre varelse finnes än den arma menniskan, som krälar på denna ordkulle?" För mig sjelf är det som jag med den djupaste öfver-

tygelse så väl som med den djupaste aktning upprepar min första trossats: "Jag tror på Gud den Allsmägtige Fadren."

Och icke endast den Allsmägtige utan äfven den vise och gode. Ni frågar åter: Huru kan jag afhjelpa att tro, hvad jag ser för hvarje dag i mitt lif? Hvarje morgon, som solen går upp i öster, spridande ljus och lif öfver jorden, ser jag den härliga afbilden af en välgörande skapare. Den förträffliga morgonrodnadens skönhet, luftens rening genom daggen, de välklädda skyarnes gång — allt vittnar om honom. Och när solen går ned, genomträngande allt med sina strålar som skulle vilja dölja hennes nedgående, utbredande en skönhet öfver både himmel och jord — denna förunderliga glans synes i mina ögon som ett återsken af honom, som utspänner himlen såsom en tapet, och som gör skyarne till sina vagnar, och som far uppå vädrets vingar.

Och huru mycket mer synes icke spår af hans godhet i sjelfva menniskan, hennes tankeförmåga, kunskaps inhämtande, att genomtränga naturens hemligheter, hennes vandring bland stjernorna. Kan en varelse, som är begåfvad med sådana öfverträffande gåfvor, betvifla sin skapares godhet?

Ja, med hela min själ och hjerta tror jag på Honom, som icke allenast är oändligt stor utan oändligt god, som älskar alla sina skapade varelser; nedböjande sig öfver dem såsom regnbågen under himlahvalfvet, utsträckande sig från den ena horisonten till den andra, beskådande dem med en ömhet, med hvilkets jemförande all mensklig kärlek är svag och kall. "Såsom en fader förbarmar sig öfver barnen, så förbarmar sig Herren öfver dem som frukta honom; ty han vet hvilket verk vi äro, han tänker derpå att vi stoft äro." (Ps. 103.)

Rörande odödlighetsfrågan är Ni äfven lika "sjödrifven", intet vet Ni, intet tror Ni; eller rättare — Ni vet endast det som Ni *icke* vet, och tror det som Ni icke tror. Ni bekänner endast ett svagt hopp och medger svaga möjligheter, om att det kan vara ett annat lif, fast Ni är oviss om alltsamman. Men ert sinne är så partiskt, att Ni förskapar en särskild dragning äfven för anblicken om tillintetgörelsen. Ni beströr grafven med sådana blommor som dessa:

"Tusende gånger har jag sagt och säger det igen, att odödlighetsideen, som likt ett haf har stigit och lagt sig i menniskohjertat med sina otaliga böljors förhoppningar och farhågor, svallande på tidens och ödets klippkust, blef icke födt genom någon bok eller något samfund, eller religion. Menniskans tillgifvenhet har framalstrat det, och det skall fortfara att stiga och falla under tviflets skuggors och dimmors mörker så länge som kärleken kysser dödens läppar."

Ni fortsätter: "Tusende gånger har jag sagt och jag säger det igen, att vi icke veta eller kunna säga om döden är en mur eller en port, dagens gryning eller slut, vingarnes utsträckning till flykt eller deras eviga hopläggning, solens upp- eller nedgång eller ett evigt lif som medförer sällhet och kärlek för alla."

Sköna ord! men obeskrifligt dystra! De färga molnen i silfverglans, dock förblifva de moln, dystra och ogenomskådliga. Men torde hända att vi icke borde förvänta något klarare eller ljusare från en, som icke inser något ljus utom naturens. Detta ljus är mycket svagt. Om det vore allt vi hade, skulle vi vara just der Cicero var och med honom och er säga, att det "tillkommande lifvet var mer att hoppas efter än att tro på." Men utvisar icke denna ovisshet behofvet af något öfvernaturligt, som gifves i honom som "blef korsfäst, död och begrafven och på tredje dagen uppstånden igen ifrån de döda?" Det är dödens besegrare som ropar till de klenhjertade: "Jag är uppståndelsen och lifvet." Sedan han har gått förut och upplyst grafvens mörka pass, behöfva vi icke frukta för att efterfölja honom, hvilande på vår Mästares ord: "Jag lefver, I skolen ock lefva."

Tron om ett annat lif är en kostelig arfvedel, som icke kan slitas från det qvidande hjertat utan med en slitning som rycker i hvarje hjertesträng; och det var på detta jag syftade såsom en eländig, lidande, förtviflande själs fäste, när jag frågar: "Synes det er icke något grymt att så behandla edra medmenniskors tro, på hvilken deras hopp stöder sig om allt som skingrar mörkret från deras närvarande tillvaro? Den grymma förebråelsen genomdrifver Ni med stor värme sägande (med någon förändring af mina ord): "*När jag förnekar fördömelsens tillvaro* svarar Ni att det är något för grymt i denna mina medmenniskors trosbehandling." Säkerligen var denna ordomväxling, in-

förande *fördömelse* i stället för oförgängligt lif och hopp, endast en ovarsamhet. Men det var icke mindre vågadt att förvända meningen af hvad jag skref. Såsom jag förklarar "mina medlikars tros behandling," ansåg jag det i sanning "grymt" och anser det så än.

Medan jag rättfärdigar detta origtiga anförande, måste jag derigenom befria ert sinne från en missuppfattning, som synes er så motsäglig, att den rent af är lustig. Hänvisande till edra tvifvel på odödlighet, sade jag: "Med ett blygsamt och misstänksamt uppförande, som kunde beveka en åhörareskaras uppmärksamhet med stormens kraft, bekände Ni ert ovetande om det som andra möjligen äro bättre kända med när Ni säger: "Denna verld är allt *jag* har någon kunskap om, *så långt som jag minnes!*" Visserligen "hvad andra möjligen äro bättre kända med," var en del af det Ni sade eller åtminstone inbegripet i ert talesätt (ty Ni uttalar icke alltid edra tankar genom ord allenast, utan genom tonarter, genom höjda ögonlock eller läpparnes skickelse); och likväl i stället för att taga satsen i dess tydliga och ögonskenliga betydelse, företager Ni er att förstå min mening som skulle den antyda, att jag hade någon mystisk kunskap om den andra verlden(!), och så frågar med eftertryck: "Vill Ni härmed låta er förstås såsom hade Ni någon kunskap om en annan tillvaro; att Ni bebott någon annan planet, att Ni lefvat innan eder födelse; och att Ni erinrar er något ur den andra verlden eller tillvaron?" Nej, min högaktade öfverste! Jag har rest mycket och sett alla denna verldens delar men jag har aldrig besökt någon annan verld. Vid läsandet af er allvarliga fråga, och om jag icke på förhand vetat, att Ni varit ett af nutidens skarpaste qvickhufvud, vore jag frestad att anföra Sidney Smiths uttryck om en skottländare, att "Ni icke kan få ett skämtstycke i hufvudet utan genom en läkareoperation!"

Men jag återvänder till det mera allvarliga: Ni gör spe af vår tro, våra förhoppningar, emedan Ni icke vet hvilken tröst hon skänker oroliga hjertan. Ni beler ideen, att religionen kan vara en "tröst." Ja visst, är det icke en tröst att hafva en Allsmägtig vän? Var det en obetydlig sak för en arm slafmoder, som ensam satt i kojan, efter att hon blifvit beröfvad sina barn, att sjunga sina gripande sorgeqväden:

"Ingen känner den sorg jag bär;
Ingen det vet blott Jesus?"

Skulle Ni vilja beröfva henne denna osynlige vän — hennes ende vän på jord och i himmel?

Men jag vill rättfärdiga er i att säga, att er brist på kristlig tro härleder sig delvis från edert hjertas ömtålighet. Ni kan icke inse en styrande försyn, emedan ert sinne är så nedtyngt af företeelser som bevittnas. "Hvarför" — frågar Ni — skola menniskor så mycket lida?" Ni målar förskräckliga taflor utaf verldens eländen, såsom bevis mot odugligheten af dess styrande regent, och undandrager er icke från att säga, "att hvilken upprigtig menniska som helst, begåfvad med vanligt förstånd, kunde mycket bättre sköta henne." Om Ni kunde realisera ert sinnelag, skulle Ni lyckliggöra alla; det skulle då ej längre finnas mera fattigdom, icke mera värk och sjukdom.

Detta är en vacker tafla att beskåda, och likväl måste Ni ursäkta mig, om jag säger, att hon har något mera barnsligt utseende än en utvecklad mans. Verlden är icke en lekplats, i hvilken menniskor smekas och lockas såsom barn: bortskämda barn vore de då snart. Hon är en stridsplats, i hvilken vi utveckla den mandom, som är inlagd i oss. Alla måste deltaga i lifvets heta strider och äro derigenom förbättrade — kroppsligt, andligen och moraliskt. Finnes det någon sann mandom hos oss, gör striden oss starkare och bättre — med större själsförmåga och mildare hjertan, en mera vidtomfattande visdom och en ädlare kärlek.

Möjligen blefvo vi eniga i denna punkt, om vi vore eniga om lifvets rätta ändamål. Men jag fruktar för att denna skilnad är oförliknelig. Ni tänker ändamålet är lycksalighet; jag tror det var *karakter*. Jag tror icke att vårt lifs högsta ändamål på jorden är att hafva en glad tid, att inhemta den största njutning, utan att vara verkligen och storligen *välgörande* och för detta ändamål kan ingen disciplin vara för svår, som förer oss genom lidande till kraft. En uppfostran är väl utsedd, då hon höjer andan till hjeltemodets och uthärdandets högsta grad. Ädelmodets skönhet synes aldrig bättre än när det sättes gentemot feghetens afskyvärda utseende. Det var i fängelser och kulor, som

martyrerna bevisade sitt största hjeltemod, kraften af "menskans oöfvervinnerliga sinne."

Dock vet jag väl att icke dessa illustrationer betäcka hela saken. En annan tafla kan tilläggas dessa, nemligen det tysta lidandet, som gör lifvet till en lång plåga, och som ofta träffar den gode och synes som de bästa ledo mest. Dock likväl när Ni sitter vid sjuksängen och bekskådar det ansigte som är hvitare kanhända än kudden på hvilket det hvilar, ser Ni icke då stundom huru sjelfva lidandet renar den natur, som så tåligt lider? Det är en kristens tankar, att ett tåligt lidande är ett medel till karakterens högsta förädlande och vid slutet dess högsta lycksalighet. Betraktande det sålunda, kunna vi förstå huruledes "denna tidens lidanden icke äro att akta (eller ens nämnas) mot den härlighet, som på oss kommer att uppenbaras." När den himmelska morgonen inbryter, klarare än denna verldens morgonrodnad, blifver det en "all tings återställelse": de fattige blifva rika och de mest lidande de mest lyckliga såsom synen förmäler det i Apokalypsen, när det vardt frågadt: "Hvarifrån hafva dessa i hvita fotvida kläder kommit?" svaret lyder: "Dessa äro de som äro komna ur den stora bedröfvelsen."

Med denna slutsats, som icke är obetänksamt antagen, utan efter otåliga tvifvelstrider och efter mångårig erfarenhet och återskådande känner jag nu "en stor frid." Det är solnedgångens glans, som purpurmålar aftonens annalkande. Ty (detta måste Ni medgifva) det är mot detta Ni och jag närma oss. Det goda, som detta lifvet bringar oss (ty jag är långt ifrån att vara en af dem som anse detta som en tåredal) skall snart ligga bakom oss. Jag ser skuggorna närma sig, likväl bjuder jag aftonen välkommen, som snart skall förvändas till natt; ty jag vet att det blifver en natt med härlig stjernglans. Och som jag blickar upp blandar sig en känsla af allvar med en besynnerlig öfverväldigande erkänsla om den Oändliges godhet, som omhöljer mig som atmosferen

Och då utmed det tysta haf
Jag bidar Herrens tid,
Han skyddar mig i död och graf
Och för mig hem till sig.

Jag känner ej Hans sköna kust
Med palmer rikt beströdd,
Jag endast vet: Han är min lust,
Vid honom står jag stödd.

O, att Ni kunde med mig dela detta tröstrika hopp. Men det synes som vore Ni aflägsnad från allt slags tro. I en af edra sista paragrafer uttrycker Ni, hvad som till eder synes "hufvudsumman af alltsamman." Sedan Ni hånfullt förskjutet religionen, frågar Ni: "Finnes det icke rum för en bättre, en högre filosfi?" och dermed bereder rum för detta sanna svar, till hvilket inga ord kunna bättre rättfärdiga än edra egna:

"Slutligen är det icke en möjlighet att vi kunna utröna, att allt har varit oundvikligt uppgjordt, att alla religioner och fördomar, alla felsteg och förbrytelser äro endast oundvikliga? Är det icke möjligt att denna lära har icke allenast utgått från tillgifvenhet och barmhertig mot andra, utan äfven från ett totalt rättfärdigande af individen." Är det icke möjligt att vi kunna utröna att hvarje själ har såsom Mazeppa varit fastbunden vid vildhästens passion, eller som Promotheus vid ödets klippa?"

Vore detta slutet på all filosofi, så vore det likaledes slut på "allt". Ty det skulle icke allenast göra ett slut med oss och våra framtida förhoppningar utan äfven på allt, som gör detta lifvet angenämt — med all frihet och derför med all välgörenhet. Det vore då icke längre några moraliska bestämmelser i verlden — intet godt och intet ondt, intet sant och intet orätt, blott grymma oundvikligheter. Med sådan öfvertygelse undrar jag huru Ni kan stå inför en domstol och framlägga edra bevis för en förbrytares öfvertygande. Hvarför skall han öfverbevisas och straffas för det han icke kunnat afhjelpa? Han är sannerligen ingen öfverträdare, när ingen öfverträdelse fins. Han bär ingen skuld. Var icke äfven han "bunden vid vildhästens passion," och förd af en kraft, öfverstigande hans välde? Hvilken omensklighet att kasta honom inom fängelsets portar? Arme man, han förtjenar vårt medlidande! Låtom oss skynda till hans befrielse, som måste vara honom kär och ödmjukt bedja om ursäkt för att hafva straffat honom för en handling som han icke kunnat emotstå eller afhjelpa. Detta vore ett "totalt rättfärdigande

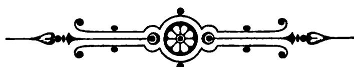
af individen." Men hvad som då träffade samhället, det säger Ni oss icke."

Kan Ni inse att i detta sista steg till "en bättre och högre filosofi," som är helt enkelt absolut förstörande, svänger Ni er omkring på J. Kalvins sida och än längre. Att Ni som uttömt det engelska språkets förråd uti att fördöma denna hans lära såsom den förskräckligaste bland alla menniskors — såsom saknande hjerna, själ och hjerta — Ni som hånat och belett henne inför verlden, men håller er till den svartaste Kalvinism som någonsin någon menniska lärt? Ni finner icke ord, skarpa nog att uttrycka er fasa för läran om ett himmelskt beslut; likväl har Ni här ett hämdens beslut — förutbestämmelse och fördömelse sammanlänkade. Under en dylik lära är det tusende gånger svårare för en menniska än under vår lära; ty hon har alls intet hopp. Ni må väl säga, att hon icke alltid plågas. Afven det vet Ni icke; men likväl *plågas hon så länge hon existerar.* Det finnes ingen Gud derofvan, som är henne nådig och förlöser henne, utan så länge tiden varar, är hon "bunden vid ödets klippa," med en omättlig mask gnagande på hennes hjerta!

Vid läsandet af edra glittrande uttryck mister jag allt fotfäste och sjunker, sjunker ned till kulans nedre djup, medan ur mörkret öfver mig hörs midnattens dödssignal i själen. Om jag skulle tro detta skulle jag utropa: Gud misskunda dig öfver oss alla! Men nej — det finnes ju ingen Gud, och äfven den hugsvalelsen vore oss beröfvad; ty hvarför skulle vi uppsända en bön, som hvarken blefve hörd eller besvarad? Så väl kunde vi bedja om nåd från "ödets klippa", vid hvilken vi för evigt äro fastbundna!

Bortvändande mig från detta förtviflade evangelium, vänder jag mig till Honom, i hvilkens ansigte det strax finnes både något menskligt och himmelskt — ett obeskrifligt majestät förenadt med mer än mensklig ömhet och barmhertighet, En, som blef född bland fattiga och hade intet att luta sitt hufvud till och likväl gick omkring och gjorde väl — fattig, men görande många rika, En som vandrade i djup enslighet, och likväl upplyste hans närvaro mångas hem, dit han kom med välsignelse; en glädje för andra, och likväl led han sjelf; en som smakade alla jordiska sorger, och likväl tjenade han villigt andra i deras sorg; gråtande

med dem som gräto; vandrande till Betanien för att trösta Marta och Maria öfver deras broder; tillrättavisande de stolta, men mild och öm mot de mest föraktade; stannande i trängslen för en blind tiggares rop, villig att vara känd såsom "syndares vän," om han kunde få föra den in på fridens väg; föraktade icke den fallna qvinnan vid hans fötter utan sade mildt: "Icke heller dömer jag dig; gack och synda icke mer," och dermed förde henne in på dygdens väg; och döende på korset bad han: "Fader, förlåt dem, ty de veta icke hvad de göra." I denna vänlösas vän, betrycktas hugsvalare, botfärdiges förlåtare, vilsekomnas ledare, ser jag en storhet, som jag icke funnit bland alla jordens filosofer och lärare. Ingen röst i någon tidsålder genomtränger mig så som dennes hviskning invid mitt hjerta: "Kommen till mig, och jag skall gifva eder ro." Jag svarar: *Detta är min Mästare och jag vill följa honom.*

Jenny Lind-Goldschmidt.

ÅSOM redan är kändt, träffades denna vår ryktbara landsmaninna i September detta år af slaganfall, som beröfvade henne talförmågan och förlamade hennes högra sida. Sedan återfick hon väl något af sin rörelseförmåga och kunde efterhand äfven tala någorlunda begripligt, men krafterna återkommo icke utan började fastmer snart ytterligare sjunka. Det var då lätt att förutse annalkandet af hennes slut. Den 2:dra November 1887 afsomnade hon i sin bostad vid Malvern vid pass 4 mil från London.

Jenny Lind var född i Stockholm den 6 Oktober 1820. Modern, en dotter till bagaren Fellborg på Söder, var ganska begåfvad och hade rätt goda kunskaper. Hon hade blifvit skild från sin man, en kapten Rådberg, och sedan trädt i närmare förbindelse med en handelsagent Lind, en qvick och musikaliskt begåfvad man. Denne Lind blef Jennys fader.

Af sin moder blef Jenny hårdt behandlad. Det ser ut, som skulle modern till och med under ett visst tidsskede hafva velat förneka, att Jenny var hennes barn. Ty hon berättas ofta hafva kallat Jenny "en från gatan upptagen tiggarunge." Bannor, skuffningar och stryk voro de vanligaste uttrycken af den icke just synnerligen moderliga omvårdnaden i Jennys hem.

Tidigt hade flickans utomordentliga musikaliska begåfning visat sig. Och sedan hon blifvit anställd som elev vid den kungliga teatern, fick hon efter hand gynnare och vänner. Teaterdirektionen inackorderade henne jemte tre andra elever hos Jennys moder, som för hvar och en af de unga pensionärerna erhöll

JENNY LIND-GOLDSCHMIDT.

det för dåvarande förhållanden mycket betydliga årsarvodet 500 kronor.

Men kosthållet och behandlingen svarade icke emot betalningen. Och då förflyttades omsider Jennys tre kamrater till annan plats, och Jenny, för hvilken hemmet sedan blef alldeles odrägligt, fick till sist göra dem sällskap. Då kom dock modern ihåg, att hon verkligen var Jennys moder, och med lagens tillhjelp tilltvang hon sig att återfå sin dotter.

Jenny flydde dock snart från sin moder och fick sådana beskyddare, att denna måste lemna henne i fred. Under tiden hade dock Jennys föräldrar blifvit föranlåtna att ingå lagligt äktenskap med hvarandra. Framdeles, när Jenny Lind blifvit en verldsberömd sångerska, underhöll hon sina föräldrar med ett rikligt årsbidrag.

Vid 18 års ålder uppträdde Jenny Lind för första gången i en egentlig songroll vid kungliga teatern i Stockholm. Och från den tiden var hennes utomordentliga begåfning såsom sångerska offentligen känd och erkänd i hemlandet.

År 1840 utnämdes hon till hofsångerska och ledamot af musikaliska akademien. Året derpå företog hon en konstresa till Paris. Hon vann ej behag inför Manuel Garcia derstädes men tilläts dock att profsjunga på teatern. Meyerbeer var närvarande vid tillfället och förstod bättre bedöma henne samt sökte sedan förgäfves förmå henne att komma till Berlin för att uppträda som primadonna vid det nya operahusets invigning derstädes. Hon vistades efter återkomsten från Paris i sitt fädernesland till år 1844, då hon efterkom Meyerbeers inbjudning till Berlin. Hennes sång förtjuste berlinarne, och hennes rykte flög nu i hast öfver Europa.

Sedan vistades hon ömsom i Sverige, ömsom i Tyskland, Wien och London m. fl. orter, allestädes firad såsom varande en sångerska af första rang. Bland andra gaf Mendelsohn-Bartholdy henne det vitsordet, att han aldrig påträffat en konstnärsnatur så ädel och så äkta som hennes.

I början af 1850-talet besökte hon Förenta Staterna och gifte sig här med pianisten och tonsättaren Otto Goldschmidt, med hvilken hon sedan lefde ett lyckligt äktenskapligt lif.

Efter återkomsten till London drog hon sig helt hastigt

från teatern. Hon hade erfarit en andlig väckelse och fann det då icke vara rätt att vidare medverka till teaterförlustelser.

Sedan den tiden har hon mest vistats i London, der hon förtroligt umgåtts i hofkretsarne och med de förnäme. Vid konserter för välgörande ändamål har hon äfven sjungit. Och hon hittade vägen icke blott till de högt uppsattes präktiga palats utan äfven till nödens uslaste boningar.

Ty om hon med sin sång förvärfvat sig otroliga summor, så visste hon också, huru hon skulle väl använda dem. Hennes välgörenhet var nämligen utomordentligt stor.

När hon vistades här i landet och öfverhopades med blommor och frukter, var det hennes glädje att skynda till de nödlidande, sjunga för dem och utdela bland dem de rika gåfvorna. Äfven lär hon i detta land hafva utgifvit öfver en half million dollars för välgörande ändamål.

I England har hon vistats en lång följd af år och hunnit utöfva en synnerligen storartad välgörenhet. Endast exempelvis må nämnas, att hon på egen bekostnad i Liverpool upprättat ett stort sjukhus och en trasskola samt i London bekostat ena flygeln af hospitalet för lungsigtiga, i Norwich har hon grundat en fond för fattiga sömmorskor äfvensom en fond för fattiga guvernanter.

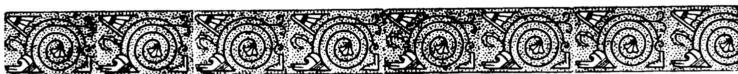
Och i sitt fädernesland har man äfven fått röna hennes frikostighet i ganska rikt mått.

Sjelf uppfödd i ringa omständigheter, gladdes hon, då hon kunde hjelpa och glädja dem, som hörde till de djupaste samhällslagren. Hon kom ej allenast till dem på ett nedlåtande sätt utan med det okonstlade, kärleksfulla deltagande, som ofta är mer värdt än yttre gåfvor.

Äfven sin härliga sångröst begagnade hon gerna för att glädja de ringare. Vi hafva redan nämt, att hon gerna sjöng för de nödlidande. Men äfven för tjenare och folk af den kroppsarbetande klassen sjöng hon, hvarhelst hon på det sättet kunde glädja dem.

Vi hoppas, att hon till slutet blef bevarad i den Guds nåd, som en gång fick inträde i hennes hjerta, och att hon således inför Herrens tron får sjunga den nya sången till Hans ära, hvilken gick i döden för syndares frälsning från synd och död.

(Ur H. V.)

De troendes död en sömn.

Hvad trodde de första kristna i den frågan?

Af Karl Palmberg.

VID ett besök i Roms katakomber eller i det s. k. kristna museet vid lateranskyrkan — der en mängd inskrifter, stenar med små bilder, sarkofager m. fl. minnesmärken från de första kristnas grafvar i katakomberna förvaras — blir man snart öfvertygad om, huru skilda från tanken på *död* de troendes sinnen då hafva varit. Hos de första kristna, så heligt enfaldiga, rådde ingen förställning, och sålunda måste de bilder och inskrifter, som från deras tid bevarats åt oss, vara ett troget uttryck för den tro de hyste. Särskildt måste de bilder och inskrifter man hämtat från deras grafvar vara ett troget uttryck för deras tro om *döden* och om *uppståndelsen.*

Hvarom tala då dessa bilder och inskrifter? Jo endast om *lif;* om död gifves knapt en antydan.

Se här några exempel på de oftast groft inristade bilderna. Der står Kristus vid Lazari graf; Lazarus är redan lefvande och träder fram ur grafven. Der Jonas, af fisken uppkastad på stranden. Der Daniel bland lejonen. Der den gode herden, bärande ett lam på sina skuldror. Der en vinstock, skjutande friska skott. Der en Mose, framkallande vatten ur klippan. Der säd, skjutande upp ur jorden. Kort sagdt, allt tyder på lif, intet på död.

Likaså med inskrifterna. På nutidens grafvårdar läser man först något om den dödes födelse, så om hans död. Icke så på minnesstenarne vid de första kristnas grafkamrar. Der heter det: Han har gått hem till Gud (så och så gammal); han hvilar

i frid; han hvilar i Kristus; han lefver i eller hos Gud; han har insomnat. Och, minnes jag rätt, står det på ett ställe om den som der hvilar att han *föddes*, och bredvid ett årtal, och man finner lätt, att det betecknar dödsåret. Döden ansågo de sålunda icke för någon död utan för begynnelsen till lif.

Detta finner man äfven af de *namn* de plägade använda om de troendes död och om sina begrafningsplatser. Döden kallades en *sömn* eller *hvila* i Kristus. Begrafningsplatserna kallades *coemeteria*, ett grekiskt ord som betyder hvilo- eller sofställen. Begreppet död synes sålunda hafva varit nästan utplånadt hos dem, så vidt det rörde de på Kristus troende.

Nu blir frågan:

1) Hvad hafva de första kristna *förstått* dermed, att deras hädangångna icke dött utan somnat;

2) hade de någon verklig *grund* för sin tro i detta afseende?

Vi vilja, så vidt det är möjligt, söka få svar på dessa frågor.

Först torde någon vilja påstå, att de första kristna blott genom ett *förmildrande talesätt* (evfemism) benämnt döden för en sömn utan att i verkligheten mena något dermed. Alldeles som det hos oss, i de s. k. likpredikningarne, varit vanligt att tala om döden såsom en sömn, en ljuf hvila o. s. v. utan att mena eller åsyfta annat dermed än att trösta de efterlefvande. Kanske var det så hos de första kristna?

Så torde det hafva blifvit, sedan kristendomen begynt förfalla; men i den första tiden var det icke så. Tron på, att döden icke mera hade någon fara för dem som voro i Kristus, var då en verksam, kraftig, in i allting gripande verklighet. Vi förnimma det af den fröjd och frimodighet, hvarmed de troende i allmänhet motsågo sin död; men i synnerhet höra vi det i matyrernas bekännelser vid åsynen af döden, t. ex. då de redan stodo bundna vid pålen för att brännas, och vi skåda det i den känslolöshet för lidandet, som följde dem midt in i döden. Ett blott talesätt, huru vackert det än var, hade icke hållit stånd inför döden och midt i döden. För att kunna *så* möta döden, måste deras öfvertygelse om döden och om hvad de hade att vänta efter döden vara viss, fast, ja orubblig.

Men *hvad* hafva de då förstått dermed, att de troendes död var blott en sömn?

Först behöfver det väl knapt anmärkas, att de hänfört begreppen död och sömn blott till *kroppen*, icke till själen. De troendes själar hafva hvarken dött eller somnat utan, vid kroppens och själens skilsmessa, flyttat in i den del af de dödas rike, som benämnes Abrahams sköte, för att der bida föreningen med den nya kroppen. Att de så undantogo själen vid allt tal om död och sömn, blir särdeles tydligt af det gamla uttrycket i tredje artikeln af trosbekännelsen: Vi tro på *köttets* uppståndelse och ett evigt lif. Endast köttet skulle uppstå, hvaraf följer, att endast det varit med i döden. Själen hade hvarken varit med i döden eller behöfde hon uppstå. Upplysande i detta afseende är äfven Krysostomi bild af kroppen såsom ett hus och själen såsom en hyresgäst i det huset. Kroppen blir sist så bristfällig, att själen måste utrymma huset. Men hvart skall hon då begifva sig? Jo hennes herre har redan sörjt derför. Han har ett härligt palats, dit själen får flytta. Sedan detta skett, nedbrytes det gamla huset. Det dröjer sedan någon tid, hvarunder själen längtar att få igen sin förra bostad, och så reses denna å nyo i uppståndelsen, fullkomligt lik sin förra gestalt men mycket starkare och skönare, och nu flyttar själen åter ditin, för att bo der evigt. Talet om död och sömn gälde alltså endast kroppen.

Men hvad menades då dermed?

Af flere uttryck hos de äldsta kyrkofäderna kunde det synas, som hade de, och de första kristna med dem, fattat bibelns ord om döden såsom en sömn alldeles *bokstafligt*, så att de hållit före, att deras kära, som insomnat i Kristus, *icke voro verkligt döda.* En antydan om en sådan åsigt synes ligga i deras åtundan att vistas vid de aflidnes grafvar. Såsom de hvarje Herrens dag plägade samlas i katakomberna eller annorstädes vid grafvarne. Spår till en sådan åsigt märkes ock redan hos lärjungarne, nämligen i det tal som gick ut ibland bröderna om Johannes att han icke skulle dö (Joh. 21: 23). Och till en sådan tro kunde de första kristna lätt föras genom att bokstafligt fatta och ensidigt fasthålla följande Jesu ord: Den som hör mitt tal och tror den som har sändt mig, han har evigt lif och kommer icke i dom utan har *öfvergått från döden till lifvet.* Och: Detta är det bröd, som nedkommer från himmelen, på det man må äta deraf och *icke dö*.... Om någon äter af detta bröd, skall han *lefva evin-*

nerligen. Och: Om någon håller mitt ord, skall han icke *se döden* till evig tid. Emellertid kan man icke af kyrkofädernas skrifter i sin helhet sluta till, att de kristna allmänt och medvetet hyst en sådan åsigt. Hon hade ju ock inneburit en orimlighet. Och de hade äfven andra och långt flera utsagor af Kristus och apostlarne, der de troendes död uttryckligen kallas en död. Äfven dessa måste gälla. Nog höllo de kristna sålunda äfven då sina hädangångna för verkligt lekamligt döda.

Men *hvad* kunde de då mena med att de troendes död var blott en sömn?

Säkrast komma vi till klarhet, om vi noga hålla oss till sjelfva namnets begrepp — en *sömn.* Ty tydligt är, att det är just *likheten* mellan de troendes död och en sömn som gjort det namnet allmänt. Och godt är dervid, om vi erinra oss, att det är *Kristus sjelf* som gifvit de sinas död det namnet, nämligen vid Lazari död (Joh. 11: 11), och att den helige Ande sedan gång på gång låtit apostlarne nedskrifva detsamma*). Han, som smakat döden och borttagit döden och bäst vet hvad döden är, *han* har gifvit de troendes död det namnet! Huru kärt och heligt blir det oss då! Och huru tryggt för oss att, med de första kristna, blott få säga efter hvad Kristus, den eviga visheten, sagt före.

Hvad är då sömnen i naturlig mening?

Sömnen är en hvila, som består deri att vissa lifvets förrättningar, såsom viljande, tänkande, talande, verkande, rörelser o. s. v. inställas. Och emedan det är först och främst hjernan som i sömnen söker hvila, upphör medvetandet strax, före insomnandet. Och emedan medvetandet upphör, innan man somnar, har naturligtvis ännu ingen kunnat säga, huru han sjelf somnat. En professor i naturvetenskap må gifva sig ut för att känna allt emellan jord och himmel, men huru han sjelf somnar, hvilka känslor han har i den stunden o. s. v., det kan han icke säga. Ty äfven han visste intet i den stunden och minnes derför intet från den stunden. Som följd af metvetandets upphörande upphör ock strax innan man somnar, all känsla af smärta. Sömn och

*) I grekiskan är ordet enkelt och betyder *somna, sofva,* icke såsom i våra vanliga biblar sammansatt, *afsomna.*

känsla af smärta äro motsatta begrepp. Den ena måste nödvändigt utesluta den andra.

När nu de troendes död kallas en sömn, måste något sådant inträffa i deras död. All oro, ångest, förskräckelse, qval, dödsfruktan, kamp, lidande, hvilka tillhöra detta lifvet och oftast blifva större, ju närmare döden det lider, upphöra i döden. Man undslipper allt det man önskat undslippa och närmar sig allt det hvarefter man längtat. Och äfven deruti är döden lik en sömn, att alla smärtor upphöra, strax innan kropp och själ skiljas. Derför lära de, hvika genomgått döden, lika litet veta hvad sjelfva genomgåendet var, som den, hvilken somnar, efteråt vet hvad sjelfva somnandet är.

Men — hvad man känner eller icke känner å sido — hufvudfrågan blir: Är det *farligt* för en troende att dö? Den som somnar in uti ett hus, hvilket under natten kommer att brinna, kan nog somna ljuft men han somnar farligt. Kan det på samma sätt vara någon fara för en troende att dö.

Nej, ingen fara, så vidt han i sanning tror på Kristus. Han är då i honom lika väl den stund han dör, som under det han lefver, och sålunda utom all fara. Kristus har, enligt Joh. 6: 39, förbundit sig att bevara alla dem Fadren gifvit honom ända till *uppståndelsen på yttersta dagen.* Sålunda måste han bevara dem lika väl *i* deras död och *efter* deras död som före deras död. Och Paulus säger (Rom. 14): Ingen af oss lefver sig sjelf och ingen *dör* sig sjelf. Det är: Likasom ingen, hvilken i sanning hör Kristus till, lefver för eget ändamål, på egen bekostnad och på eget ansvar, så *dör* ingen sådan för eget ändamål, på egen bekostnad och på eget ansvar. Kristus, som varit hans herre i lifvet, fortfar att vara hans herre äfven i döden och ansvarar sjelf för, att det då går väl för tjenaren. Han sörjer då för — menskligt taladt, noggrannare än vanligt, emedan det då är farligare än vanligt — att han får med sig alla de sina; att ingen förloras och ingen skadas. Likasom en fältherre sörjer för sina trupper, lika väl då de i den skröpliga farkosten föres öfver floden som då de gå i striden. Och sörjer Kristus för oss och ansvarar för oss, då har det ingen fara, då går det väl, huru farligt det än ser ut. Ty han är en allsmäktig herre och konung, äfven öfver döden. I kraft af denna sin makt *kan* han — och för sin kärleks

skull *vill* han — föra hvar enda en hvilken Fadren gifvit honom in i det eviga lifvet.

En märkvärdig omständighet må icke förbigås, då fråga är om de troendes död. De dö i Kristus men de dö icke *såsom* Kristus. Följande ord af Paulus äro i det afseendet mycket märkvärdiga: Om vi tro, att Kristus har *dött* och uppstått, så skall ock Gud likaledes genom Jesus med honom framföra dem som äro *somnade* (1 Tess. 4: 14). Gif noga akt på de bägge orden *dött* och *somnade.* Kristus har *dött*, men de troende *somna.* Är det af en slump apostelen skrifvit så? Vi kunna icke antaga det. Ty dels hade han sanningens ande i rikt mått och måste derför skrifva sanning, dels hörde det till hans särskilda begåfning att noga väga hvarje uttryck. Det måste således ligga någon salig betydelse deri, att aposteln använde *olika* uttryck, då han nämner Kristi död och de troendes död.

Men icke blott här utan nästan öfver allt i nya testamentet synas författarne skilja mellan Kristi dödssätt och de troendes dödssätt. Först i fråga om namnet. Kristi död kallas alltid *död*, aldrig *sömn;* de troendes död deremot benämnes mycket ofta *sömn.* Vidare vid omnämnandet af huru hans död inträffade och huru de få troendes död, hvilka omtalas såsom döda, inträffat. Om Kristi död heter det hos alla fyra evangelisterna, med nästan samma grekiska uttryck: *Han gaf upp andan.* Detta är samma dödssätt, hvarmed de otrognas död betecknas. Hvilket ses af Ananias och Safiras död (Apg. 5 kap.) och Herodes död (Apg. 12: 23). Med ett liktydigt grekiskt ord heter det om deras död: De gåfvo upp andan (eller själen). Om blodsvittnet Stefani död deremot heter det: Han böjde sina knän och ropade med hög röst: Herre, tillräkna dem icke denna synd! Och när han hade sagt detta *somnade* han. Äfven om de i korintiska församlingen, i följd af Herrens hemsökelse, hädankallade heter det, att de *somnat.* Ehuru deras hädankallande var en tuktan, fingo äfven de somna, emedan de dock trodde på Jesus. I Uppenbarelseboken heter det om de troendes död: Salige äro de döda, som *i Herren dö.* Och om sin egen förestående död säger aposteln: Jag åstundar *bryta upp* och *vara med Kristus.*

Af detta kunna vi sluta till, att Kristi död varit ett verkligt *kommande* i döden, ett *seende* af döden, ett *smakande* af döden,

alltså en död *i fullaste mått*, en död förenad med *alla de qval döden någonsin egt*, en kamp hvarvid bägge motståndarne *användt* och döden *uttömt sina yttersta krafter*, Derför heter det väl profetiskt om Kristus, att han icke skulle se *förgängelsen*, icke *förblifva* i dödsriket; men ingenstädes, såsom om de troende, att han icke skulle se *döden*, icke smaka *döden*. De troendes död deremot är, i kraft af Kristi död, en *segerdöd*, en död på valplatsen *efter* af Kristus utkämpat strid, en strid med en *kraftbruten* motståndare (2 Tim. 1: 10: Kristus har "tillintetgjort" döden), eller, enligt Jesu löfte, en död *utan att se eller smaka döden*.

Detta om sjelfva döden eller döendet.

Men egentligen är det först på grund af *uppståndelsen* de troendes död kan i fullkomlig mening kallas en sömn. Huru ljuflig döden vore och huru fri från fara, kunde han icke kallas så, om de döda icke uppväckas. Ty till begreppet sömn hör nödvändigt uppvaknande. Om en menniska somnar men icke å nyo vaknar, är det icke sömn. Deremot, huru mycket hon liknar en död der hon hvilar på sin bädd och huru länge hon hvilar, är det sömn, blott hon uppvaknar.

Så med de troendes död. Om på den samma icke följer uppståndelse, då kan han icke kallas sömn; följer deremot uppståndelse, då kan hon icke blott kallas en sömn utan han *är* en sömn i allra egentligaste mening. Och uppståndelse *skall* följa. Likasom hvarje frisk menniska, efter en längre eller kortare sömn, uppvaknar, så skola alla döda, först de troende, uppväckas. Blott med den skilnad, att då en vanligt sofvande plägar vakna af egen drift i sin tid, så skola dessa *väckas* af Herren i hans tid. Ty då de icke likt den lekamligt sofvande behålla qvar evigt lif under sömnen utan erhålla nytt sådant af Kristus såsom gåfva, väljer *han*, icke de, tiden för deras uppväckande. Men väckas skola de och gå fram ur sina grafvar och gifvas åter hvar och en kropp åt sin i Abrahams sköte bidande ande.

Att det egentligen var på grund af *uppståndelsen* de första kristna betraktade döden såsom en sömn, synes af de grafbilder de valde. Ty de flesta af dessa tyda på uppståndelsen. Så bilden af Lazarus, nyss död men nu trädande fram ur grafven; så af Jonas, nyss i dödens våld, nu å nyo återgifven åt lifvet; så af Daniel, nedkastdd bland lejonen och dock icke förgången; så af

säden, död och dock spirande upp ur jorden. Likasom dessa trädde fram ur döden för att å nya lefva, så sågo bland de kristna de qvarvarande med trons ögon sina hädangångna redan uppväckta och framkomna ur grafvarne. Och likasom en sofvande och en vakande väl åtskiljas under den tid sömnen varar men, så snart den förre vaknar, åter förenas, så sågo de sig, efter en kort skilsmessa, åter förenade med sina kära. Och hvarken de, som gingo, eller de, som blefvo, sörjde, ty de träffades ju så snart, för att sedan evigt vara till sammans hos Kristus.

Denna åskådning af döden med derpå följande uppståndelse är ju outsägligen ljuflig; men — är hon också sann? Att de första kristna trodde så är uppenbart; men var deras tro riktig? Hafva de icke varit bedragna? Har deras död verkligen varit utan fara och skola de uppstå, och har de otaliga troendes död, hvilka efter dem skiljts hädan i samma tro, varit utan fara och skola äfven de uppstå? Alla våra sinnen hafva vi ju emot oss, då vi tro, att en död kropp åter skall uppstå. Kan det då vara sant? Kanske är grafven slutet? Kanske är uttrycket *döden en sömn* ett talesätt och intet mer, blott afsedt att dölja ett fromt bedrägeri? Kanske? Kanske? Huru är det?

Först är då tydligt, att uppståndelsen icke nu *skall* ses eller begripas. Men orimligt är det att kalla henne *omöjlig*, derför att hon icke ses eller begripes. Uppståndelsen är en ny skapelsehandling af Gud och en skapelse af högre ordning än den närvarande. Uppståndelsen hör till samma ordning som den nya himmelen och den nya jorden, hvilka Gud skall skapa. Och lika litet kan någon nu vänta att begripa uppståndelsen. Uppståndelsen är alltså icke *omöjlig*, ehuru hon nu icke kan begripas.

Men vi behöfva veta mera. Vi behöfva få veta, om de dödas uppståndelse är alldeles viss. Ty är hon icke viss, då äro vi, alla troende, enligt apostelns vittnesbörd (1 Kor. 15: 19), de uslaste af alla menniskor. Huru är det då? Är de dödas uppståndelse fullkomligt *viss?*

Ja fullkomligt viss.

Redan den omständigheten, att Kristus sjelf gifvit de troendes död namnet sömn, bevisar, att en uppståndelse skall ske. Ty då i begreppet sömn nödvändigt ligger begreppet uppvak-

nande, är det rent af otänkbart, att han, den ofelbara sanningen och eviga visheten, skulle hafva gifvit deras död det namnet, om det för alltid vore slut med döden.

Men vi hafva mer än en slutledning, vi hafva tydliga och bestämda utsagor af Kristus och apostlarne, att de döda skola uppstå. Blott några må anföras. De döda skola höra Guds Sons röst, och de som hafva hört henne *skola lefva.* En stund kommer, då alla, som äro i grifterna, skola höra hans röst och *gå derutur* (Joh. 5). Jag är uppståndelsen och lifvet; den som tror på mig, han *skall lefva*, om han än dör (Joh. 11). Men om de döda, att de uppstå, hafven I icke läst i Moses bok, på det stället om törnbusken, huru Gud talade till Mose och sade: Jag är Abrahams och Isaks och Jakobs Gud? Gud är icke *dödas* utan *lefvandes* Gud. I faren alltså vilse (Mark. 12: 26). Och aposteln säger: Om de döda icke uppstå, så är icke heller Kristus uppstånden (1 Kor. 15: 16).

Men vi hafva ändå mer. Vi hafva icke blott Kristi och apostlarnes *ord* om uppståndelsen, vi hafva *hans egen uppståndelse;* sålunda *saken*, icke blott löfte om saken.

Genom Kristi uppståndelse är det för det första visadt, att en mensklig kropp *kan* uppstå. Detta visades äfven genom de uppväckelser, som skedde genom profeterna, Kristus och apostlarne.

Men ännu mer: Genom Kristi uppståndelse är vår uppståndelse vorden rent af *verklig.* I följd af det organiska sammanhang, i hvilket Kristus står till alla troende, är deras uppståndelse gifven i och med hans uppståndelse, likasom grenarne äro gifna i och med den uppspirande stammen, blott tid lemnas till deras utveckling. Och med sådan nödvändighet är vår uppståndelse gifven i och med Kristi uppståndelse, att apostelen kunde säga: Om de döda *icke* uppstå, är *Kristus icke* uppstånden. Ja, i verkligheten är vår uppståndelse redan *börjad* i och med hans uppståndelse. Kristus är hufvudet, och de troende äro lemmarne i samma kropp. Kristus är "den förste af de dödas uppståndelse," "den förstfödde bland många bröder;" de troende äro de efterföljande. Är nu han, hufvudet, ingången i herrligheten, så måste äfven de såsom lemmarne inkomma dit. Det vore annars icke en enda, hel och fullkommen kropp.

När detta skett, när alla troende hafva uppstått och förvandlats till likhet med Kristus, då skola de *se*, att döden icke var annat än en sömn. Då skall äfven den ibland dem, som i tiden mest bäfvade för döden, se och evigt prisa Gud derför, att allt, äfven döden, förde till seger dem, som tillhörde Kristus.

Yttranden uppsnappade från talare vid D. L. Moody's konferens i Northfield, Mass., sistlidne Augusti.

— Du kan döma huru en kristen är helgad, såsom du gör om en sjukdom — nemligen på hans tunga.

— En mängd af kristna äro i stor rörelse, men utan framgång, såsom en häst i en trampqvarn eller ett barn på en gunghäst.

— En fritänkares fråga: Tror du *verkligen* på Bibeln? Svar: Det är det *enda* sätt jag tror på.

— Ole Bull, den beryktade fiolspelaren, sade en gång om en predikant: "Han synes mena allt hvad han säger, men han säger ej mycket."

— Hvarje menniska har sin egen plats i denna verlden och den tillkommande, bereder sin egen plats i denna verlden och i den tillkommande, finner det vara sin egen plats i denna verlden och den tillkommande.

— En mönsterbön: "Herre hjelp mig." Det första ordet lägger beslag på himmelen, det sista berör jorden, de två äro förenade med en gyllene länk: — Hastings.

— Skriften framställer menniskan i tre tillstånd: *Först:* såsom förenad med Gud — i Eden; *för det andra:* såsom afskild från Gud — genom fallet; *för det tredje:* såsom återförenad med Gud — genom Kristus.

— Söndagsskolarbetare skola taga sig till vara i arbetet med sitt folk, att de ej möta teologiens inbillade behof hellre än erfarenhetens verkliga behof.

— Om alla kristna läste så mycket i Bibeln hvarje dag som de läsa i de dagliga tidningarne, så skulle tiden ej räcka till för deras vittnesbörd, då bönemöten kommo.

— Sju ting som Kristus gjorde för sin församling: Han *älskade* henne och *gaf sig sjelf* för henne, han *helgar* och *renar* henne, han *när* och *omhuldar* henne, och slutligen, *framställer henne åt sig sjelf.*

— Sex tankar för dagen: 1) Jag dör dagligen; 2) näring behöfs dagligen; 3) bära korset dagligen; 4) ransaka skrifterna dagligen; 5) förmana den ene den andre dagligen; 6) vaka dagligen.—Ordsp. 8: 34.

— Petrus tog sin mesta dödsförkylning vid elden på rättsgården, dit han gick för att värma sig. En kristen tål ej risken uti att söka något ibland Herrens fiender.

— Intet är behagligt för Gud, som ej börjar med tron, men den som är belåten med att varda blott en troende, är lik en person, som brukar all sin kraft till att lägga en god grundval och sedan upphör att bygga.

— Såsom Atlas framställes i mytologien, bärande verlden på sina axlar, så kom Kristus ned till jorden och till vårt menniskoslägte, att han skulle — och han gjorde det — bära vårt slägte på sina axlar och lyfta det till saligheten.—Gordon.

— Somliga predikanter och evangelister dela ut sanningen såsom mjölk säljes i Sibirien — *i stycken, frusen.* Det kan gå an för Sibirien att köpa sin mjölk i denna form, men sanningen skulle framställas varm nog för att smälta — först talaren och sedan hans åhörare.—Gordon.

— Vi hafva ej blott att begära saker och ting, utan måste komma dit, der Gud kan gifva dem åt oss. Han har en lång arm, men gifver sina gåfvor på nära håll. Vi få våra böner be-

8

svarade stående på nåden och gömda i klippans klyfta, betäckta med Kristi hand.

— Kristi härlighet är Kristi karakter. Jag ville då taga mig friheten att läsa följande skriftställe sålunda: "Vi skåda alla såsom i en spegel Kristi karakter, och varda förvandlade från karakter till karakter, såsom af Herrens Ande."—Drummond.

— Jag frågade en person en gång huru han visste, att Bibeln var inspirerad. Han sade: "emedan han kände författaren." Jag vet ej om något bättre svar i sitt slag. Den person som känner Gud skall genom instinktartad känsla lära känna, hvad Gud säger och hvad Gud ej kunde säga.

— Paulus skref: "Vi äro *mer* än segervinnare." Hvad gör menniskor till *mer* än segervinnare? De flesta menniskor äro nöjda med att vara segervinnare. En menniska är segervinnare, som öfvervinner genom *seger*. En menniska är mer än segervinnare, då hon segrar genom *nederlag*. (Se Rom. 8: 35—37.)

— En herde låter fåren och getterna springa tillsammans på betesmarken, emedan de ej strida med harandra; men i fållan skiljer han dem åt. Gud bibehåller ett faststäldt samhälle af goda och onda, emedan det är rum nog att låta de rättfärdige till en stor grad vara i fred, men när han kommer till den stora fållan, så skall det ej finnas något att störa, oroa eller reta den troende.

— Hvarföre vardt Kristus gjord "*lägre* än englarne?" Emedan en engel ej kan dö, och *Han* skulle smaka döden för hvarje menniska. Hvarföre är det skrifvet om honom, att han vardt gjord så "mycket *högre* än englarne?" Emedan han uppväcktes från de döda och kunde säga: "Jag är den som lefver och var död, och si, jag lefver igen för alltid." Ingen engel har del i uppståndelsen.—Gordon.

— Mr. Finney brukade säga: "Kristne, I ären verldens Bibel." Men om det är sant, så äro många af oss dåliga öfversättningar. Om vi äro Kristi epistlar, hvad slags Kristus äro vi epistlar af? Det fins tre slags speglar: den konvexa, som gör

allting mindre; den konkava, som gör allting större; och den enkla, som är den enda sanna reflexionsspegeln. Många lärjungar äro sådana speglar som förstora somliga saker otillbörligt och förminska andra otillbörligt. En stor del predikanter vanställa menniskan och förminska Kristi härlighet.—Pierson.

— Hvad är lifvets mål? Lifvets mål är ej att göra godt, ehuru många af oss tänka så. Det är ej att vinna själar, ehuru jag en gång tänkte så. Lifvets mål är att göra Guds vilja. Det må sedan vara att göra godt eller att vinna själar, eller annat. Det högsta hjeltedådet af någons lif, efter allt är öfverståndet, är att hafva gjort Guds vilja. Ingen man eller qvinna kan hafva gjort mera med sitt lif. Ingen Luther, ingen Spurgeon, ingen Wesley, ingen Melanchton kan hafva gjort mera med sitt lif; och en mjölkpiga eller en gatsopare kan göra lika mycket. Den högsta principen, efter hvilken vi skola inrätta våra lif är derför att hålla oss fast, genom ondt och godt rykte, genom frestelse och medgång och motgång, vid *Guds vilja*, hvarhelst den må föra oss. Den må föra oss till Kina, eller du, som skall resa till Afrika, må hafva att stanna der du är, du, som ämnar blifva en evangelist, må få gå in i affär, och du, som ämnar gå in i affär, måste kanske blifva evangelist. Men det är ingen lycka eller framgång i lifvet, tills man tillegnat sig denna princip.—Drummond.

— Kristus visste huru att släppa såväl som hålla i. Han släppte sin jemlikhet med Gud, att han månde taga fatt i mensklighetens svaghet. Den stora svårigheten i denna verlden är att få menniskor att släppa hvad de vunnit. Men Kristus släppte sina rikedomar och ära. Det är underbart, att han skulle blifva menniska, men trefaldigt underbart, att han skulle identifiera sig sjelf med vår natur för att blifva en menniska; det är underbart, att han skulle blifva en tjenare, men trefaldigt underbart, att han skulle afsäga sig sin suveränitet för att blifva en tjenare.

Öfversigt af år 1887.

TER har ett år flytt. Ingen, som har någon omtanke, kan vid ett årsskifte undkomma att tänka på det flydda, hvad som passerat, samt med afseende på framtiden fråga sig sjelf: Hvad månne skall komma att ske? Godt är det likväl för hvar och en som har Gud till sin Fader. Han får med Paulus säga: "Förgätande det som är tillrygga, sträcker jag mig efter det, som framantill är, jagande efter målet." Då man är i god vänskap med Herren kan man möta "de osedda dagar med tröst, oss följer ju Herden, vi känna hans röst."

På det Andliga Omr det.

Vi skulle vilja känneteckna 1887 med sångarens ord: "Guds ord med magt går fram i verlden." Visserligen hafva inga ovanliga allmänna väckelser försports hvarken i Amerika eller Europa, men det oaktadt hafva tusenden lagts till hopen af dem som saliga äro. Den yttre missionen, missionen bland hedningarne, visar stor framgång. Intresset stiger för denna verksamhet. De mest glada underrättelser komma från Japan, Kina, Madagaskar och Central-Afrika. Svenska Missions-Förbundets i Sverige mission i Kongo-trakten är ganska lofvande — äfven engelsmännens. Hopar af hedningar hafva fallit till under evangelii predikan, och ibland dessa icke så få afgudaprester. Sistlidne julqväll kom en afgudaprest till svenske missionären Westlind och lemnade honom sin afgud, sägande sig vilja blifva en kristen. Icke mindre än 2,200 unga män och qvinnor hafva under året offrat sig på Herrens altare för hednamissionen. En ung svensk man vid namn Qvalen från New York har utgått till Kina och flere svenskar torde inom kort utgå från Amerika.

Den Politiska Grytan

kokar mer än vanligt. Oroligheten i Europa är stor. Ett blodigt europeiskt krig väntas snart. De krönta hufvudena sitta mycket osäkra. Nihilismen i Ryssland, socialismen i Tyskland och England samt kommunismen i Frankrike (om än mycket jagad och hämmad) verkar dock med kraft i det stilla, hvadan ett väldigt brak icke torde vara så aflägset. T. o. m. i vårt land, Förenta Staterna, der verklig frihet är större än i något annat land på jorden, har anarkismen på ett oroväckande sätt visat sina tänder, hvilket må räknas såsom ett tidens tecken. Ofverallt i landet, der anarkister och socialister finnas, hafva de under de två senare åren visat stor orolighet. Chicago har dock varit förnämsta skådeplatsen för deras hemska verkningar. Vi komma väl ihåg den hemska natten i Maj 1886, då anarkisterna voro samlade på "Hay Market", och då under det revolutionära tal höllos af vissa, en dynamitpatron kastades af någon annan midt bland polisen, att sju af dem ljöto döden och en mängd sårades. Det ådagalades under rättegången, att en sammansvärjning var å bane, hvars program åsyftade icke mer eller mindre än stadens förstörande och plundrande. Vi glömma icke heller så snart den långa och kostbara rättegången med de sju ledande anarkisterna: August Spies, A. H. Parsons, George Engel, Adolf Fischer, Samuel Fielden och Michael Schwab samt Louis Lingg, af hvilka de fyra första fingo den 11te Nov. 1887 pligta med sina lif medelst hängning, de två dernäst i ordningen fingo af guvernören sin dödsdom förändrad till lifstids fängelse, och den siste dödade sig sjelf i sin cell genom en dynamitpatron. Denna säregna händelse vittnar tydligt om, hvilka tider vi lefva uti och hvad vi hafva att vänta. Ty låt vara att detta mörkrets regemente har för en tid hämmats uti sin hemska verksamhet, tro likväl icke, att anarkismen är utrotad. Nej, hvad vi sett, är endast ett förspel till det blodiga drama, som kommer att spelas. Hvad vi sett i år visar, att antikrists ande är kraftigt verksam.

Jordbäfningar, Stormar och Farsot.

Om än icke jordbäfningar varit så våldsamma och förödande som året förut, hafva de dock varit mycket allmänna. De

hafva förekommit i följande länder. I Amerika — i staterna New York, Ohio, Georgia, Illinois, California och Montana m.fl.; äfven i Mexico och New Mexico, der under senare tiden stor förödelse egt rum; så ock i Syd-Amerika; Europa — Spanien, Italien, Grekland och Norge; äfven i Mindre Asien och Kina.

Såsom det varit allmänt erkändt, att hafvet och vågen under de senare åren hafva mer än vanligt bullrat, så kan det äfven sägas hafva skett under år 1887.

Kolera har rasat i Japan, Kina och Italien. I Turkiet har stor hungersnöd förekommit på vissa ställen.

NYKTERHETSSAKEN.

Agitationen och verksamheten mot rusdrycksfloden har under året pågått med värme. De länder, der denna rörelse mest ter sig äro Sverige, Norge, England och Förenta Staterna. Qvinnornas Kristna Nykterhetsförening är en här på icke långt ifrån en half million medlemmar, hvilka arbeta oförtrutet mot rusdryckstrafiken. Prohibitionen har framgång, och det är hopp om, att, trots rusdryckstillverkarnes och försäljarnes kraftiga organiserande för att med näbb och klor försvara sin djefvulska affär, den likväl i en kort framtid kommer att intaga ännu flere stater inom vårt land. Må hvarje kristen och rättänkande menniska begagna på allt lofligt sätt sitt inflytande mot denna ruinerande affär, som hotar att icke allenast i högsta grad demoralisera ungdom och ålderdom, utan äfven att blifva ett af de farligaste hindren för evangelii verksamhet såväl i hednaverlden som i de civiliserade länderna.

Men tiden är kort härefter. Må vi, som äro på Herrens sida, i det nya året, om vi få det, mera hängifvet följa vår Mästare. Att tidsanden blir allt mer dödande och söfvande för de troende borde hvar och en erkänna. Men huru vigtigt då att vara nära Herren, att vi alltid må vara fylda af den gudomliga kärleken, så skall verldskärleken och verldsanden icke kunna få magt med oss. Gud gifve eder ett nådigt år!

Tiden är kort. Vaken! E. A. S—GH.

Hvad gör du för de fattige?

"O, hvilken välsignelse är icke en filt!" utbrast gamla Debora Karlsson, då hon öppnade ett stort paket, som nyss ankommit från en vänlig granne, hvars del af detta jordiska var betydligt större än hennes.

Stackars gamla Debora hade darrat af köld hela November och December månad, men nu var det julafton, och nu skulle hon slippa frysa mer. Huru många nätter hade hon icke legat i sin säng och skakat af köld blott af brist på en god filt — och nu, nu var detta behof afhjelpt. Intet under, att åsynen af den sköna, varma filten fylde hennes hjerta med glädje! "O, hvilken välsignelse är icke en filt," sade hon gång på gång för sig sjelf samt tillade: "Må Gud i sin nåd välsigna den kära gifvarinnan och gifva mig ett tacksamt hjerta!"

Denna afton var gamla Deboras bön längre än vanligt, och icke få voro de tårar, som banade sig väg utför hennes skrynkliga kinder, medan hon tackade honom, som böjt hennes grannes hjerta till att gifva henne denna gåfva.

Och var väl hennes grannqvinna mindre lycklig, för det hon gjort sig denna rätt stora utgift? O, nej! Äfven hennes hjerta var uppfyldt af fröjd, och innerligt tackade hon Gud, som gifvit henne nåd att få sprida någon liten välsignelse omkring sig.

"Hvilken välsignelse är ej en god filt!" sade Debora, i det hon svepte om sig sin filt och beredde sig till att sofva.

Vi som hafva god föda, varma kläder och tillräckligt att elda med, vi besinna sällan, hvilka välsignelser allt detta är, el-

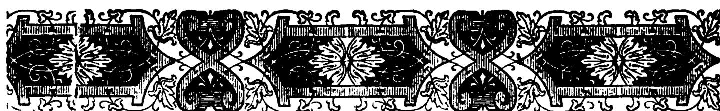
ler hvad de hafva att utstå, som äro i saknad af dessa förmåner. Stackars Debora var en, som alltjemt fick kämpa med fattigdomen, och som väl visste, hvad det var både att frysa och hungra.

Denna julafton var hon emellertid allt för glad att snart kunna somna, ty det var ju länge sedan hon erfarit denna njutning att ha en varm bädd. Hon bara låg och tänkte på, huru god Gud var mot henne, som dock var så ovärdig, och på sin grannes vänlighet. Blåsten skakade våldsamt den bräckliga lilla boning, hon kallade sitt hem, och hon hörde, huru snön och regnet piskade mot fönsterrutorna; men hvad brydde hon sig om det? Hvarken den vilda stormen eller snögloppet kunde skada henne, ty hon hade det ju så varmt och bra — och var så lycklig. "Lofva Herren min själ. Hvilken välsignelse är ej en filt!" voro de sista ord, Deboras läppar uttalade, innan hennes ögon slöto sig i sömn.

Juldagsmorgonen kom, morgonen af den natt, då verldens frälsare föddes, han, som var kommen att förkunna evangelium för de fattiga och hjelpa alla bedröfvade.

"Lofva Herren, min själ! Hvilken välsignelse är ej en god filt!" voro de första ord, gamla Debora uttalade, när hon vaknade efter en natt af vederqvickande sömn. Denna filt hade fylt hennes hjerta med tacksamhet och hennes mun med pris.

Förvisso välsignade Herren henne, som beredde den fattiga, gamla Debora sådan fröjd. "Säll den som låter sig vårda om de fattige! Honom skall Herren hjelpa på olyckans dag. Herren skall bistå honom på sjuksängen! Herren skall bevara honom och hålla honom vid lif; han skall hafva framgång på jorden."

Ett och annat.

Svenska Missions-Tabernaklet*) i Minneapolis, Minnesota (se plansch å en annan sida) invigdes Söndagen d. 30 Oktober 1887. Detta samlingshus för Guds ords predikan är byggdt af "Svenska Kristna Missionsförsamlingen," hvars lärare och predikant är E. A. Skogsbergh. Huset, som är det största skandinaviska samlingshus i de "Förenta Staterna" är 107x107 fot — alltså 107 fot i fyrkant med undervåning, samt auditorium med läktare rundtomkring, hvilka i bredd uppgå från 24 till 37 fot. Undervåningen innehåller fyra salar och tvenne "stores", hvilka församlingen uthyra till tidningen "Minneapolis Veckoblad" för bokhandel och tryckeri, samt fyra rum för husets vaktmästare. En af de fyra salarna är inrättad för hvardagsskola, en för de unga mäns förening och en för de unga qvinnors förening samt en större för församlingens mindre möten. Alla fyra salarne äro dock så inrättade att de medelst dörrar och fönster kunna förvandlas till *en* sammanhängande sal, som rymmer 1,000 personer. Auditoriet innehåller omkr. 3,000 sittplatser. Tabernaklet är byggdt af röd tegel (på de två frontsidorna af fin s. k. "press brick") samt af Superior brun sandsten. Huset sjelft

*) Chrönikan för 1887 innehöll också en illustration af Tabernaklet, hvilken dock icke var fullt trogen, hvarför det verkliga utseendet af detsamma gifves å en annan sida i denna kalender med undantag af ett torn på midten af huset, som var omöjligt att återgifva, alldenstund närstående ingravering är tagen af ett porträtt af huset.

Alldenstund en historik af församlingen gafs i denna kalender för förlidet år inskränka vi oss blott till en närmare redogörelse för Tabernaklet

kostar omkring 35,000 dollars och tillsammans med tomten mellan 55 à 60,000 dollars. Dock torde det hela vara värdt ej långt från 70,000 dollars.

* * *

Den Nya Svenska Missionskyrkan på norr i Chicago, Illinois (se planschen å annan sida) invigdes Söndagen d. 4:de December 1887. Detta samlingshus för Guds ords predikan är byggdt af "Svenska Kristna Missionsförsamlingen," hvars lärare och predikant är C. A. Björk. Huset är 92x92 — alltså 92 fot i fyrkant med undervåning, samt auditorium med läktare rundtomkring. Undervåningen innehåller en stor och två mindre salar samt boningsrum för vaktmästaren. Den stora salen begagnas för söndagsskolan och församlingens möten. En mindre sal användes för hvardagsskolan. Auditoriet innehåller omkr. 2,000 sittplatser. Kyrkan är byggd af röd, fin tegel och kostar omkring 28,000 dollars och tillsammans med tomten 38,000 dollars. Såsom illustrationen visar är det ett prydligt och praktiskt hus, öfver hvilket församlingen må väl vara glad.

* * *

Svenska Evangeliska Missions-Förbundet i Amerika afhöll i Des Monies, Iowa, sitt 3:dje årsmöte Sept. 29—Okt. 5 1887. Mötet var sammansatt af följande ombud från olika församlingar:

John Wenstrand, Keokuk, Iowa. J. Johnsson, Duluth, Minnesota. A. Hallner, O. Peterson, Stockholm, Chicago. A. Lidman, A. Melldal, Princeton, Ill. P. Englund, Swede Bend, Iowa. A. Noren, C. O. Sundqvist, Stanton, Iowa. S. A. Gustafsson, De Kalb, Ill. E. Berg, J. O. Heggen, Des Moines, Iowa. Chr. Nygren, Randolph, Kansas. C. J. Carlson, Pilot Mound, Iowa. J. P. Eagle, La Fayette, Ind. J. S. Main, Lost Grove, Iowa. John Peterson, Salem, Neb. A. V. Julin, C. G. Peterson, Nordsidan, Chicago. C. W. Boqvist, Red Wing, Minn. F. M. Johnson, Rockford, Ill. J. G. Christenson, Humboldt Park, Chicago. A. E. Wenstrand, Paxton, Ill. E. G. Hjerpe, Gales-

burg, Ill. C. M. Youngqvist, Alfr. Wenstrand, Fremont, Iowa. K. J. Blom, Cadillac, Mich. K. A. Isakson, Buffalo, Minn. Chas. Wahlbom, St. Paul, Minn. Bernhard Elvesether, North Easton, Mass. E. A. Skogsbergh, David Nyvall, Minneapolis, Minn. J. A. Hultman, C. A. Wenstrand, Omaha, Neb. J. Quist, Mead, Neb. Härtill kommo ungefär lika många rådgifvande medlemmar. Följande blefvo invalda till Förbundets verkställande komité för ett år: C. A. Björk (ordf.), S. W. Sundberg (v. ordf.), E. G. Hjerpe (sekr.), A. Hallner (v. sekr.) och S. Youngqvist, A. Larsson samt J. O. Heggen (trustees) och af dessa är S. Youngqvist, Chicago, kassör. Mötet aflopp i frid och endrägt.

Inkomsterna under året för Förbundets verksamhet te sig enligt kassörens rapport såluuda: Hem-missionen $904.77. Hedna-missionen $1,331.68. Castle Garden-missionen $701.53. Barmhertighets-hemmet $5,750.20. Jude-missionen $45.90. Emigrant-hemmet $23.00. Sjömans-missionen $166.62. Summa $8,923.40.

Icke mindre än 86 predikanter äro upptagna på Förbundets matrikel. Herren hjelpe att endrägtens och fridens ande må mer och mer, år efter år besjäla såväl troende predikanter som åhörare ibland oss att vi måtte blifva en väldig här af eniga arbetare i Herrens stora vingård.

* * *

Om söndagsskolans framgång i de Förenade Staterna. Den statistiske sekreterarens rapport vid senaste "International Sunday-School Convention," afhållen i Chicago, Ill., den 1—3 sistl. Juni, lade i dagen, att sedan den sista konventionen den 11—13 Juni 1884 i Louisville, Ky., lärjungarnes medlemsantal i söndagsskolorna i Förenta Staterna har förökts med 365,645. Om vi vända oss till "The American Sunday-School Union's" årliga rapporter, så synes det, att detta sällskap har fört 185,034 barn in i 4,947 söndags-skolor, hvilket utgör mer än hälften af det förut omtalta antalet af 365,645. Förutom detta har sällskapet understödt 4,825 andra söndagsskolor, hafvande inom sig 46,774 lärare och lärarinnor och 515,714 lärjungar, hvilket är 150,067 mer än den vid denna konvention rap-

parterade förökningen i söndagsskolorna. Detta är dock blott en del af arbetet, utfördt af "American Sunday-School Union" under denna period, ty den har gjort nytt besök vid 8,245 tillfällen, hållit 27,247 religiösa möten, utdelat 45,019 Biblar och Testamenten och gjort 92,584 besök i familjer. Detta arbete utföres till förmån för alla kyrkorna och för dem, som ingen annan tager vara uppå, och är en stor faktor för utvecklingen af söndagsskolor i Amerika. Måhända ingen annan verksamhetsgren gör så mycket att återvinna landets öde platser, i synnerhet med hänsyn till barn, som äro försummade, och alla andra verksamhetsgrenar tillsammans hafva ej förökt söndagsskalorna med så många lärjungar, såsom synes af dessa rapporter, som det samfundsfria sällskapet gjort. "Sunday-School Union" kan uppgifva platsen på hvarje söndagsskola den organiserat och uppgifva hvarje föreståndares namn och adress. Resultaten med hänsyn till omvändelser och utvecklingen af söndagsskolor till församlingar äro i sanning märkliga.

Det är nu 8,034,478 lärjungar i alla söndagsskolor i Förenta Staterna, enligt de af "International Convention" gifna rapporterna. Om ett afdrag af 20 procent göres för dem, som äro öfver 21 och under 6 års ålder, så äro endast 6,427,523 barn och ungdom vid skolålder, enligt denna rapport och beräkning, i våra söndagsskolor, medan 9,000,000 äro utom. Huru någon kristen eller filantropist ej varder intresserad i ljuset af dessa fakta, i "American Sunday-School Union," det är en hemlighet.

* * *

Mattei evangelium är nu fullständigt öfversatt på infödingarnes språk samt af missionär Mackay tryckt och utgifvet i Uganda. Mackay har nemligen en tryckpress till sitt förfogande. Denne utmärkte missionär har hitintills qvarhållits nästan såsom fånge af konung Mwanga. Nu låter det dock, som skulle konungen hafva beslutit att drifva honom bort ur sitt land. Det är araberna, som sökt inverka på konungen för att få bort missionären, ty de frukta dennes närvaro och verksamhet. De hafva nu erfarit, att det icke är nog med att få konungen till att förfölja de kristne, ty kristendomen utrotas icke, utan

snarare rotfästes än mer genom förföljelserna. Och får kristendomen vidare insteg, då är det slut med deras slaffångst och öfriga skändligheter derinne i de svartas verldsdel. Derför göra de nu allt, hvad de kunna, för att aflägsna den person, som trots alla förföljelser och trångmål ändock alltjemt verkat för evangelii spridning bland folket. En senare underrättelse vill t. o. m. veta, att Mackay redan lemnat Uganda, men att en annan missionär, Gordon, systerson till den mördade biskop Hannington, i stället intagit hans plats.

* * *

Då pastor G. Grubb vid en konferens i England skulle predika öfver ett föreslaget ämne: "Konungens härlighet," började han med dessa ord:

Vi känna alla till den gamla berättelsen om kyrkoherden Augustinus, som, vid ett tillfälle, då han var mycket oroad af läran om Treenigheten, gick i djupa tankar längs hafsstranden. Han fick der se en liten gosse, som med ett snäckskal hemtade vatten ur hafvet och hällde det i ett litet hål, som han sjelf gräft i sanden. "Hvarför gör du så, mitt brrn," frågade Augustinus. Och barnet svarade: "Jag tänker hälla hela hafvet i hålet." Augustinus tänkte just säga: "O du lilla dåraktiga barn!" då den tanken som en blixt träffade honom i själens innersta medvetande: "Du dåraktige man! Hvad gör väl du? Skall du kunna fatta den oändlige Guden och förstå hans väsendes fullkomligheter?"

O, mina bröder, tillade pastor Grubb, jag tycker mig vara lik det der dåraktiga barnat, då jag nu skall för eder tala om vår konungs härlighet, han, som är evig, osynlig, odödlig, och som bor i ett otillgängligt ljus.

Det låg sanning i denna pastor Grubbs bekännelse. Han kände sin fattigdom och svaghet. Och Herren uppfylde äfven på honom i denna stunden sina många löften till dem, som känna sin ringhet och fattigdom. De fattiga och ödmjuka välsignar Herren.

* * *

Kina Inlandsmissionen. De ledande männen i denna mission sågo behofven vara stora att få flere arbetare dit ut på fältet, der det nu på alla håll gifves öppna dörrar för evangelium. De bådo då skördens herre sända ut arbetare, och de vågade t. o. m. bedja om 100 nya arbetare under det nu löpande året. Mången ansåg detta vara för djerft. Men vi hafva alltid orsak att tro Herren om stora ting. I England hafva många anmält sig vilja gå ut, och af dessa hafva 93 redan blifvit antagna, och största delen af dem redan afrest till Kina. Utan tvifvel blir det innan årets slut mer än 100 nya missionärer, som inträdt på fältet under årets lopp. Herren gör icke blott, hvad vi enligt hans vilja bedja om, utan han gör vida utöfver, hvad vi bedja eller kunna föreställa oss.

Missionär Börreson skrifver den 14 och omtalar det stora äldstemöte,som hållits vid Ebenezer och börjat i slutet af Augusti. Så många hade vid detta möte kommit tillsammans, att det icke varit lätt att herbergera dem. Man hade fått skaffa qvinnorna och barnen så godt qvarter som möligt, och männen hade fått söka sig nattherberge, hvar de kunnat. Många hade sofvit på de stora verandorna. Mat medför vid sådana tillfällen hvar och en för sin egen räkning. De hade haft stor glädje tillsammans. Sånger hade ljudit från alla håll, och man hade fått en erinring om Israels folks forna vandringar till Jerusalem vid de stora högtiderna, då de under sång tågade upp till Herrens tempel. Ära ske Herren!

Innehåll

Illustrationer.

